

P o c t a V l a d i m í r u B o u d n í k o v i

P O C T A

V L A D I M Í R U

B O U D N Í K O V I

k nedožitým pětadesátinám

P r a h a 1 9 8 9

Jindřich Chalupecký

Příběh Vladimíra Boudníka

Mladí umělci v padesátých letech se museli docela znovu orientovat. Předchozí generace se až na výjimky vyrovnávala s nároky "socialistického realismu" konvenčním realistickým či pofauvistickým malováním a modelováním; navázat na jejich umění se nedalo. Tím více se ti mladí umělci v Čechách uvědomovali, že nestačí starat se o pouhé dělání obrazů a soch. Ukazovalo se, že jde o samu účast umělce na existenci moderního světa a o jeho úlohu v něm. A v té chvíli nabyla neobyčejného významu pro novou uměleckou generaci v Praze postava Vladimíra Boudníka.

Boudník si nikdy nepřál být umělcem a alespoň ne v tom smyslu, za co má umělec dnešní společnost. Chtěl daleko méně a daleko více: sdělit své poselství. Spíše než umělec by se snad mohlo říci misionář. Ale znal to své poselství?

Na začátku umělcovy biografie není než tíseň, naléhavý tlak neznámého, nejasného, neutvářeného, ještě ne dílo, ještě ne umění. Umělec se stává umělcem proto a tím, aby to neznámé učinil známým, nejasné jasným, neutvářené utvářeným. Musí proto především vstoupit sám do hloubi toho ještě nevysloveného, dát se jím proniknout a zaplavit, a poněvadž jeho dílo musí být něčím hmotným a má je tedy uskutečnit mocí své tělesnosti, musí se proměnit, musí ono poselství učinit svým tělem, musí sám se stát svým poselstvím. Příběh Vladimíra Boudníka je pří-

během tohoto proměňování; příběhem proměnění, které ho nakonec zahubilo.

Vnější rámec jeho života přitom zůstal docela jednoduchý. Nechtěje narušit svou vlastní uměleckou integritu, zdráhal stát se umělcem v konvenčním slova smyslu. Už to by ho mohlo předurčovat, vymezovat a omezovat. Dal přednost tomu, aby zůstal obyčejným člověkem mezi obyčejnými lidmi našeho věku. Proletářské dítě, vyučí se nástrojařem, pak jde na průmyslovku, roku 1943, v devatenácti letech, jej Němci pošlou jako mnohé jiné do Drážďan, pak do Essenu a do Dortmundu odstraňovat trosky a pracovat v továrně. Když se vrátí, dá se zapsat na střední grafickou školu; absolvuje ji pětadvacetiletý, 1949. Na vysokou uměleckou školu se neobráťí. Jako jiní absolventi grafické školy přijímá místo propagačního grafika; ta nesmyslná práce se mu rychle zprotiví a jde raději jako brigádník do oceláren na Kladně. Potom vstupuje do zaměstnání v továrnách ČKD v Praze. Zase ho zařadí nejdříve do propagačního oddělení a zase se mu podaří z něho uniknout. Pracuje u soustruhu a pak jako dílenský rýsovač, tedy přenáší údaje z projekce na hrubé výrobky před konečným opracováním. V ČKD zůstane do roku 1965, tedy patnáct let. Že Teprve poslední tři roky života je profesionálním výtvarníkem. Čtyřicetiletý zahyne. To je vnější příběh jeho života.

6 Ten vnitřní je daleko složitější.

Začátek nám mizí. Nejspíše je v té velké historické zkušenosti moderního lidstva, již byla Druhá světová válka a jež se Boudníkovi konkretizovala za jeho nuceného pobytu v Německu 1943. Boudník byl člověk s enormní citlivostí a představitivostí. Deník, který si psal v letech 1951 až 1952, (upravený a podstatně zkrácený - odtud název Jedna sedmina - vydali posmrtně, roku 1974, v soukromém tisku jeho přátelé) - je deníkem člověka, jehož vědomí je světem neustále tak vzrušováno, až se to stává utrpením. Tak hned v prvním zápise k 8.VIII.1951: "Člověk je podivně složitý útvar. Vidím předmět a v duchu jej současně vidím tisíckrát - milionkrát. Tentýž předmět tvoří svým množstvím na obzoru hladkou a čistou plochu a nad tím jako fata morgana vystupuje obraz toho především nesmírně velký." "Dnes jsem byl ve stavu, kdy bych přijal i pryčnu ve vězení. Mít takové vnitřní představy před popravou, byla by poprava tím nejfádnejším prožitkem."

V rozhovoru, který otiskla 1967 Výtvarná práce (XV;26), se zmiňuje jenom, že ho tam v Německu "zaplavovaly prožitky - nálety, poplachy a to všechno", ale pro tohoto sensitive pobyt v mučených městech musel být mučením jeho same.

Jednou z prvních nezbytností bylo, vypořádat se s tím, co tu poznal. Vedlo ho to k pokusům nejdříve o psaní, pak i kreslení a malování a naposled na grafickou školu. Tam jej měl šekat jiný a docela jiný zážitek, který ho měl vést

k jeho vlastní tvůrčí metodě. Často se o něm zmiňoval; tedy je jeho líčení z právě citovaného rozhovoru:

Stále převládala obraznost nad schopností ruky. Až jednou mimoděčně při školním úkolu jsem si pomáhal asociací ze skvrn levice, ze suků, různých odřenin atd. Ale to jsem v sobě tutlal, protože jsem si myslel, že dělám podvod, a až do maturity v roce 1949 jsem to udržoval jako tajemství.

To je známá metoda, o které se zmínil už Leonardo. Ale jak dostat dohromady ty dva tak docela různé popudy, jako byla ona otřesná zkušenost z Německa a objev tohoto zvláštního způsobu interpretace viděného?

První poválečné práce Boudníkovy z počátku jeho studií na grafické škole by se mohly klasifikovat jako expresionistické; připomínají české i německé umění z doby okolo 1910. Řada nahých oběšenců, mužů, žen, psa; člověk s růží v ruce a s hřeby v očích; komposice žen a strojů a na obzoru Kalvarie. Je to zřejmý odraz a výraz Boudníkovy válečné zkušenosti. Vrací se tu také spojení motivu nahé ženy s motivem sarti; rozkoš a zánik spolu souvisí. Boudník se tehdy ještě nezřiká ani literatury. Na podzim roku 1947 a na jaře 1948 vyřezává do linolea a rozesílá protiválečné texty. Nejsou to dobové fráze, nýbrž opět velmi upřímný a opravdový resultát oné zkušenosti z válečného Německa.

"Je povinností každého, nadat se do války vehnati i kdyby vedoucí místa vykonstruovala sebe svetější důvody."

(VII, 1947). Společnost se nivelizuje a lidé přestávají myslet.

"Nezapomeňte, že válečné zbraně nebyly zlikvidovány, nebuďte z vlastního egoismu vrahy svých dětí jako doposud."
(2.V.1948)

Nejpozoruhodnější z těchto krátkých rytin-textů je první, datovaný v říjnu 1947:

Nedávno několik odrostlých pacholků ukradlo ze statku malého psíka. U starého lomu jeden z nich přišel na nápad, že by si ho mohli vycvičit. Shodli se na jménu, a aby mu pes uvyknul, popustili řetěz, zavolali na něho, a když na volání neresagoval trhali jím směrem k sobě, až se čokl svalil. Padl však tak pitomě, že se praštil o hranu kamene do oka, které mu vyteklo a rána počala krváčet. Pes sebou házel bolestí a snažil se z malého obojku vyvléknout. Nešlo mu to. Počal se dusit, chrchlavě sípal a vyvaloval komickým způsobem oko, jež měl zdravé a které slzelo, do prázdna. Je jasné, že takto zarzačený pinčl neměl již valnou cenu. Jeden z mužů ho nakopl do břicha, že se zavytím nadletěl. Jiný mu vykloubil čelist a vyrazil zuby; to již psa obklopila většina přítomných a střefovali

se do vořechu kameny. Ten se točil, vyl, prskal krev a poskakoval po třech nohách. Jednu měl zlomenou a směšně ohnutou na obrácenou stranu. Ten, co ho držel, křiknul na druhy, aby mu ho najednou neubili; zatížil řetěz balvanem, vyjmul náž, přiblížil se k zvířeti se strany, na niž neviděl, pěstí ho obrátil břichem vzhůru a toto mu rozpáral. Pes vypísl jako dítě a začal s nářkem chňapat po ráně, ze které se mu cpaly ven střeva. Jeden z kluků, který stál opodál, s úsměvem rozpačitého blbce, na výsvu druhů se přiblížil také a podrážkou svých bot rozmělnoval vnitřnosti na kaši. Pes ztichl, položil se na bok a přehlédl naposled tlupu trýznitelů.

Text pokračuje, že je to "obraz o utrpení statisíců, kteří zhynuli v poslední válce a byli přece lidmi jako ty". Člověk je stejně schopen lhostejně rozšlapat květinu na louce jako "sednout do bombardáku, vrhat bomby, šrapnely a trhat desetitisíce organismů".

"Bojujeme a zmiráme pro vlastní duševní pohodlí, ale tvrdíme, že to vše činíme pro blaho svých dětí. (...)
Přemýšlejší každý sám o sobě. Přestaň být tupcem a nezapomeň, že jsi život!" Jako tehdejší Boudníkova grafiky, také tato próza je expresionistická.

To bylo na podzim 1947. Do téže doby spadá Boudníkův objev "asociací" a bezprostřední důsledek - "explosionalismus". O moderním umění a myšlení se v Praze ta léta 1945 až 1948 dost debatovalo; v popředí zájmu byl pořád ještě surrealismus a začalo se mluvit o existencialismu. Jako to činili surrealisti, také Boudník vydal manifest nového směru; jeho název byl zřejmě ovlivněn nesprávným jmenováním existencialismu jako "existencionalismu".

První manifest datoval Boudník 14. srpna 1948, druhý 15. dubna 1949, kdy ještě chodil na grafickou školu; třetí následoval 20. března 1951. Není snadné formulovat Boudníkovu novou myšlenku a manifesty mohou připadat naivní a zmatené. Ale ta myšlenka vůbec není naivní ani zmatená, jen těžko vyslovitelná. Boudníkovi se totiž podařilo spojit tvůrčí metodu "asociací", kterou si objevil, se svou zkušeností moderního světa tak, že umění mělo vyvést tento svět z jeho neštěstí.

Samozřejmě rád používá interpretační fantasie, "asociací".

"Rozhlédněte se kolem sebe! Na špinavou zeď, mramor, léta dřeva... co vidíte, je vaše nitro. Nepodceňujte skvrny. Objeďte je prstem, překreslete na papír... smocňujete se svého nitra." (První manifest)

Stačí vyznačit či okreslit, co se takto jeví, dokonce jen zahlednout, a celý viditelný svět se stane obrazem; náhle

11 jím proběhne jako řada výbuchů nové energie, promění viděné

Vladimír Boudník se svou ženou u jedné z „domovních“ grafik

Vladimír Boudník se svou první ženou Teklou

ve své silové pole. Bude "filmovým plátnem o nesčíslném množství napětí a psychologických explozí zhuštěných do nehybné plochy a předvedených v nekonečně krátkém čase." (První i druhý manifest)

"Obrazotvorností člověka se promění pracovní prostředí v ocelárnách, na staveništích, v lomech atp. v galerii, rovnající se galeriím v běžném slove smyslu." Člověk má "možnost proměnit si barevné škály omítek zdí v nejnádernější obrazárny." (Třetí manifest)

Rozepisuje se o tom:

Zadíval jsem se do omítky a uviděl jsem rozeklané útesy, korálové moře se zpěněnými vlnami, báječné lodě, tváře plavčků, ztrnulé kormorány a ohnivou duhu. Na bocích lodí se vnucovaly pohledům nekonečné řady obrazů. Z celého světa. Bílé prsy dívek soupeřily s bílými kytice uvitými z lilí a rudé růže nabývaly převahu nad růžovými hroty prsů. Poněkud stranou, dotýkající se oprýskaným rámem obrazů předešlých, proplétají se stále konstrukce budoucích staveb. A lidé, předměty, zvířata, podobizny.

(Záznam z 26.VII.1952)^x

Boudník sám charakterisuje svůj směr jako pokračování surrealismu; odtud je myšlenka, že "každý bude umělcem".
ve: Katalog výstavy v Ústí nad Orlicí, 1973

"Věřím, že z vašich řad vyrostou géniové", obrací se k lidem okolo sebe, tedy především k lidem v továrnách; Boudník cítí tam bolestně svou osamocenost umělce.

Ale chyba není přece na něm, ani na jeho výjimečnosti, ale prostě na tom, že ostatní sami o sebe nedbají.

"Každý z vás bude umělcem, zbaví-li se předsudků a netečnosti." (Druhý manifest)

Do té podmínkové věty se dá shrnout podstata myšlenky, která Boudníka uchvátila: "zbaví-li se předsudků a netečnosti". Neboť je to tato netečnost, tato lhostejnost, tento nedostatek představitivosti, co je příčinou lidského neštěstí. Jen proto mohou být lidé tak suroví jako letci, kteří ničili Drážďany, nebo jako ti výrostci, kteří utýrali bezmocného psa. Lidé se musí otevřít každý vůči sobě i každý vůči každému, pochopit sebe i pochopit ostatní: představitostí "zmočnovat se svého nitra a tím je automaticky činit srozumitelným". (Druhý manifest)

Lidská společnost se rozpadá individuální omezeností; je hromaděním sobeckosti a netečnosti. Člověk zapomenul velké souvislosti, do kterých patří.

Zatím však "stojíme tváří před atomovou dobou" a člověk se musí ve svém vědomí s tím vyrovnat; musí se stát "explosionalistou". Ta explosivní síla, kterou fantasie čte znovu svět a nalézá jej znovu živým, což to není táž

síla, která ten vesmír drží a nese? Umělec prožívá "setrvačnost pravýbuchu" (dopis 8.XII.1949; Dopisy přáteli, ve: B.Hrabal-Něžný barbar, strojopis 1973), kterým se zrodil vesmír; blíží se ve své zkušenosti a svém díle živému jádru světa. Lidské vědomí se stává vědomím kosmickým. Člověk se už neobrací proti ostatním, nýbrž bude "nacházet naplnění ve zanožování tvarů a duševních hodnot v trilionech a trilionech kubíků vesmírného prostoru." (Druhý manifest) "Explosionismus" je "směr, který povýší každého člena kolektivu na absolutně všemocného člověka." (tamtéž)

Boudník myslil intuitivně, ve velkých málo členěných celcích analytické myšlení mu bylo cizí. Jeho manifesty jsou proto těžko čitelné; pořádek sdělovaných myšlenek je bez soustavy, chybějí mezi nimi často spojovací články, nedostává se mu slov. Ale x byla to velká myšlenka a Boudníka docela uchvátila.

2.

Je to apoštolát; apoštolát nikoli nového umění, ale nového lidství. Boudník především přesvědčuje lidi, s kterými pracuje v továrně nebo s kterými se náhodou sejdě. Jeden z dlouholetých Boudníkových přátel, Vladislav Merhaut, v soukromé vzpomínkové publikaci (1976) píše o těchto dobách.

"Ukazoval spoluzaměstnancům 'flíčky', miniaturní barevné kresby, vyvolával asociace, učil je grafiku."

Daleko však nezůstával v tom svém malém okruhu. Své působení rozšířil na "pouliční akce": vyhledal na ulici zeď s popraskanou a opadálou omítkou, a kde se mu na ní něco zvlášť pěkně jevilo - figura, krajina -, začal obtehotovat obrysy, někdy zvýraznil místo rámem nebo paspartou, anebo si postavil malířský stojan a přenášel viděné na papír; na stojan připíchl ještě manifest "explosionismu". Lidé se zastavovali, zaujatí nezvyklým počínáním; Boudník a někteří jeho přátelé, kteří ho doprovázeli, s nimi navázali dialog; z dialogu bývala hádka, z hloučku se stával malý dav, nežádka přibíhala policie a Boudník protentokrát akci ukončoval.

Retrospektivně v dopise z února 1960 Boudník vzpomíná, že v letech 1949 až 1953 takových "pouličních akcí" podnikl asi sto dvacet; "většinou v Týnské uličce, na Staroměstském náměstí, na Kampě, v Karlově ulici, v podloubí na Malém rynečku, na Uhelném trhu, na Mariánském náměstí, ve Valdštejnské ulici, v Holešovicích a v ulicích Libně." (texty publikované A.Hartmannem; katalog výstavy Ústí nad Orlicí 1973)

Konečně se snažil rozšířit ideu "explosionismu" vytrvalým rozesíláním svých manifestů a dopisů různým osobnostem, redakcím, školám a úřadům, také do Francie. Doprovází je

pro ilustraci miniaturními kresbami a akvarely. Je přitom stále zaměstnán.

"Dělal jsem v té době osm hodin v továrně, pak jsem dělal akce na ulicích, a teprve večer jsem psal deníky a manifesty, takže jsem spal po dobu asi dvou let maximálně čtyři hodiny", vzpomíná Boudník v rozhovoru ve Výtvarné práci. "Bydlel jsem v Týnské ulici ve skladišti skleněné vaty - přes vatu jsem měl starý koberec."

Skandalista? Exhibicionista? Grafoman? Někteří to říkali a někteří i psali. Význam Boudníkův, mínili, je prý v práci pouhých čtyř let, 1957 - 1961. Co jinak činil, to jistě byla leda pošetilost. Ale umění je v moderní době vůbec jenom pošetilostí. Dá se to všelijak zastírat, na příklad tím, že se uměleckým dílům přisuzuje značná peněžní hodnota. Boudník ani to nečinil a své věci jen rozdával, jako by byly bezcenné. Byl unesen nesmírnou mocí umění ve světě, kde pro umění není místa. Je to, sám si uvědomoval, "jako když jde člověk proti davu, přestrojen za šaška." (Jedna sedmina, 16.IV.1952)

Dá se jeho práce alespoň částečně začlenit do historické kontinuity? *Formové analýzy* Dostí těžko. Boudník nevycházel z denosti umění a nechtěl v ní zůstat. Formové analýze proto do velké míry uniká. Podle historiků moderního umění je Boudník jedním z těch, kdo objevili lyrickou abstrakci, a jeho "pouliční akce" jsou velmi ranými příklady akčního

umění. Je to pravda a není to pravda. Pokud jde o akční umění, je to pojem tak vágní, že se do něho vejde kdeso, a tedy i ony Boudníkovy akce, uskutečňované na ulicích a nevyúsťující v žádné hmotné dílo; sám Boudník se však od toho, aby se jeho činnost zahrnovala do pojmu happening, ostře distancoval. Měl přitom na mysli pražskou podobu happeningu, ostentativně uplatňující osobu umělcovu, zatímco on sám chtěl naopak vyprovokovat tvůrčí možnosti ostatních, a to nejen pro chvíli této akce. Program "explosionalismu" nebyl ani programem abstrakce a do značné míry to byl program právě opačný. Boudník objevoval emotivitu abstraktního tvaru i beztvaré hmotnosti a v tom patřil k prvním, kdo uhađovali možnosti lyrické abstrakce; ale zároveň cílem pro něho byla figurativní interpretace. Pasivita a aktivita vnímání se mu prolínala a v tom zůstával Boudník věren surrealistické tradici.

Stálým doprovodem "explosionalistické" epochy Boudníkovy byla dosti rozsáhlá činnost literární. Nejsou to už básně jako předtím, ale prozaické texty, ne nepodobné surrealistickým protokolům života - také Boudník používal slov k tomu, aby kontroloval, co se v něm samotném jeví a jak tedy jedná. Psal si deníky, které zpracoval v samostatný literární útvar (Jedna sedmína); jak v nich bez rozlišování a hodnocení je vše strhováno do jednoho proudu, připomínají deníkové knihy Demlovy. Demlovský byla také

pokus, který zaznamenal Boudník do citovaného deníku ke dni 5.II.1952, že "seřadil duplikáty dopisů psané strojem od 5.II. 1951 do 3.II.1952 pod názvem 'Dopisy' (Torso)". V téže době napsal Boudník i několik samostatných próz: Noc, Ulice, Maškarní ples a jiné a vydával je v strojopisu pod názvem Edice explosionismu". (To byl asi první samizdat na světě). Jsou to rozšířená deníková vyprávění na způsob některých textů Bretonových. Jeden italský badatel charakterizoval Haška jako plebejského dadaistu. Podobně o Boudníkovi by se mohlo říci, že byl plebejský surrealist.

3.

Ještě po celou heroickou dobu "explosionismu" okolo roku 1950 Boudník kreslil a maloval portréty. Ale cítil, že se mu to přestává dařit. Ke konci Jedné sedminy je o tom několik zmínek. "Mám krásnou představivost. Ještě to tak mocí nakreslit, co člověk vidí." (13.VI.1952)

"To je příšerné. Od 14 hodin do půlnoci pracuji na obraze a nakonec vše zničím." (14.VI.1952)

To asi nebyla přechodná malomyslnost, jaká přepadá občas každého tvořícího umělce. Vskutku se v Boudníkovi ztrácela naučná schopnost realistické kresby - tedy kresby tvarů v perspektivní projekci a stínové modelaci. Stačí srovnat jeho grafiky s figurálními kompozicemi ještě za studijních

let a cyklus kreseb Corpus delicti z roku 1956. (Jeho přátelé vydali výběr kreseb z tohoto cyklu roku 1974.) Ony staré věci vykazují dovednost ruky i rozmanitost prostředků, jak je můžeme očekávat od profesionálního výtvarníka. Corpus delicti je diletantsky nemotorný; kresba modelace, komposice. K tomu ještě symbolika najednou docela banální. A přitom zrovna tehdy už vytváří v nových technikách grafické listy, které jsou divem umělecké jemnosti a vynalézavosti. Je tomu docela tak, jako by objevování a využívání těch nových prostředků a postupů Boudníkovi zároveň znemožňovalo používat prostředků tradičních.

Není to už "explosionalismus". Boudník přestává tohoto termínu používat. Mluví o "aktivní grafice". Nicméně její začátek je ještě v "explosionalistické" experimentaci. Boudník opatřuje v továrně sobě i ostatním příležitost k otiskování různě poškozených plechů, aby vyvolával "explosionalistické" interpretace. Vladimír Merhaut v citované už publikaci zapisuje Boudníkovy slova:

Lidi v továrně používali ke svým grafickým projevům různých znehodnocených plechů duralových, poněvadž si nedovedli představit ty jejich třeba kresbičky na takovejch odpadovejch věcech, duralech pomalce-
ných, pošlapaných, skroucených. Tak jsem přišel na

to, že i ten bezprostřední aktivní zásah ze strany života, toho tvůrčího, toho i mimoděčného, na materiál, když se potom přepíše jakoukoli formou, ať je to film nebo grafika, tak že to může vzbudit nové emoce. Začal jsem toho pak používat záměrně a tak vznikla ve čtyřicetých letech aktivní grafika."

Na to se dá navázat citát z rozhovoru ve Výtvarné práci:

A tak jsem zároveň začal používat různých odřesků nebo vypálených želez a tím jsem začal desku rozrušovat nejdřív pasivně, že jsem sledoval, co ty stopy udělají, a potom jsem to začal řadit do různých komposic, většinou do kruhů; to byly pro mě symboly života: Hlava, páteř...

Tak nalézal Boudník pro tvorbu svých grafických desek docela nové techniky a novou řeč, jaké grafika dosud vůbec neznala. V tovární hale má nejrozsáhlejší kovový odpad i drobné součástky, má tu také pneumatické lis, jímž je může vtisknout do desky, a autogen, jímž může desku propalovat, a ovšem i dost plechů všelijakých nepravidelných tvarů.

Z této "aktivní grafiky" se vyvinula koncem padesátých let "strukturální grafika".

Tentokrát, místo aby reliéf vrýval a vtiskoval ostře a přesně do desky, vstříká jej na ní z písku, hadříků, nití,

provázek do vágních útvarů. Neúnavný Boudník vynalézá ještě jiné techniky, zejména roku 1965 "magnetickou grafiku", kde obrazec je z železných pilin, rozestřených v rychle schnoucímu leku a shromažďujících se podle pohybu magnetu pod deskou.

Desky samy mají sochařskou hodnotu reliéfu, a když je otiskuje, barevně a pokaždé jinak, Boudník se stává malířem. Barva tu daleko není jenom doprovodem. Křehká a lyrická spočátku, nabývá dramatickosti a expresivity, až v některých tiscích "strukturálních grafik" kresbu docela potlačí její těžká hmota. Stejně v monotypech z let 1963-1964, kreslených štětcem, se Boudník vyjadřuje jen jako malíř.

To už není ten zcela surrealistický "explosionalismus"; živel abstrakce, který byl již v onom "explosionalismus", pohltit docela nebo téměř docela surrealistickou imaginativnost. Boudník si byl vědom této proměny svého umění.

Počátkem roku 1949 jsme původně tvořili obrazy tak, že jsme se dávali inspirovat skvrnami v omítce na základě myšlenkové asociace k předmětnému přepisu. Vývojem téhož roku a po mnoha diskusích s lidmi jsme se snažili vymezit shluk skvrn z estetického hlediska, snažili jsme se zdůraznit tvarovou a barevnou jejich podstatu; až konečně jsme dospěli k obrá-

cenému postupu, kde konkrétní představy a emoce jsme vyjadřovali nezobrazujícím projevem, jehož podstatou byla dynamicky tvořená skvrna.

... (Dopis 1.XI.1958; Torzo libeňských dopisů, ve: B. Hrabal
Něžný barbar)

Nicméně kontinuita zůstala zachována. V surrealistické inspiraci Boudníkově už byla virtuálně obsažena abstrakce: náhodové techniky, dekalky, sazovky, obrazce získávané rozléváním kapky tuše...

Ale v "explosionalismu" to byla derilantní interpretace skutečnosti, co umělce poutalo; teď je to ta skutečnost sama, co Boudník svým uměním objevuje: ne už jaká je, ne, co může znamenat, ne, co se v ní jeví, ale prostě jen to, že se jeví a že je. Tato abstrakce je ve skutečnosti opakem abstrakce. Je intuicí vesmíru v jeho konkrétnosti, teprve se rozlišujícího ve své tvary a tvory - také u Boudníka vyvstávají bytosti prvotního světa přírody, polorostlinné a polohmyzí. Je to evokace nekonečného bytí světa či bytí v jeho nekonečnosti. Boudníkovi byl celý viditelný svět proudem neustále se přerozujících útvarů a stačilo mu na cokoli se zahledět, aby se konvenční podoby rozpadly a z nich vznikly nové a nové. Tento proud nemůže mít závěru a Boudníkovy grafiky jsou čirými prostory barevného a tvarového jevení, chvilkovými zhlédnutími krajin ještě předlidských.

Tak dospěl Boudník k nejvypjatějšímu právě místu moderního umění a dospěl k němu sám. Jeho umění nezačalo ovšem v kulturním vakuu a v těch prvních poválečných letech bylo okolo něho plno duchovního dění, které neodbytně doléhalo i do Boudníkova uměleckého rozhodování. Odrazilo se to v jeho surrealistickém východisku. Od roku 1948 informace o světovém uměleckém vývoji ustaly, přesto Boudník intuitivně uhodl aktuálnost abstrakce a stal se jedním z prvních jejích iniciátorů ve světě – vedle francouzských tašistů a amerických abstraktních expresionistů. Sám se dovídal o tomto vývoji teprve někdy od roku 1955.

Boudník byl odtržen i od své vlastní výtvarnické generace v Praze, jejíž budoucí představitelé po skončení války odcházeli na vysoké umělecké školy, zatímco on se spokojuje se střední školou grafickou. První důležité seznámení připraví teprve roku 1950 náhoda, která kladenského brigádníka Boudníka svede v autobusu s jiným kladenským brigádníkem, Bohumilem Hrabalem. Tehdy to ještě dlouho nebyl proslulý spisovatel, ale prostě jen právník bez místa jako mnozí jiní právníci v tom čase. Hrabala uchvátil Boudník svým vášnivým umělectvím; stal se jeho věrným přítelem a asistoval mu pak tak aktivně při jeho "pouličních akcích"

s Boudník zase mu byl vděčen za vzácné tehdy knihy, které si od něho mohl vypůjčovat - Joyce a Bretona, Marinettiho a Teiga. Hrabal se pokusil také formulovat v oněch pohnutých dobách stanovisko vůči tehdejšímu politickému dění:

My jsme přece do minulého systému nikdy nepatřili.
A prosím... nepatříme ani do tohoto budoucího.
To je náš úděl, na počátku tak těžký a pro některé
z nás tak nebezpečný, úděl, který snadno vede
k resignaci, sebeklamu a kompromisům, úděl, který
ale znamená také naši naději, naši budoucnost,
a konec konců, vzato do důsledku, nesmrtelnost
našeho druhu.
(Něžný barbar)

Přednesl tento "traktát" ve společnosti, kde byli básník
a filosof Bondy-Fišer, výtvarníci Dekal a Medek, Jana
Krejcarová a Boudník, a měli jej společně podepsat.

O vystavování umění Boudníkova druhu nemohla být ani
řeč. Když si měl roku 1959 vybrat odměny nejlepšího
pracovníka v továrně, Boudník si zvolil dovolení, aby
směl udělat tam výstavu.

"Začalo to vzbuzovat zájem a tak jsem výstavu musel za
týden svěřit: jedna kompetentní osoba prohlásila, že to
budí pohoršení a odvádí od realismu", vzpomenu Boudník

v rozhovoru pro Výtvarnou práci.

Mezi ostatními moderními umělci se Boudník objevil se svými věcmi poprvé roku 1960, kdy ho mladí lidé, kteří studovali teprve na Akademii, pozvali na své neveřejné výstavy Konfrontace, které uspořádali ve svých sklepních atelierech.

Teprve v půli šedesátých let se uvolnil úřední dozor nad uměním natolik, že Boudník mohl začít s ostatními veřejně vystavovat. To už bylo zřejmé, že ten neznámý dělník z ŮKD je jednou z velkých osobností českého umění. Stal se mravním příkladem pro mladší umělce.

Boudník si nezeoufal pro útlak, ani nejásal nad úspěchem. 24. května 1964 psal Hrabalovi:

Četl jsem kousek Literárních novin. Renila by me mrtvice, jak se většina pisálků odvolává za současné nedostatky na roky 1950-56. Kdo měl potřebu tvořit, či navázat kontinuitu, tak šel za věcí. - Copak v současné kritice si neuvědomují, že mimo různých kultů osobností byly i možnosti si vydělat lehce peníze? A já si myslím, že být ona volnost, které se domněle nedostávalo umělecké tvorbě, že by stejně 90 procent výtvarníků a spisovatelů sáhlo raději do otevřeného Žlabu a onu ž volnost by si maximálně dali pod nohy, aby dále dosáhli. (Torzo libeňských dopisů)

Mnohé rozhořčovalo, že se jim upíralo místo v uměleckém či literárním světě, ba dokonce, že chtějíce si je získat nebo zachovat, museli se přizpůsobovat. Ale Boudník o to místo v uměleckém světě vůbec nestál, a proto zůstal svoboden.

4.

Já jsem poznal Boudníka poměrně pozdě. Přišel jsem k němu, když jsem roku 1965 chystal výstavu Československého umění v Západním Berlíně. Zastihl jsem ho v hluboké a dlouho už trvající krizi. Nevěděl, co si počít. Jak se ukázalo, byl to bezprostřední následek rozvodového řízení, které prohrál. Nechtěl se vzdát své milované Tekly a její právní zástupce nastoupil důkaz, že její manžel není normální. Jako důkaz předložil Boudníkovy grafiky. Soudní znalec pak autoritativně posoudil, že to jsou vskutku projevy bláznů. V téže náhodou době jeden psychiatr, dr.P., chystá knihu o výtvarné činnosti choromyslných a jednu kapitolu věnuje pracem Boudníkovým. Nakonec Boudník sám pochybuje o sobě. Není opravdu blázen? Nešťastnou shodou okolností v téže době uveřejní mladý kritik studii o Boudníkově díle. Boudník je "umělec zakladatelského významu", který předjímal umělecký vývoj, ale prý "k jeho podobě nebyl intelektuálně připraven"

a teď už jeho grafiky patří jen k průměru současné produkce. Ke všemu je Boudník unaven, a není divu. Jezdí denně hodinu do továrny a hodinu zpátky a dělá tam namáhavou práci v enervujícím prostředí; grafikám věnuje noci. Má navyčerpateľnou fantasií tvarovou i barevnou a hlavně nesmírně čistou a přesnou výtvarnou inteligenci. Přesto veliká jeannoat jeho starých tisků se ztrácí, desky se otírají a nové nevznikají. Svaz výtvarníků, který se tehdy zbavil konservativního vedení, mu nabízí členství a tím sociální ochranu. Ale Boudník se v životní panice neodvažuje ani podat členskou přihlášku.

Nezbylo než vyplnit přihlášku za Boudníka, dát mu ji podepsat a odnést ji na Svaz. Boudník je ihned přijat za členu; téměř už jednačtyřicetiletý dělník je oficiálně uznán za umělce. Bylo ještě třeba dalšího přesvědčování, než se Boudník rozhodl požádat o pravidelné měsíční stipendium; dostal je, a přece, jako váhal, než si o ně řekl, i potom ještě váhal, jestli má opravdu opustit továrnu, a zprvu si vyžádal jen neplacenou dovolenou. Nastoupil ji 1. prosince 1965. Mohlo se doufat, že se nyní jeho život upraví. Je uznáván a bez nesnází vystavuje; galerie nakupují jeho věci do svých sbírek;

27 Boudník se dokonce znova žení a s bytostí obětavou a

chápavou, ostatně také výtvarnicí. Vskutku Boudníkova tvorba ožívá a zároveň nabývá nové podoby. Je to především cyklus grafik, inspirovaných neurčitými skvrnami Rohrschachových textů se symetricky otiskovaných desek se rodí přízraky - snad černí motýli, snad rozevírající se lána. Zároveň z vzniká několik rozměrných a monumentálně citěných listů, na nichž vyvstávají abstraktní a někdy figurativní znaky. Po prvotním expresionismu, následkem "explosionalismu" s "pouličními ekcemi", po údobí "aktivní grafiky" a údobí "strukturální grafiky" vstupuje Boudník do pátého a zdá se vrcholného údobí své tvorby. Ale jsou to podivně znepokojivá díla; je v nich něco hrozivého, jako by se tu hlásil neúprosný osud. V pozdní noci 5. prosince 1968 Vladimír Boudník sám sebe zabíjí. Oběsí se ve svém Žižkovském pokojíku. Nedožil se ani pětadvaceti let.

Boudníkova smrt nebyla reakcí na nějaký konkrétní životní nezdár. Boudník nebyl ostatně nikterak životní slaboch a ke své smrti došel právě, když se jeho životní situace navenek urovnávala. Zdá se však, že co by mělo být normalizací, bylo pro Boudníka opakem? jeho umělecké úspěchy jako počátek nového manželství. "Přes množství výstav, kterých se účastním, mám však tísnivý pocit, že již nemám onu vnitřní sílu jako v těch

šestnácti letech, kdy jsem se hnál za vidinou bez ambic, bez nároku na úspěch", řekl na konci rozhovoru pro Výtvarnou práci.

7.1.1 V současnosti mne ochromuje přílišná sebekontrola a vědomí kontroly, ať již se strany kritiky či psychologů. Zkrátka nejsem už ten "čistý člověk". Dříve jsem měl sílu podřít se i po mnoho let nepohodlné životní disciplíně, abych uchránil myšlenku či poznatek před poškozením...

(Dopis A.Hartmannovi z 24.X.1968; Katalog Ústí nad Orlicí, 1973)

Tady je snad klíč: ve slově "čistý".

Boudník přestával být před sebou "čistý", když se stal výtvarníkem z profese, který se měl začít svým uměním živit. Vědecky chtěl dělat umění pro ostatní i s ostatními, ale jenom proto a jenom tak, aby je rozdával a sám sebe rozdával bez úvahy a komukoli. Ale teď je má prodávat. Když je rozdává, možná jeho grafiky lidé zahodí a jemu se vyamějí, ale když je vystaví galerie a koupí museum, stanou se najednou ceněným zbožím. Jeho grafiky, to přece nejsou jen umělecké artefakty. To jsou poselství, a třeba to může vypadat jako fráze, nedá se to dobře říci jinak, než že byly pro Boudníka prostředkem, jak nabývat, rozšiřovat a sdělovat zkušenost věčného a vesmírného. Proto potřeboval se podřizovat "po mnoho let nepohodlné životní disciplíně".

Umění tu nemá daleko k náboženské praxi. Čím více se však zaplétal do malicherností života, tím více se ocital v nebezpečí, že ztratí svou čistotu, která byla podmínkou i výsledkem této praxe.

Člověku, který dovedl setrvávat tak blízko kosmickému, ten život tady nestačil.

Zážitek kosmického byl pro Boudníka krajně konkrétní. Jako je tomu u mnohých umělců, jeho umělecká zkušenost byla zkušeností tělesnou, tvořivost těla, jeho pohlavnost, byla pro něho v podstatě totožná s tvořivostí ducha, s uměním.

"Vladimír, když tvořil, pracoval zpravidla vysvlečený donaha", svědčí Hrabal.

Jednak miloval nahotu a hlavně přistupoval k satynýrce nebo měděné desce zrovna tak jako k milostnému aktu. Postupně, jak se uváděl do erotického, a tedy i tvůrčího vzrušení, rozpočítal si vždycky čas tak aby mezi rytím a zraňováním matiční desky uplynul ten krásný oblouk, vzepnutý mezi erekcí a ejakulací.

Když pracoval se satynýrkou, pomazával grafické listy svým semenem. Viskosita sexuálního něžného povlaku umazává všechny jeho grafické listy.

(Něžný barbar)

Rozkoš přitom znamenala od začátku i nebezpečí záhuby: to je to vracející se téma ženy a sarti v jeho prvních grafikách.

Stupňování rozkoše znamenalo pro něho stupňování blízkosti absolutna; zároveň stupňování nebezpečí záhuby. Zkoušel to sám na sobě a jeho konec je také takovou zkouškou.

Boudník často "vykládal o tom, jak rád se už od grafické školy věší", píše zase Hrabal (Něžný barbar).

Naposled, "dělaje experiment sám na sobě a se sebou, netušil, že provázek utahující jeho hrdlo se utáhne ještě víc... ale lidské ruce tak jako jindy tentokrát na pomoc nepřišly."

Možná tak v posledním okamžiku dal přednost absolutní záhubě před návratem do relativity života: poslední čistotě.

Bohumil Hrabal bydlel svého času dohromady s Boudníkem v Libni v ulici Na hrázi a píše občas, že to bylo "na hrázi věčnosti". To není jenom slovní hříčka. 5. prosince 1968 ta hráz se Boudníkovi protrhla.

Bohumír Mráz

Klasik českého
explosionalismu

Narodil se v Ptaze 17. března 1924; studoval na státní grafické škole v Ptaze u prof. R. Beneše. Dlouholeté přátelství ho spojovalo se spisovatelem Bohumilem Hrabalem, jenž ho na konci čtyřicátých let zasvětil do surrealismu. Již předtím, po roce 1946, uspořádal Boudník několik explozionalistických akcí v pražských ulicích, spojených s diskusí; při některých akcích asistovala Veřejná bezpečnost. V březnu roku 1949 vydává svůj první manifest explozionalismu, za měsíc druhý a roku 1951 třetí. Pracuje nejprve v propagaci, potom jako dělník a nakonec jako technický kreslič v ČKD Sokolovo; zde v Rudém koutku uspořádal 1957 svou první výstavu. O existenci abstraktního či nefigurativního umění neměl ponětí až do roku 1957, kdy se seznámil s malířem Janem Kotíkem, jenž mu půjčoval knihy o západním umění. Na výstavě Jana Koblasý v umělcově ateliéru se roku 1959 seznámil s básníkem Jiřím Kolářem, jenž se stal velkým Boudníkovým mecenášem; Kolářova sbírka Boudníkovy grafiky patří dnes k největším, znamenitě vybraným kolekcím jeho díla. Účastnil se obou výstav "Konfrontace" roku 1960 v ateliéru Aleše Veselého a Jiřího Valenty. Roku 1961 a 1962 vedl dlouhý rozvodový proces, v němž byla jeho díla předložena jako dostačující důkaz o jeho psychopatii. Uspořádal řadu zahraničních výstav a jeho grafické listy jsou majetkem soukromých sbírek v USA, Francii, Švýcarsku, Norsku, Polsku aj. V Praze vystavoval větší soubor

grafik na výstavě D roku 1964 a letos měl první samostatnou výstavu v galerii na Karlově náměstí.

Vladimír Boudník proslul nejprve jako skandaliista a pamfletář; veřejnými akcemi v pražských ulicích, manifesty a dopisy, jež rozesílal přátelům, redakcím a úřadům (včetně kanceláře prezidenta republiky) propagoval "explozionalismus", umělecký směr, který sám vymyslel. Explozionalismus se stal základem Boudníkovy tvorby padesátých let; vlastně podnes zůstal v podstatě explozionalistou, a to - což je paradoxní a jím jistě nepředpokládaný výsledek dlouholetého úsilí - jediným explozionalistou u nás.

Co je to explozionalismus? Jádrem Boudníkových manifestů, jež samozřejmě nelze vůbec srovnat s teoretickými programy moderního umění, jako byly např. manifesty surrealismu, je velmi stará zkušenost, že nepravidelné obrazy, které vytvořil čas na nějaké oprýskané zdi, podněcují naši fantazii k dokreslování do konkrétních podob osob nebo věcí; už Leonardo da Vinci doporučoval podobným způsobem cvičit obrazotvornost. Boudník pouze učinil ze známé pomůcky, rozvíjející fantazii, základní princip své tvorby: "Stačí překreslit nebo přemalovatí viděné na papír. Zmocňujte se svého nitra a tím je automaticky činíte srozumitelným široké veřejnosti." Boudník

zeela vášně předpokládal, že podle tohoto receptu se může každý člověk stát umělcem; věřil dokonce, že dnešní ne-umělci v budoucnu zastíní výtvarníky-profesionály, jestliže prožijí svůj život dokonalejším způsobem. Podstatou umění je podle Boudníka "myšlenková asociace": každý předmět kolem nás může se stát průmětnou, na níž promítáme své představy; tak můžeme "proměnit barevné škály omítek v nejnádhernější obrazárny". Zde se projevuje snad nejmarkantněji základní smysl Boudníkovy "teorie"; protože jde vlastně pouze o hru subjektivních představ, která přirozeně také vyvolává estetickou libost, není to ještě teorie umění; ta začíná tam, kde je dán nějaký umělecký objekt, vytvořené umělecké dílo. Boudníkovy manifesty jsou zajímavé po jiné stránce. Nejen že četné primitivismy, slogičnosti a místy i fantasmagorie činí z nich jedinečnou četbu, pozoruhodnou samu o sobě, dokládají však také výjimečnost jeho psychického založení. Boudník má vrozenou schopnost vytvářet rychlé, četné a bohaté asociace. Jestliže uvažoval, že "šílenství z nadbytku představ ~~zároveň~~ vzniká nejenom vlivem představ samých, nýbrž ze součinnosti okolí", upozorňuje na svou enormně vyvinutou obrazotvornost. Pro tuto svou vrozenou vlastnost byl přizván ke spolupráci na nové redakci Rohrschachových tabulek.

Boudníkovy rané práce vznikaly v přímé souvislosti s jeho "teorií" explozionalismu; miniaturní dekalcky nebo kresbičky, jimiž také ilustroval své dopisy přátelům, koncentrují podle jeho pojetí podněty pro pohyb divákovy fantasmie; drobné monotypy s figurkami fantastických brouků nebo ještěrek a suché jehly, v nichž se prolínají hlavy lidí a ptáků, předvádějí pak výsledky hry představ. Kdyby se byl Boudník po roce 1956 přestal grafikou zabývat, byl by za sebou zanechal dílo sice velmi rozmanité a místy nepochybně zajímavé až kuriozní - ale bez zvláštní důležitosti pro dějiny našeho poválečného umění. Pravý Boudník, umělec zakladatelského významu v české grafice současnosti, tvoří podle mého názoru v letech 1957 - 1960. Předtím najdeme jen náznaky budoucího mistra, jehož díla z vrcholné doby dodávají jistý význam i produkci, jež ji předcházela.

První Boudníkovy listy, provedené tzv. "aktivní technikou", to znamená, že kovová deska je zpracována údery kladiva nebo se do ní vlisují různé kovové předměty, pocházejí sice již z roku 1956, ale teprve následujícího roku vznikají mistrovské listy, jako je např. "Hlava" (můj název), jedno z nejkrásnějších Boudníkových děl vůbec, které vlastně předjímá obrazy M. Medka a asambláže A. Veselého z šedesátých let. Ve stejném roce vytváří

112 řešíme „problémny“ z lidské vědecké
hlediska. opíráme se o vše, co nám
vesmír nabízí.

M. Bonaventura Pralio VIII. kibein, na Hrázi 24.

řadu monotypů většího formátu, provedených velmi jednoduchou technikou: dnes působí spíše jako technické a formální hříčky. Kolem roku 1960 dostávají desky, z nichž tiskne "aktivní grafiku", nepravidelný obrys, takže na listy je možno pohlížet ze všech stran. Téhož roku vzniká první série "strukturální grafiky", tvůrčí postup je zde obrácený než v "aktivní grafice", protože struktury se dosahuje přidáváním různých materiálů, zapuštěných do desky, jež se tiskne jako monotyp. Názvy, které Boudník dával technikám, jimiž pracoval - sám si je také vytvářel - označují pracovní postup a způsob zpracování desky, nikoliv výsledný umělecký předmět, jehož tvůrčí proces nebo správné hledisko pro apercepci. To je třeba vzít v úvahu, když se konstruuji analogie s vývojem světového poválečného umění; že Boudník měl na mysli i v době, kdy vytvářel své vrcholné listy "v aktivní technice", stále "myšlenkovou asociaci", ukazuje jeho text z května roku 1958 o "historicky zákonné platnosti abstraktního umění a tvorby na základě myšlenkových asociací v současné době". Celá jeho tzv. "strukturální grafika" je pak v jistém smyslu jen dokonalejším provedením jeho explozionalistických představ; v těchto listech je nejbližší "myšlenkové asociaci" z oprýskaných zdí, jimiž se zabýval na samém počátku své činnosti. Tím však významová

souvislost nekončí.

"Strukturální grafika" je vlastně z hlediska výtvarného postupu obtištěný obraz; jestliže každý monotyp nepatří do grafiky ve vlastním slova smyslu - nejde o reprodukci - tím více ztrácí charakter grafiky monotyp, jehož deska je plasticky zvrstvena. Anti-grafičnost "strukturálních" listů zvláště zdůrazňuje barva. Vzniká paradoxní situace: pro specializovaného grafika - ne malíře - se stává barevnost nejdůležitějším vyjadřovacím prostředkem v díle, které patří spíše do malby než do grafiky. O Boudníkovi převládá mínění, že vlastně neumí malovat; zdánlivě by to potvrzovaly obrazy, o něž se pokusil. Koloristická vynalézavost a vytříbenost, jak se projevuje v jeho nejlepších "strukturálních grafikách", ho však řadí k našim malířům prvního řádu. Že to neprokázala ani výstava D, již se Boudník zúčastnil souborem monotypů z let 1963, ani samostatná retrospektivní výstava, zavínil výběr vystavených listů. Kdybychom měli možnost konfrontovat několik Boudníkových "strukturálních grafik" z roku 1960 s grafickou produkcí našich předních mladých umělců, kteří více či méně, vědomě či nevědomky vycházejí z podnětů, které dal na konci padesátých let české grafice právě Boudník, překvapi-

lo by nás, jak jeho listy, sč nevelkého formátu, si v této soutěži bezpečně uhájí dominantní postavení; jestliže budeme hledat vysvětlení, pochopíme, že jejich umělecká hodnota závisí snad nejvíce na kvalitách koloritu.

Když Vladimír Boudník vystavoval v roce 1960 svou grafiku na obou pražských výstavách Konfrontace, stál zřejmě na vrcholu své tvorby; vystupoval zde jako učitel mezi svými žáky. Dnes je již dostatečně známo, že on byl iniciátorem nového proudu v naší současné grafice a že impuls, který jí dal, se možná vyrovná vlivu Mikuláše Medka v malbě. Jestliže se ptáme, jak mohl Boudník během pouhých tří let (1957-60) vytvořit dílo tak hodnotné a zároveň aktuální, že se mohlo stát východiskem pro mladé umělce, a proč po tomto období dochází k určité stagnaci, dotýkáme se znovu jedinečného rázu jeho osobnosti. Vnější okolnosti - izolace navenek i uvnitř - jistě připravily vhodnou půdu pro tvůrčí rozmach. Nejdůležitějším činitelem ovšem zůstává sám umělec se svým výjimečným psychickým založením, jež mu umožnilo podivuhodně se orientovat v dobové situaci a instinktivně předjímat umělecký vývoj, k jehož pochopení nebyl intelektuálně připraven. Jakmile se v šedesátých letech začaly umělecké poměry normalizovat

a rychle vzrůstala informovanost o soudobé světové umělecké tvorbě, jejíž nové tendence zapůsobily i na naše umění, Boudníkovo tvůrčí napětí pokleslo, zejména když na něho dolehly osobní potíže, jež ho nervově vyčerpávaly. Tím, co tvořil Boudník dnes, zařazuje se k velmi dobrému průměru naší moderní grafiky; to však v žádném případě neoslabuje historický význam, který má jeho dílo pro naši poválečnou grafiku. Jeho explozionalismus zůstane kuriozitou; ve svém díle z konce padesátých let vytvořil tento neobyčejně nadaný senzitiv a imaginativista hodnoty, jež dosud čas nezpřoblematizoval.

Antonia Hartmann

Vladimir Boudnik

Výtvarná dráha Vladimíra Boudníka se zřetelně člení do dvou úseků, aniž je porušeno její kontinuální směřování k základnímu a vlastně jedinému cíli. První úsek začíná v závěru Boudníkových studií na Státní grafické škole v Praze: roku 1949, kdy zde maturuje "vydává" Boudník své první dva manifesty explozionalismu. Tím se otvírá období pouličních akcí, traktátů a dopisů na instituce a osobnosti politického a kulturního života. S fanatismem a sebeobětováním reformátora propaguje Boudník svou školu nového vidění, které - podle jeho vášnivého přezvědčení - máše v každém člověku uvolnit uměleckou potenci a zároveň učinit život hlubším, bohatším a lepším. Po polovině 50. let získává v této aktivitě víc a víc místa vlastní původní grafická tvorba, na kterou se Boudník - po počátečních ojedinělých experimentech sochařských (objekty, skicující spojení sochy s architekturou) a malířských (akvarely, dekaliky, sazovky) - výlučně soustřeďuje. (Tento úsek, žel předčasně uzavřený tragickou smrtí umělce 5. prosince 1968, představuje přítomná kolekce jeho grafických listů, vybraná ze sbírek jeho přátel - J. Hampla, P. Kotrče, V. Merhauta a L. Michálka.) I zde, v grafice platil příkaz: "Obraz musí být filmovým pásmem o nesčíslném množství napětí a psychologických explozí zhuštěných do nehybné plochy a předvedených

v nekonečně krátkém čase, za součinnosti divákovy pohybové fantazie". (II. manifest explozionalismu, 15. dubna 1949) - byl však prováděn jinak, v celé sérii nových, objevitelských metod. Tyto dva póly jediného energetického oblouku mohou být zřejmé z příkladu, který nabízí Boudníkově dílo samo.

Tak kdysi, třebas na malostranském rynečku, vytahuje tužkou Vladimír Boudník z omšelé, plesnivé zdi tváře jakési ztajené fresky nebo to obkresluje na papír na štaflích - portrét, měsíční krajinu, jezero s loukou a býkem, černého myslivce, mapu Evropy - podle toho, co v prasklinách omítky vidí ten či onen z chodců, kteří se zastavili a sledují exhibici bizarního malíře, jeho výkony, apely a teorie "všemocné myšlenkové asociace", pobaveně nebo lhostejně, s opovržením nebo zaujetím (jak o tom svědčí Boudníkův přítel a spoluúčastník na jeho uměleckých demonstracích, nejdnou policejně rozpuštěných, spisovatel Bohumil Hrabal - např. v povídce o Egonu Bondym a Vladimírkovi z knihy Morytáty a legendy, Praha 1968)

A po dvaceti letech "kreslí" Boudník ve strukturální grafice "Portréty pražských zdí" - mlhoviny "explosivních skvrn", po nichž se klikatí abstraktní graffiti, osamocené, magicky uhrančivé písmeno nebo profil dávno

stracené tváře. Vladimír Boudník patřil k těm umělcům, u nichž je nesnadné vést ostrou demarkační linii mezi událostmi života a tvorby. Obě plány jsou do sebe zaklesnuty k nerozpojení, tvorba se stala formou života a ten může být žit jen v jejích službách, váben, ohrožován a posléze stráven její prudkou a vysokou intenzitou. Jiří Kolář říká o Boudníkovi, že umění pro něho nebylo "věcí vášně, ale hledáním něčeho vášnivého, toho, co neustále rozjítřuje nervy."

Do tohoto hledání byl Boudník vržen dříve, než se rozhodl pro dráhu výtvarného umělce. Motivy a určující zážitkové pro jeho expresionalismus se rýsují ve válečných letech. Roku 1943 odjíždí devatenáctiletý student strojí průmyslovky (předtím se vyučil nástrojařem) do Německa. Je totálně nasazen do továrny. Zde v ruinách měst, v finčících halách, v krytech otřásajících se bombardováním, v pustých palandách lágrů, v opuštěnosti a úzkosti, stesku a úděsu z fantasmagorie ničení tryskají ony "niterné exploze", reakce mimořádné senzitivnosti, která nalézá ventil v básních.

"Strop citelně oprýskaný / ohrožuje naše hlavy. / Ze akvrn tvoje fantazie / známé tváře oživuje." - toto čtyřverší jako by předznamenávalo situaci příštího studenta grafické školy, který pro přemíru obraznosti nemůže "pohnout" s kresbou, než se, nejprve tajně, svěří asociacím z odřené

desky školní lavice. Jinak jen obrazy síroby, smrti a ošklivosti a oslyšené volání po lásce, lidském teple, společenství, zní z těchto úzkostlivě rýmovaných veršů. Avšak deprimující zkušenosti, které válka mu zapsala do paměti Vladimíra Boudníka, jenž bude vždy zraňován skutečností života pro svou až neuroticky předrážděnou citlivost, vyvolaly v něm vypjatou vůli překonat její hrozby smaru. Dříve než v manifestech expresionalismu definuje svůj romantický program kolektivního lidského zušlechtění a štěstí skrze umění, píše Boudník celou sérii protiválečných výzev. To, co se - omíláno v masových prostředcích - propadne do frází, je pro něho bolestně živou realitou. Stejně tak brzy na to vezme do slova a do písmene všechny patetické paroly jako, že "Člověk - to zní hrdě!" a umění musí jít do fabrik, musí být lidové. Ostatně - poněvadž trpí komplexem z toho, že není zapojen - hlásí se roku 1950 po skončení školy a po nástupu do zaměstnání v propagačním oddělení Kovoslužby dobrovolně na brigádu do kladenských oceláren. (Zde se seznámí s B.Hrebalem, který mu později zprostředkuje poznání Joyce, Bretona, Marinettiho ad.) Po návratu se, opět dobrovolně, přihlásí v náboru do továrny. V ČKD Sokolovo v Praze-Vysočanech pracuje krátkou dobu v propagaci, pak jde k soustruhu a později

pracuje jako dílenský rýsovač až do roku 1965, kdy je přijat do Svazu českých výtvarných umělců. Válka vyostřila Boudníkovi cit pro to, jak je cenná skutečnost života a věcí, které jsou v něm krásné jako on, tím, že existují: tak, jak existují syrové, chaotické, složité. Tyto vlastnosti nemohl docílit v rom směru, jemuž učila škola, v konvenčních technikách. Sebevětší opravdovost, kterou vkládal do expresivně nadsazených "ilustrací" ke svým protiválečným apelům z let 1947-48, nemohla zaručit intenzitu, o niž usiloval.

A tu - byť východiška byla tak či onak "tendenční", mimoumělecky vyhrocena byť je sebeohnivější naivně a spleťtí vykládal "teoreticky" a v rozmnoženinách posílal do posměchu a netečnosti - to, co má být pouhým dokladem "ideového", "morálního" poslání, takřka názorovou pomůckou, se díky silnému výtvarnému citění, odlučuje a automatizuje. Zprvu převažují "extenzivní" formy výtvarné aktivity, pro které se stane z Boudníka zkazka ještě za jeho života. Pouliční akce, jakési happenings ante datem, mají za cíl objevit, případně reprodukovat celé velké galerie ukryté na povrchu městských zdí - v těch galeriích visela jen klasická realistická plátna. O abstraktním umění, o jeho současném nástupu ve světě, nevěděl Boudník nic. V továrně tomu bylo jinak - pokud

jde o touhu dostat se do středu skutečností - do jejího proudění. Také zde má obrazotvornost za úkol a šanci proměnit prostředí v obrazárnu (III.manifest explosivního umění), zde se rodí Boudníkův sen otisknout celou továrnu, jímž anticipuje myšlenku grafiky - objektu a jakéhosi grafického environment. Také zde vedou jeho výtvarnou činnost "osvětové" záměry: ukázat, jaké bohatství tvarů je skryto v odhozených zrezivělých plátech, co lze objevit z všedního nástroje nebo fragmentu, začne-li rotovat, jak se fantasticky "rozžije" bezcenný proužek kovu pod čočkou mikroskopu.

Touha po výtvarné práci jej vede na štěrkořiště, kde vybírá kameny pro imaginární mozaiku, zároveň se tu chce ujistit, že zanechat po sobě stopu, není závislé jen na zraku.

Pocit vanitas a ohrožení, který v něm zasadila válka, si vyžádá kompenzaci i tam, kde se Vladimír Boudník přibližuje grafice.

Měl za to, že se ocitla na periferii uměleckého zájmu jako odpočinková záležitost a rozhodl se - z pocitu odpovědnosti za to, že se ke grafické práci profesionálně připravoval - obnovit ji, dát jí život tak, aby suderovala, že v ní jde o něco, jako je život, v jeho svěžích nebo hrozných syrovostech, bez technických titěrností. Roku 1950 zkouší "d r á s a n o u t e c h n i k u" - tiskne

z reprodukce rozškrábané suchou jehlou; zároveň rozvíjí "exhumacií techniku" - matricí zahrabává do země, kde je vystavena oxidací, a po čase ji, tj. "myšlenku, kterou do ní vepsalo tlení", exhumuje. Touha po bezprostředním výrazu nalézá naplnění také v tušových kresbách a akvarelech, v dekalcích, monotypech a sazovkách - většinou malého, až minimálního formátu: všude jde o spontánní dynamiku kresby nebo barevné skvrny, o "syntézu optického, nervového, emocionálního a filosofického data".

Nechce tu dělat skvrny jakožto skvrny, nýbrž jako "seismografický záznam nervových impulsů", jakožto tvůrčí práci. Zde se Vladimír Boudník dostává - bez konfliktu se světovým děním - do blízkosti a na úroveň souběžných snah nepředsudného umění americké action painting nebo evropského tachismu.

Od poloviny 50. let se soustřeďuje Vladimír Boudník na grafiku a pouze v ní definuje další etapy svého expresionismu: v celé řadě nových technických objevů, v kombinaci jednotlivých postupů, nekonvenčních i klasických, rozvíjí hru představ, aby abstraktními i konkrétními tvary vznécoval imaginaci svých diváků. Vstoupí do širší pozornosti a je přijat s respektem od roku 1957.

48 Je rozpoznán jako jeden z protagonistů tvůrčí aktivity,

11. May 28. 1. 11. 11.

Mar 1949 17 VII

I.

která se u nás zformovala v dobách, umění velmi nepříznivých. Mladší umělecká generace, která usiluje o nekonformní autentický projev, v něm nalezne svého Velkého předchůdce a mistra a pozve jej na své Konfrontace (1960). Jeho dílo vyvolá celou řadu citací, napodobení a exploatací.

A k t i v n í g r a f i k a (první realizace datuje Boudník rokem 1955) je otiskem, stopou akce, na níž se podílí náhoda vrypy nástrojů, zvrásněním nebo výřezem plochy, i vědomé zásahy: autogenem vypaluje, kladivem vytlouká a probíjí plochu duralové matrice, perforuje ji, lisem tiskne do ní kovové úlomky, hřebíky, špony. Z desek pak se tisknou různé varianty barevné, které se mnohdy nabízejí k libovolnému pohledovému umístění. "Stopy materiálů" jsou mnohdy víc než registrací nervových impulsů, formativně koncipovanou skladbou, symbolizují konstruktivní řád technické reality.

V s t r u k t u r á l n í g r a f i c e (od 1959) fixuje Boudník na povrch desky syntetickými pojidly různé materiály (písek, útržky plátna, listy) a otiskuje je pak různými způsoby, malířsky, jako monotyp. Jestliže aktivní grafikou vytvořil zvláštní a cennou grafickou interpretaci informelu, je zde v aktuální poloze materiálového umění, aby sériemi barevných

m e n o t y p ů (např. z roku 1963) uskutečnil opět původní grafickou interpretací gestické malby. Plošové, rážové, olivové, modrozelené tóny aktivních grafik a "temnosvitné" ladění, barevně sonornějších a dramatičtějších strukturálních grafik, s jejich vysokým reliéfem, hrbolky a krátery, zjevují překvapující Boudníkovo koloristické cítění, velmi kultivované a bohaté.

M a g n e t i c k é g r a f i k y (od 1965) vznikají z využití siločarového uspořádání kovových pilin v magnetickém poli, které se někde zruší spontánním, explozivním zásahem. Vladimír Boudník v dalším období kombinuje tyto techniky navzájem, vrací se ke klasickým postupům, "d e r e a l i z u j e" (od roku 1961) prostřednictvím barevné reprodukce a staré rytiny, rozšiřuje strukturální grafiku tisky z lepenky v symetrických tiscích. Tyto "Variace na Roschachův test" - polo-ironické parafráze, obnovují myšlenku postavit se proti mechanismu náhody: do otisků kreslí, ryje, klade barvu a čte pak v tvarech těchto listů (zvláště v poslední době se jejich formát zvětšil tak, jako by Boudník chtěl podtrhnout své ambice ~~m~~ malíře a připravit k obrazům události přírody a vesmíru, které jej vždy varušovaly, i své trýzně a sny. Názvy těchto listů jsou zkratkami

někdejších "textů, básní a repostážních povídek" a z valné části by mohly tyto grafiky, rezonující aktuální vlivy neofigurace, představovat druhou verzi h u m á n - n í abstrakce - tak nazval r. 1954 Boudník jednu kategorii své práce, kdy dával vznikat z přediva konkrétním tvarům. Zdálo se, že je východiško z krize, v níž se umělec ocitl...

Dramaticky vzrušený, do krajnosti excitovaný existencí člověka v divném a strašném světě, prahl Vladimír Boudník po nedosažitelné harmonii. Měl radost, že jeho myšlenka jde dál, že se jeho dílo rozchází mezi známé i neznámé - marnotratně rozdával své grafiky po celou dobu, kdy je tvořil. Měl radost z toho, že se jeho dílo dostává k lidem, ale sám zůstává v anonymitě, že je "sociálně čistý", jak říkával, "že nic není".

Ale vlastně mohl povědět to, co četl v knize, k níž udělal své poslední ilustrace, které viděl reprodukovány: "...Umíte si představit, pánové experti, tu obrovskou a hrůznou osamělost? Zezadu, zepředu a všude kolem zeje prázdnota, a já - živý, cítící, myslící, sám sobě tak drahý a nenahraditelný tvor - jsem náhle malý, nesmírně nicotný, zesláblý a na umření. Dovedete si to představit?"

813

Prózy /1/

O M L U V A

V době, kdy jsme se připravovali k závěrečným zkouškám ve čtvrtém ročníku na grafické škole, byl Rotbauer, včetně jiných, prakticky již rok v zaměstnání. Vzpomínám si, jak jsme se ho mnohokrát ptali, zda něco tvoří, a jak jsme bývali často zklamáni jeho zápornou odpovědí. S typickou studentskou lehkomyšlností jsme ho nutili k činům, snažíce se případně posloužit jako "vzor" svou iniciativou. Marně. Zaměstnání přátelé šli životem bez vzletu, jaký bychom rádi u nich viděli. Tímto dopisem se jim vlastně omlouvám. Nechtě omluví oni mne, že k omluvě přistupuji teprve nyní. Naivní důvěra v lidi, je-li sakořeněna, se vymyčuje těžko. Ještě dovětek. Proč Rotbauer nepostoupil též do čtvrtého ročníku? Patrně proto, že kompetentní místa, rozhodující o tom, se domnívala, že chuť ke tvoření na výtvarné škole je věcí podružnou a že je nutno dát přednost těm chytřejším a dívkám, které mají v úmyslu se na tvoření vykašlat, či u něho setrvat do té doby, kdy se jim podaří ulovit šenicha. No, končím a budu mluvit o své cestě k níže uvedenému poznání.

Nastoupil jsem místo roku 1950, v úřednickém prostředí. Jelikož jsem měl Státní grafickou školu, neuměl jsem se

zhodit v prvních týdnech idiotského zatížení na mozku a předpokládal jsem, že v zemi, kde bylo svého času více výstavních síní než hospod, neexistují již takřka tupí lidé, co se týče základních názorů na výtvarné umění. Byl jsem takový blbec, že jsem neuměl závčas ocenit přátelskou podporu v podobě šablony na písmo, když personál (od korespondentky až po hlavu nejvyšší) seznal, že sotva svedu písmo secesní, umně kroucené, a že na jeho místě budu užívat - abych zastřel svou nemotornost - písmo medie-
valové, antikvu, kursívu a stuhové. Má nervová slabost musela být značná, když jsem hleděl s despektem na strhané rysy inženýra C. a poslouchal laxně jeho sulcovitě mektevý hlas vykřikující: "To musí být nádherně provedeno, co potřebujete?! Nešetřete!!! Kupte si rýsovací pera. Ať to stojí 1000, 2000 korun. Nebuďte nervózní. Tohle bych napsal sám."

A skutečně: opojen strachem, chápal se vyděšenec pera a po skončení na bleší velikosti písma, na téže řádce, když byl začal písmem 1/2 centimetrovým, skončil na chodbě a při zběsilém pobíhání pokuřoval.

A přišly nové úkoly; jako například tiakopíay. Divím se, že jsem to neodnesl zánětem středního ucha, z toho funění kolem me, když jsem dostal za úkol

tak "složitou" věc, jako je obkreslení několika linek podle předlohy. A málokdo bez osobního prožitku uvěří, že věc "složitá" se stala věcí složitou. Vrcholně zodpovědné obličej mého okolí se mně přenesly do rukou a já začal psát koktavě pln vnitřních rozporů, koho mám poslouchat. A pracovali jsme ve zvýšeném tempu, a člověk nikdy neví. Otevře se najednou okno a pan úředník se řítí vzduchem. Nebyl jsem tenkrát schopen nakreslit pořádnou skicu, měl jsem alespoň své nadřizené fotografovat. Korunou všeho byla schůze, týkající se propagace. Seděl jsem jako idiot v křesle a nestačil se divit. A ty vrcholné nápady. Tenhle chtěl neonovou reklamu, tamten plechovou, jeden úmyslně udělat nápadnou pravopisnou chybu, "aby to chytlo", a co takhle něco podobného jako například "Mogul, kopnul ho do kul", hehehe, takhle něco. A co ty na to - s otázkou na mne - a já blb s maturitou, máje před očima jen to, co jsem schopen sám realizovat, jsem něco samektal. Mě vola nenapadla zásadní věc. Zapálit si cigaretu, vapatat důležitě (pokud by to bylo s mou hlavou, ostříhanou dohola možné) a vytvořit perspektivu v podobě časově bombastických, vzhledem k minulu nebombastických frází. A když jsem byl vybídnut k vytvoření standardní značky, tak jsem skuteč-

ně, v době, kdy jsem nepomáhal stěhovat, značku plodil. A potom přišel nápad geniální, od někoho mimo závod. Udělat "K" v podobě běžícího paňáka. Takřka současně s nápadem, nežli jsem na něm začal pořádně pracovat, přišel pán z generálního ředitelství a pronesl s grimasou, kterou jsem měl spoludisponovat i já, větu: "Myslím, že námět "K" v podobě figurky by vyzněl pouťově, dnes není doba na jarmareční náměty!" A služební duch podnikového ředitelství mu dal plně za pravdu. Ano, i on měl ten dojem. A já byl vybidnut zpracovat námět odlišný. Zpracoval jsem a přišel historický okamžik. Úředník, který mi dal pokyn pracovat na řečeném námětu, mne zavolal do kanceláře a s potměšilýma očima vyjmul ze skříně náměty, které nechal zpracovat na námět běžícího "K" mimo podnik. Rozzářil tvář a pravil: "To jsou nápady, co?" - a přitom říkaly jeho oči, vidíš vole, tak se to dělá! A za nějaký čas mně dal příležitost uvědomit si mé blbství opět. Potřeboval za dvě hodiny vypracovaný inzerát. A měl jej. Potřeba byla skutečně nutná, neboť za měsíc, když konečně vnímal, že inzerát je hotov, poznamenal, že se mu nelíbí. A co to písmo! Takhle bychom přáteli nebyli! Tytyty! - Skutečně geniální postup. Měl bych si jej pamatovat. Vrchol jsem podal, když jsem se nutil vyhovět při zhotovení rysů hasicích přístrojů a dodatečně

se zjistilo (nebo se to vědělo), že jsou již dávno vytisknuté.

Velikou vzpruhou pro mne bylo, když jsem byl zpovídan, co jako grafici dělají, aby mne mohli pracovně zařadit. Mluvil jsem realisticky a dostal na to vysoký plat 2160 Kčs měsíčně, což k paletám jiných, kdy to šlo u nich do desetitisíců, nebylo nikterak málo. Zato jsem slyšel upřímné hlasy, rady: "To víte, praxe je jiná, než si myslí ti, kteří chtějí dělat umění." Bral jsem tvorečky kolem sebe vážně ještě tehdy, když jsem viděl, jak se šklebí před obrazy J.Ménessa právě tak, jako před obrazy Picassa. A jeden z těchto vzdělanců se mi dokonce nabídl, že mi pomůže dát dohromady manifest expresionalismu. Skočil jsem na to a s hrázou zjistil, že hledí "pomocník" vyjeveně, když jsem se nedostal ještě ani k vlastní věci. Pak chtěli kupovat obrazy: abych prý něco přinesl. Přinesl jsem a vlna pošklebků. Umění-milci chtěli jednoduše ukojit zvědavost, jak asi tvořím mimo podnik. Inženýrek s vybledlými očima se jednou našel, když jsem v jeho kanceláři dělal i úkoly pro jiné, zvedl telefon a pronesl: "...dejte si ho kam chcete, tady nám bere místo...", a hlas na druhé straně telefonu mečel v pokusu o opozici. - Stěhoval jsem se. Stěhoval jsem se podruhé, stěhoval jsem se potřetí. Byl jsem v očích úřednických

potentů hadr. Přišly nové síly, po nich veletrhy, architekt a s ním nový šéf. Veletrhy byly kapitola sama, pro sebe. Vybroušený nevкус, jaký byl dosažen naším podnikem, měl sotva konkurenci. Co se týká malého stánku, byla situace zachráněna v poslední chvíli dvěma štětci a nalezeným hadrem, poněkud mastným od oleje. Měl jsem alespoň poprvé klidnou mysl, jelikož jsem spatřil, že funění na předběžných schůzích bylo fraškou, a ověřil jsem si (a ne jednou) na úřednicích zákon o skládání sil. Tahají-li se dva metrákoví zápasníci o břemeno, každý jiným směrem, je pochopitelné, že kdyby vážili i tunu, že efekt uprostřed nich bude odpovídat efektu, rovnajícímu se několika kilogramům.

Další fraška byl katalog s obrázky. Po měsíci čumění do papíru veličiny zjistily, že se místo kreseb užije fotografie. O eskamoterských exhibicích s materiálem pomlčím. Jenom se divím, že agenti (bývalí) naletěli agentům. Půl roku přešlo a já si klidně podával ruku s Rotbauerem. Nebyl jsem schopný něco namalovat, něčím se zabývat. Vzpomínka na sta a sta výstav se uložila do nejtemnějšího koutu podvědomí, knihovna ve mně vzbuzovala pocity ošklivosti. Vedle vrcholných prací z renesance, gotiky, baroka, z nové doby jsem si představoval vytřeštěné obličejy "vzdělanců" a haluci-

noval bezmála jejich výroky. Nachodil jsem do knihovny. Myslím, že mne zachránila od šílenství brigáda v hutích. Člověk se dotýkal syrové reality; úder kladiva měnil tvar kovu a já měnil vztek pomalu za útrpný pošklebek-kontra pošklebek. Vždyť ti, které jsem opustil, jsou v podstatě chudáci. Žijí v zajetí symbolů a tuna ocele je pro ně právě tak popsáným kouskem papíru jako vědomí o tisíci lidech. Ano, vidí sice obdobné na ulicích, vidí auta, lidi, stroje, ale to vše jim slouží jenom k tomu, aby byli schopni hrubé aplikace případu na případ. Jsou to středověcí štenáři, štouci o bájných zvířatech, a při vyjádření jejich představ se všeho vyšla nakonec poněkud posměšná domácí kravka či vepřík, kombinovaný s okounem. Dnes se již nedivím, že nejsou lidé v úřadech schopni přímo reagovat na nějaký věcný životní problém. Jsou opanováni studem, intelektuální předvídavostí, skornatělými názory, které se u nich přestaly vyvíjet současně se skončeným vzrůstem. Jsou zajatci vlastních utopií, měněných nepatrně intenzivní četbou, dostanou-li se k ní. Kanceláře se mění v prostředí, jež jsme zvyklí vidět u spřízněných rodin, bydlících v těsném sousedství. Takové strejcovské napětí a nic. Separátní celečky, lidičky občas posmutnělí, v okamžiku, kdy si uvědomí neschopnost, kterou

nemohou překonat při své trnité cestě za kariérou. A přestaňme je již nenávidět. Jako rolník má přeplněnou hlavu představami o polích, zahradník o květinách, astronom o hvězdách, tak oni mají mozek vylepený papíry. Jsou nuceni hledět na výtvarníky jako na šílence proto, že sami jimi nikdy nechtěli být. Ta jejich vnitřní stavba, ne nepodobná konzervě, je jimi samostatnými šetřena a chráněna před dotyky vnějších pohledů. A stane-li se někdy, že se přece jenom ukáží upřímnými, tu rychle vystřízlíví a stahují se zpět do psychického soukromí, sužování depresemi. Nemohou za to, vyžadují-li na jiném, jako věc běžnou, krajní upřímnost. Za měřítko jim slouží jejich vlastní nitro a nechápou, že je to zcela něco jiného, znají-li sami sebe, či znají-li je lidé jiní. Ještě se mluví o byrokratech v humoristických listech, ale již dávno je to problém, jenž by měl plně zajímat psychiatrii.

... a potom jsem přišel z brigády. Za tři dny po příchodu do kanceláře jsem byl tam, kde před nastoupením práce v hutích. Nyní vidím, a mám to podložené prožitky, že jsem chtěl na Rotbauerovi nemožné, když jsem ho nutil k činnosti v oblastech výtvarného umění. Měl tu další nevýhodu - oproti mně - , že byl

poměrně normální. Jsem šílený, tudíž povinen převzít
část jeho úkolů na sebe. Nesmím svým protivníkům
usnadňovat práci natolik, aby na mne stačili i tehdy,
když spí.

Dopis (náčrtek), edice EXPLOSIONALISMUS, 31.7.1952

Vzpomínám si na jeden ze svých snů před několika lety, při zápalu plic. Zdálo se mi, že jsem měl za úkol umístit do určitého místa ve vesmíru předmět. Mezi ono místo a předmět se však dostaly balvany složené z energií. Ty zanohonásobovaly své objemy, odtrhávaly mě od příslušného místa a navíc se mezi ně dostaly další balvany energií a podstoupily obrodný proces. Zvětšovaly se! Ve snu byla do absurdnosti vyhnána snaha dostat se zpět k místu, od něhož jsem byl odtržen a vzdalován. Myšlenky upnuté k onomu místu se ztenčovaly jako napínaná guma, až přišel okamžik, kdy praskly. Byly mozkiem přímo verkovány, krátily se a sílily - až zmrtvěly v mozku v podobě tupého špaluku. Byl to hrozný sen. Hrozný a strašný, neboť jsem si jej plně vybavoval. Netušil jsem tenkrát, zatížen idiotskou pokorou a vírou v lidi, že budu schopen vybavit si sen po mnoha letech a s obłudnou jasností. Netušil jsem, že sen bude vystřídán žitou skutečností stejného obsahu. Již jsem se domníval, že se dotknu místa, jež jsem předurčil k dotknutí, když vtom byla vztahující se ruka nucena vykonat protichůdný pohyb. Vytvořila se hráz z balvanů a člověk si uvědomoval prázdné prosto-

ry okolo míst styků. Balvan ležící uprostřed na dětské prkenné houpačce se uvedl do pohybu v okamžiku, kdy jedno ze dvou dětí se zvažilo k zemi, aby druhé bylo vyzvednuto od země. Nebylo poblíž paží ochotných vrátit balvan zpět. Dítě opírající se chodidly o zem neodvrátilo křikem svůj konec. Mohlo si tisíckrát uvědomovat, že síla rušící statický klid balvanu byla nepatrná, že jí bylo možno vyvážit pohybem tlukoucího srdce. A potom křičeli muži i ženy. Jejich křik jim bral sílu, kterou potřebovala přítomnost k jejich zachránění. S očima vytřeštěnými k minulosti se nechali drtit část po částí. Jejich chodidla se v okamžiku sarti plně opírala o zem. Prsy žen byly sdírány, svaly rvány od žeber. Muži si bravurně připínali barevné stužky a šílenci vyli v ústavech. Opatrovníci je polévali studenou vodou, zatímco několik desítek kilometrů dál byli normální lidé polévání benzínem, neboť byli normální. Balvan zmrtvěl. Hlupáci stojící stranou se promísili s moudrými, přesně vyzvedli balvan zpět na houpačku a připravovali se opět ke staré hře.

Miniatura, edice EXPLOSIONALISMUS, stroj OLIVETTI,
30. 7. 1952

S A M O T A

Probouzíš se v neděli dopoledne. Jsi na návštěvě. Převládáš se a vzpomínáš, co se ti zdálo. Byl to krásný sen; ale zpočátku se ti plete pořadí. - Ach ano. Již víš. Zdálo se ti, jak stojíš před výkladní skříní a jsi okouzlen. Vidíš rozevřenou přírodovědeckou knihu a na stěně rozložený obsah dalších stránek. Pod celofánovým obalem visí množství preparovaných ptáků, jsou přibodnuty květiny, kvetoucí větvičky jabloní, hrušní, s vyobrazením příslušných plodů, veliké množství barevných mušek a brouků, připomínajících rybářská vnačidla. Uvažuješ, kdy v předchozí realitě jsi prožil obdobně modelovanou situací... Bylo to na Příkopech. Viděla se výlohou přírodovědecké tabulky, ale marně jsi hledal vchod. Knihkupectví bylo zrušeno. Šel jsi sklamán uprostřed lidí... Vzpomínky přetáčí i sen druhý... Říční hladina klesla o tolik, že dno koryta se stalo bahnitými břehy, rozdělené, na levý a pravý, potokem a tůňmi. Ty nalézáš stříbrné lůžko na perlu v podobě dvou krajkových slunečníků, okrají k sobě, a domýšlíš se, že držíš v ruce náušnici. V jedné z tůní se koupou svatebčané. Analyzuješ sen. Před několika týdny tě lidé viděli, jak maluješ odvozněné rameno Vltavy v Libni.

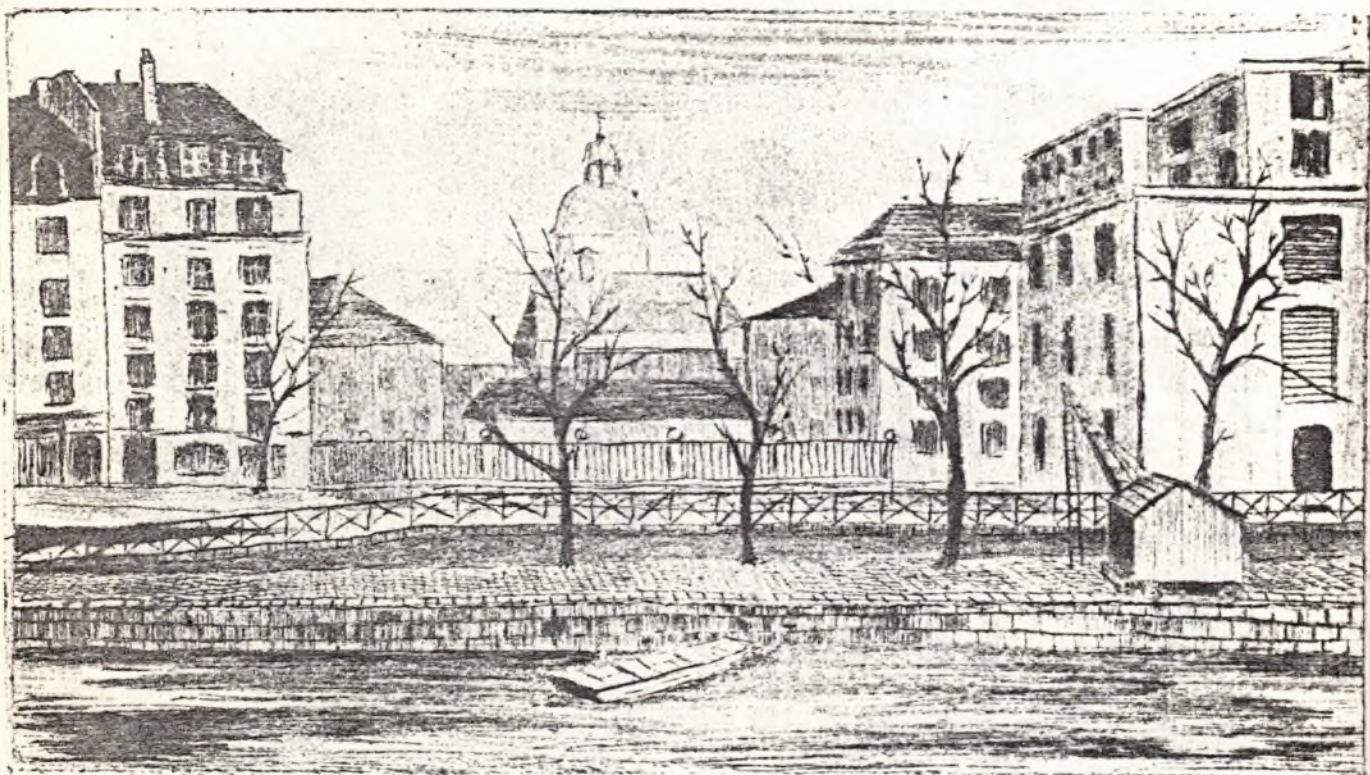
Tenkrát se rozpomínal, zda jsi něco do řeky nevyhodil, co jsi chtěl ukryt navždy...

Pomalů vstáváš, myješ se, snídáš, čteš nahlas, obědváš, loučíš se s majitelkou bytu, nudiš se, nařizuješ budíka, uléháš, usínáš, probouzíš se, vzpomínáš a vaříš kávu. Je nedělní večer. Máš pocit, že budeš schopen vytvořit velké věci. Zdáš se sám sobě příjemným společníkem. Při pohledu do zrcadla ti nic nevádí. Tvůj protějšek je krásný, inteligentní, moudrý. Budou to nádherné obrazy. Nyní se srovnáš se životem. Ti budou udivení. Ti, ti i ti. Cha,cha!!! Hlupáci se domnívali, že jsem vyřizený. Barvy zvolím takové a takové. Ta káva je znamenitá věc. Budu se rozkreslovat. Co mně nešlo? Kůň? - Bronzový, ne, alpakový, silně postříbřený model. Ještě ty přední nohy! Tak. A je to. Přichází majitelka bytu. Kůň se jí líbí. Aby také ne... Večeříš a říkáš si o košili. Máš připomínku k límečku. Vyslechneš o nevděku; že až si sám budeš věci kupovat, tak... Měls silnou kávu. Jsi klidný. Jedeš domů. V trolejbusu smekáš klobouk, aby ses vešel, a ještě musíš být ohnutý. V elektrice vidíš svou bledou tvář odraženou ve skle a mlčky ji porovnáš s opálenými tvářemi lyžařů... Jsi doma. Typicky mládežnický byt. Smrdutý vzduch, špína, vše křivé, roz-

13/100

~. Ravnin, 1955

7/30

THE BARRIERS OF LONDON

174

bité, rozházené. Káva je výborná věc. Doděláváš lept. Nejde ti tisknutí. Papír se smeká. Chvilí si čteš. Znáš a převaluješ se. Máš dřevěný jazyk - káva byla silná - je již k ránu. Něco tě štípe. Snad vši. A nejsou-li to vši, tedy nervy? Snažíš se usměrnit a uzákonit cary představ. Teď to bylo jasné. Žena stojí na jedné noze před otevřeným oknem, druhou nohu zvednutou a podepřenou židlí. Její plná zadnice pomalu ztrácí konkrétní tvar a představa mizí. Představa nová: Mrakodrapy zdobené balkóny... Uaínáš s vědomím, že za 1 hodinu budeš vstávat. Zdá se ti množství anů. Opilí vojáci v námořnických uniformách se ukázněně válí ve třech řadách, opření jednou rukou o rozbitou kytaru. Odoláváš jejich vábení a obcházíš skupinu. Nad hlubokým lomem, ohraženým zábradlím, leží zbytek útvaru. Mluví k nim podplukovník a chválí je, že odolali alkoholu. Vstává tlustší, prostovlasý námočník a hrdě v pozoru prohlašuje: - Já (jméno) z Dolní Lehoty, číslo 678, jsem nepil. - Na zdi domu, po pravé straně před sebou, vidíš skutečně čísla nepsaná křídou. Potom jdeš kupovat letenku na pondělí, odlet v 18 hodin. Již jsi měl být touto dobou na letišti. Zmáten odcházíš a ocitáš se na terase. U živého plotu je množství dřevěných postelí na vysokých nohách. Zalézáš pod jednu

z nich a prsty ti protéká něco slizkého. Vzhledněš a vidíš souložící dvojici. Nevěříš, že jsou to normální lidé. Snad vidíš bohy v okamžiku, kdy se oddali věčné rozkoši. Na každém dřevěném loži je obdobný výjev. Žena i muž jsou celistvě slizcí a přebytečná spermata z nich stékají v podobě rosolovitých krápníků a pavučin. Kurtizána řídící tuto orgii má dává příkaz, abych jednomu z mužů zavedl pohlavní úd do klína ženy... Zvoní budík. Převalují se chvíli, vstávám, rozsvěcím, sedám na postel a pozoruji tupě žilnaté hohy a dlouhé podvlékačky.

Záznam V.B., edice EXPLOSIONALISMUS

1. originál, 4. kopie, stroj MIRSA IDEAL STANDART
PORTABLE, 17. 3. 1952

D I A L O G

Včera jsem si povšimnul nádherně modré oblohy.
To je hovno, toho si již všimnul starý Cézanne!
A sníh na zemi na mne zapůsobil tak silně.
To je hovno, to je stále za tím, jak to zapůsobilo
na Joyce!

Poslal jsem dopis.
To je hovno, dopisy již posílal Apollinaire!
Včera jsem to jim dal v práci sežrat.
To je hovno, to se již hádal starý Breton!
Včera jsem byl koupit chleba.
To je hovno, to byste musel vidět, jak chleby chodil
kupovat Picasso!

Před 28 lety jsem se narodil.
To je hovno, je vám přece známo, že se narodil i Goethe!
Jsem zde.
To je hovno argument. Právě vám není známo, že zde byl
i Jarry!

Včera jsem zalil Boušemu vlasy sádkou.
To je hovno, to by Michelangelo dokázal také!
Už nic neříkám.

68 To je hovno, dadaističtí básníci to dovedli 10x lépe.

17. 2. 1952

762

Prózy / 2 /

Vladimír Boudník

24. března 1949 Praha

Lidé! Pronikáte tajemstvím věd, společností a sebe samých. Přesto jsou na světě prvky, které vás zatěšují. Je to umění a jeho aluvčí. Kolik z vás stálo, úplně zmateně, před obrazy určitých malířů a odcházelo od nich sklamaně a s lítostí nad vlastní nechápavostí. Co filmů a kolik set propagačních spisů vyšlo a mnohdy ani jediné z obou nevzbudilo u vás hlubší zájem o věc. Doufám, že po přečtení následujících řádek budete mít nejen zájem, ale že budete v mnoha případech lepšími výtvarníky nežli ti, kteří vás dříve deprimovali. Většími, je-li váš život prožítý bohatším způsobem, než-li život uvedených výtvarníků.

Picasso, surrealisté a změť modernistů budou vám srozumí (telní. Spadne/?/) gloria božství jim s hlav. Svět se zachvěje pod nástupem umění vyvrhého z lidu. Naše planeta bude nepřebornou klenotnicí tvarů a nových podnětů. Nadchází umělecký vrchol lidstva.

Rozbor: někdy se náhodně seznámíte s cizím člověkem a když ho opustíte, deset let vám nepřijde na něj vzpomínka. Po desíti letech jej opět potkáte a v onom okamžiku si uvědomíte, že jste toho člověka někde viděli. Tvar jeho obličeje vyvolá ve vás vzpomínku na základě v minulosti vytvořených představ. Právě tak je tomu s city a s prožitky, které se ukládají ve vašem mozku a i když jsou uloženy jen v podvědomí, vytváří vás jako konečnou výslednici v řetězu po sobě jdoucích přítomností. Když tvoříte obraz, budujete jej na základě předchozích vlivů, starších nebo mladších - tedy na základě inspirace. Nikdo tedy nemůže - vzhledem k vesmírnému dění, předejít současnost, leda vzhledem k činnosti současníků.

Každý z vás si pamatuje, že někdy si vytváří pomocí "fantasie" z mraků, skal, z litého olova o váncích -- různé světské podoby. Právě tak je tomu, zahledíte-li se na oprýskanou zeď, mramor!; vidíte ve skvrnách tváře, postavy, plocha se stává prostorem, vše se prolíná, oživuje. Zde se vlastně vaše představy rozjítřují nakupeninou plošných tvarů, odpovídajících oněm představám. Vy vlastně vidíte svůj vlastní život převezený do dvou rozměrů, tedy do plochy. Pochodující

70 fantasie může na základních prvcích budovatí sta a sta

původních tvarů a komposicí. Rozumějte, na základě životních prožitků a uvědomění si jich prostřednictvím skvrn. Někteří z vás jdou do škol, aby se naučili kreslit a malovat. Po pěti, šesti letech se vaše předsevzetí vyplní, a to je mnohdy vše. Nezřídka plamen nadšení vyhasne během studia a vy, vzdor řemeslné dovednosti nevíte co světu říci. Kdybyste se však soustřeďovali k tvorbě pomocí skvrn, naučili byste se výtvarně vyjadřovat za několik dnů, nejvýše týdnů; a o co bohatší by byla vaše tvorba! Bohatší o tolik, o co více zralých prožitků má váš život oproti vycvičenému umělci ze škol. Nezáleží na tom, jste-li havíř, inženýr, chemik, žena...; nebyli to lidé života, kteří obohacovali nejvíce kulturní svět? Je pochopitelné, že umělecké školy budou existovati i nadále. Ale oproti minulosti nebudou umění řemeslně vyučovat, nýbrž budou umění ze svého kolektivu vydávat.

Kdybychom žili od narození v bílé místnosti a neviděli více nežli bílé stěny, rovnala by se naše fantasmie nule. My však vidíme denně tisíce tvarů, tisíce pohybů. Toto vše se ukládá ve "spirálách" možku, i když někdy podvědomě - Vzbudí-li okolnosti ve vás dostatečně silný zájem vyjádřiti se jde o to žádoucí stav vnitřní vyjá-

dřítí, prostřednictvím skvrn se vaše touhy uskuteční. Umělec, tedy člověk, který chce upřímně dávat svoje nitro, musí vyjít z realismu života. A denní život je natolik bohatý, že je hříchem a přečinem vůči současným a příštím generacím, aby city a vědění umíraly s lidstvem jedině proto, že je ono neumí ze sebe vydat. Rozhlédněte se kolem sebe! Na špinavou zeď, mramor, léta dřeva... co vidíte, je vaše nitro. Nepodceňujte skvrny. Objedte je prstem, překreslete na papír... zmocňujte se svého nitra. Proč se dávat stále ovlivňovat cizími vzory a epigonsky se jim plazit u nohou? Tvořte z vlastních podnětů. Máte co světu říci! Věřím, že z vašich řad vyrostou noví géniové. Géniové zdravého života. Budou i konzervativní jedinci, kteří budou tvrdit, že v tvoření "podle" skvrn převládají náhody. Já však tvrdím, že v onom způsobu je víc důslednosti, citu a výtvarné kázně než ve způsobu, v němž se duševní představy realizují manýrou, paušálním skicováním, nebo dokonce za použití fotografie, odpovídající zhruba představám. V posledních případech vyjde dílo obvykle úplně cizí původní myšlence. Obrázek nesmí být momentkou. Od toho máme fotografie. Obraz musí být filmovým pásmem o nesčíslném množství napětí psychologických explosí, zhuštěných do nehybné

plochy a převedených v nekonečně krátkém čase. Pohyb filmového pásu je zde nahrazen pohybem divákovy představivosti a fantazie.

(Jsem si vědom, že se mnozí výtvarníci inspiroují skvrnami. ... proč se však povýšili na genie božské fantazie?)

- - -

Lidé. Stojíme těsně před atomovou dobou (...) Dnešnímu uspořádání světa odpovídá jedině **EXPLOZIONALISMUS**. Směr, který povýší každého člena kolektivu na absolutně všemohoucího člověka, neboť jeho vývoj půjde na úkor vesmíru a nikoli na úkor bližního. Mozek eksplozionalisty bude nacházeti naplnění ve zmožování tvarů a duševních hodnot v triliónech kubíků vesmírného prostoru. Každý z vás bude umělcem, zbeví-li se předsudků a netečnosti. **ANALÝZA + SYNTÉZA**: většina z vás si za pomoci fantazie vytváří z mreků, skal nebo z olova litého o vánočních různé světské podoby. Právě tak je tomu, zahledíte-li se na oprýskanou zeď nebo žily mramoru. Vidíte tváře, postavy... Vše se prolíná, ožívuje. Uvedené prvky rozjitřily staré prožitky, uložené ve Vašem mozku ve formě vzpomínek. Vy vidíte svoje nitro převedené do dvou rozměrů; tedy do plochy. Stačí překreslit nebo přemalovat viděné na papír. Zmocňujete se svého nitra, a tím je a automaticky činíte *vážitelná* srozumitelné široké veřejnosti. Jeden a týž shluk akvrn bude sto lidem připomínati sto různých podob a kombinací. Vidiny se řídí podle stupně nálady a na základě životních prožitků pozorovatele. Je logické, že neviděl-li člověk nějaký exotický květ nebo součást stroje, neumí ani jedno, ani druhé nakreslit;

a pakli uvedené věci vyplynou ze skvrn, zdají se mu nepochopitelné, ač pro druhého jsou jasné. Před skvrny můžete pod vlivem inspirace přistoupit se záměrem. Mnohé z obrazů, které vás utvrzovaly o genialitě jejich tvůrce, byly utvořeny na uvedených základech. Je-li váš život prožitý bohatším způsobem nežli život výtvarníka, který vás dříve deprimoval, bude též bohatší váš umělecký projev. Jste-li manuální pracovník, tak se nevymalovejte, že se Vám chvěje ruka. Umění dneška vyžaduje životní pravdu a ne povrchní, školně a naučenou Šonglérskou eleganci! Obraz nesmí být momentkou. K tomu účelu slouží fotografie. Obraz musí býti "filmovým pásem o nesčíslném množství napětí a psychologických explozí zhuštěných do nehybné plochy a převedených v nekonečně krátkém čase, za součinnosti divákovy pohybové fantazie." (...)

(Z II. manifestu explozionalismu z 15. dubna 1949.)

Umělec, tedy člověk, který chce upřímně ~~žít~~ dávat svoje nitro, musí vyjít z realismu života. A dnešní život je natolik bohatý, že je hříchem a přečinem vůči současným a příštím generacím, aby city a vědění umíraly s lidstvem jedině proto, že je ono neumí ze sebe vydat. Rozhlédněte se kolem sebe! Na špinavou zeď, mramor, léta dřeva...

co vidíte, je vaše nitro. Nepodceňujte skvrny. Objedte je prstem, překrẽslete na papír... započnũte se svého nitra. Proč se dávat stále ovlivňovat cizími vzory a epigónsky se jim plazit u nohou? Tvořte z vlastních podnětů. Máte co světu říci! Věřím, že z vašich řad rostou noví géniové. Géniové zdravého života. Budou i konzervativní jedinci, kteří budou tvrdit, že v tvoření "podle" skvrn převládají náhody. Já však tvrdím, že v onom způsobu je víc důslednosti, citu a výtvarné kázně než ve způsobu, v němž se duševní představy realizují manýrou, poušálními skicováním nebo dokonce za použití fotografie, odpovídající zhruba představám. V posledních případech vyjde dílo obvykle úplně cizí původní myšlence. (...) Jsem si vědom, že se mnozí výtvarníci inspiřují skvrnami... Proč se však povýšili na "genie božské fantasie"?

(Z I. manifestu explozionalismu z 24. března 1949.)

Výtvarné umění, máa na mysli malířství, se dostalo do mezí snažení, v nichž výtvarní umělci nechápou sami sebe, natož aby se učinili srozumitelnými jiným. Tato skutečnost vyplývá z příčiny, že většii množství umělců - hlavně v minulých desetiletích - se dotklo poznatku, že je možné zaujmouti nitro diváka formou odlišnou od

běžného napodobování předlohy. Již sám o sobě tento čin způsobil jako věc původní a dával vcelku výtvarníkovi natolik uspokojení, že nepociťoval potřebu analyzovat vnitřní zákony. Nejposlednější válka vytvořila u mnohých dnešních výtvarníků dispoziční přijímací formu směrů prošlých, povrchně se v ní vyžítí a na aktuální otázky - zajímající širší veřejnost - nedatí skrze sebe sama příslušnou odpověď. Působí velmi paradoxně, hraje-li si výtvarník, vychovávaný bolestínskými životopisy, na tajuplného. S odstupem dvou tří let vidíme, že domnělí výtvarníci se degradovali na pouhé zájemce o umění, což ostře kontrastuje s jejich výsedními myšlenkami. Je žádoucí oprostíti se od epigonství navazujícího nedomyšleně na výtvarnou zkratku. (...)

TEORIE NADENERGIE

Po zjištění, že nastává radioaktivní přeměna prvků v energii, jsme přesvědčeni, že i tato energie má svůj zákonnitý řád. Platnost tohoto řádu dokazuje člověk sám na sobě schopností, a to takovou, že vnímá a vybavuje si reálně staré představy ve vzpomínkách a ve snu.

Myšlenka je rotující přebytek energie (vzhledem k energii podstatné - v mozku), vzešlé z radioaktivní přeměny a poutané vlastnostmi těla, to je původní energií

mozku, ale nevstupující s ním do přirozeného vztahu.

MYŠLENKA JE NADENERGIE, VÁZANÁ V ZÁKONITÉ SOUSTAVY
ENERGIÍ MOZKOVÝCH BUNĚK.

Rozbitý atom a uvolněná energie je pro nás dočasně platnou konstantou, jako býle pro alchymisty voda, země, vzduch, oheň. Jelikož řešená výslednice činnosti (rozbití atomu) prošla lidským vědomím prakticky jako dočasně konečná konstanta, stává se obdobnou hodnotou řečených hodnot v alchymii a nabízí se jako manipulační prvek, což se projevuje ve vzájemných lidských vztazích. Člověk se opět stává skrze svoje vědomí nejdůležitější složkou vývojových rovnic. Z toho plyne, že se v 1/2 XX. století nastoluje období novověké alchymie, (...) počítající s vlastnostmi člověka jako s hodnotami, jak jsme zvyklí vidati u prvků v chemiích. (...)

Obrazotvorností člověka se promění pracovní prostředí v ocelárnách, na staveništích, v lomech atp. v galerii, rovnající se galeriím v běžném smyslu slova. Proč míjeti různé stupně rzi, vápenných čar, skvrn, stínů, tóny oken povrchním pohledem, když tyto jmenované hodnoty se mohou stát průmětem našeho nitra? Proč hleděti zemleným pohledem na odvíjející se křivky soustružených předmětů, když jediný pohled na tento dosud opomíjený odpad

pod mikroskopem nás přiblíží k hranicím z uznávaného krásna, které se nám v představách vybaví při práci, a začne tak náš psychický vztah k řečenému odpadu z negativního v pozitivní. Jde-li člověk ulicí města, je spravidla odkázán na dozrívání myšlenek vzbuzených k aktivní činnosti podnětem minuty starým; (mnohdy se dospěje k stereotypní náladě po zbytek dne, nepřinášející žádné naplnění). Odstraněním předsudků má však tentýž člověk možnost proměnit si barevné škály omítek zdí v nejnádhernější obrazárny. Díla J.Mánese, Rembrandta..., si vybaví člověk v představách reálnější, je-li opřen o několik zevních bodů, byť vytvořených povětrnostními podmínkami.

(Z III. manifestu expresionismu, dopisu o výtvarném umění a teorii nadenergie z března 1951.)

N O C

Bou si došel pro aktovku a hledal v ní dopis, který po setkání s Bondym a opětném rozloučení napsal v pivnici u Fleků a jež byl určen H.Todtové. - Já Vám ho přečtu - začal - neotravuje Vás to? - chvílemi se přeřekl - - - můžu číst dál?, neotravuje Vás to?

- NĚ - jen štěte! -, uspokojil ho doktor.⁺ Ke konci nemohl Boud přečíst (v onom), vycházelo mu stále (pronom), jelikož psal přes chybně započaté slovo.
- Ukažte to sem. - A s pomocí doktora vyšlo správně (v onom).

- A takovýchle dopisy posílám. Cha cha! - Bondy s rukama v kapsách: - Typické, che che. Typické Paranoický masochismus. -

Bou nezná význam slova. Doktor navíc doráží a poukazuje na vliv Jamese Joyce. Bou vyráží: - Ano! Četl jsem zповěď. Ale mohu Vám přinést odatované zápiaky, že daleko před touto knihou jsem totéž, co je v dopise vysloveno, zaznamenával jako čistě osobní zážitky. Je to dlouho.... -

Bondy, Bou, doktor - - - - cyklen slov.

Peslyš Vladimíre - a v tom dopise - přiznávám že ne -
a v tom dopise - byť té knihy nepsal - a v tom dopise
- bych to, ale to by nebylo ani jin - a v tom dopise
.... a - évěci. Na příklad kandelábr; jeho myšlenky
si většinou dodatečně přečtu též. Již jsem našel
75% jeho náze - a v tom dopise - rů v knihách - Jéžíši
Maria V l a d í m í r e - a zatím jsem z jeho knih
přečetl desetinu -.

81 +/ Doktor je v Boudníkově textu označení pro B.Hrabala.

Autoportrét
EXPLOSIONALISMUS 1952 VI.

Usmívám
se. Ano
opakuji
vám, že
se usmívám
je mi k le-
době, a

byla jsem tam i včera, to bezpeč-
ně v své hrudi. A pak
se řekne že je to obyčejné, nyní
sám vidíte, že jste se mylil. To
je radostné, není-li pravda?
Podívejte ji, hodně ji podí-
vejte.

Doktor stojí, opřen loktem o maseznou palest postele:

- A v tom dopise - - - - .

Bou vstává. Musí se projít po pokoji, aby se nepozvracel. Bou měl černá piva a nyní pije kořalku...

Doktor přechází do obrany: - Ale těch 25% je mých. -

Bou uznává kvalitu doktořova i Bondyho díla po básnické stránce. Do diskuse se přimísil Erben, Chaos!

- Vy serete na lidi a někdo musí přesto vytvořit mezi nimi a dílem spojení. - My ti kašlem na tvý lidi.

Pochop Vladimíre! Tvá oblast je malířství, poezie, jenom probiha žádnou teorii. -

- A právě dnes, kdy každý na to kašle, se zde nabízí možnost zvážit vše z nově vytvořených hledisek. -

- Jsi Vladimíre ten nejpustší idealista -, křičí Bondy.

- Jsem materialista. -

- Z A D R Ž ! ! ! - Bondy se drží za hlavu a ustrnuje nad kameny směrem ke zdi... Místa se vyměnila. Bondy sedí v čele pokoje u kamen.

- Nespojím explozionalismus s tot. realismem. Jste neuvědomělí epigoni surrealismu! -

- Dávno né - řve Bondy - již dávno ne. Opustili jsme od něj. Jó, ještě v 49. roce ... -

: - jste na surrealismu vnitřně závislí. Hledáte čistě kontrast, jímž byste se odlišili. Jste chudáci, jelikož při vyloučení surrealismu ztrácíte podněty něco dělat. Nemůžete se o nic opřít. Explozionalismus je cihlou. S ním můžete počítat. Explozionalisté jsou realisté -

- Vladimíre ... Pojď se vychcat (- - - -) tedy to máš vyskoušené. -

- Doktor radí jít do vodovedu. Tot. realista a explozionalista se na chvíli rozchází.

(Výňatek z textu "NOC", napsaném v pěti exemplářích na psacím stroji "Olivetti" 2. února 1952 podle rukopisu z 10.X. 1951.)

712

U l i c e

Často se píše, že smyslem umění je naučit lidi vidět skutečnost novým a původním způsobem. To bylo také programem Vladimíra Boudníka, jenž se nedomníval, že je k tomu potřeba uměleckého díla. Chtěl naučit tomuto novému vidění bezprostředně, působit tak, aby vyvolal přímo v lidech proces, který k tomuto novému vidění vede. Sám často prožíval ono přeludné vidění které na libovolném optickém faktu dovede vyvolat fantazijní představy: Psal o tom už Leonardo da Vinci a surrealisté - Dali - věnovali tomuto "paranoickému vidění" velkou pozornost. Boudník vycházel tedy do pražských ulic, před starými zdmi s oprýskanou omítkou demonstroval náhodným chodcům své zkušenosti a vedl je k tomu, aby také oni sami se pokusili vyvolat si takovým způsobem své představy. Byl přesvědčen o zvláštním významu tohoto přeludného vidění a nazval směr, který chtěl sledovat, "explosionalismem".

Se svými akcemi začal roku 1949, když vyšel Grafickou školu, a pokračoval v nich do roku 1957; uskutečnil jich, říká, několik set.

O Boudníkovi se proto myslelo, že je blázen. Ale věnovat se umění, to je vůbec bláznovství, a Boudník jenom dováděl tuto pošetilost do důsledku. Jednu z těchto

svých donkichotských akcí tehdy sám popsal.
Zde je jeho vyprávění.

J. Ch.

Odemkl jsem železné dveře u půdy na kterých se mezi rzí objevyaly zbytky červené barvy a nedokonale odstraněná slova, psaná křídou: "POZOR EXPLOSIONALISMUS". Po několika krocích jsem překročil silný trám roubící základ krovu, sejmul visací zámek z rozeschlých dveří v dřevěné přepážce, polepené dehtovou lepenkou, a vešel do oddělené části půdy.

Otevřel jsem zasklený vikýř, jako bych zvedal nad hlavu těžký deštník opatřený železnou rukojetí. Pan Marysko první přerušil ustrnutí. Pomalu kráčel k čelní stěně, jež tvořila převouhlý lichoběžník, a plynulým pohybem svracoval hlavu nazad, čím více se přibližoval k cíli svého zájmu. Byl to nedodělaný obraz znázorňující ženu, rdoušenou mužem.

"Tak vida - - - co to tedy máte za morbidní obraz?"
Zatímco jsem vyprávěl o stivismu a o rodinném nepětí, doktor Hřebel přecházel od jedné hromady nepořádku k druhé a svedal některé z popsaných a potrhanych papírů, porůznu poházených; potom usedl na koberec kryjící hromadu skleněné vaty, složil spojené ruce do klína, pronesl:
"Nó, máte to tedy pěkný" a pozoroval, kterak v rohu za
37 komínem vybírá olejové barvy, skládám a převazují malířský

stojan a přítloukám čtvrtku na kreslicí prkno. Snad jsem tenkrát ukazoval také postup práce na hlubotiskovém lisu, ale doktor si povšiml improvizovaného herbáře sestaveného ze dvou šedých přírodních papírů umístěných nad sebou, na kterých se rýsovaly sušené květy bezinky, bezinkové listy a několik trsů polní trávy, připevněné lepicí páskou...

Zavírám vikýř a opouštíme modrordžově vymalovaný atelier, původně cikánský byt. Pan Marysko zapomněl na trám a zakopl. Rovnováhy nabyl až u železných kamen bez plátů, umístěných pod jedním z dalších vikýřů, v tomto případě pod vikýřem s rozbitým sklem proto, aby v době plískanic déšť vsakoval do nevyhřebeného popela.

Při chůzi ze schodů představují doktorovi na zdi Hansa Reegena, hledícího někam do neznáma. ...

Vyšli jsme do ulic. Doktor Hrabal nesl malířský stojan a já měl v duchu obavy, aby někoho nebodl do oka. Na Malém rynečku si vzpomněl, že nemá vybraný příděl špeku. Nakoupil a šlo se při vzájemném rozhovoru dál, - Karlovou ulicí, přes Karlův most, Mosteckou ulicí až pod podloubí na Malostranském náměstí.

Volím podpěrný sloup s výrazným shlukem akvrn v omítce,
88 a mezitím co rozkládám stojan, přistupuje ke mně Pepe

(malíř píše) a přátelsky zdraví. - "Dobrý den mistře, už jsme vás tady dlouho neviděli" - "to víte", omlouvám se. - "Člověk je zaměstnaný" - "Tak se mějte dobře, ještě někde musím jít, než mi zavřou" - Pepa odchází, a zatímco se radím s doktorem, co mám začít malovat, pan Marysko přechází unaveně po okraji chodníku.

x

Dohodli jsme se na skvrně, dávající obraz stromu u jezera, ozářeného světlem měsíce.

x

Udělal jsem několik tahů štětcem a od sv. Mikuláše - barokního kostela - přichází mladá žena. Na její udivený pohled a nesmělou otázku odpovídá doktor Hrabal měkce modulovaným hlasem, jako by mluvil se sedmiletou dívkou. Žena je mile udivena a za okamžik přistupuje muž, který po chvíli sděluje, že měli doma zelená kachličková kamna a že často býval udiven bohatostí obresů, jež si z moaré kachlíků vybavoval...

Čelista pan Marysko tlumeně oznámil, že jde na večeři...

S pokračující malbou se zastavovali další a další lidé; lékař, dělníci, školáci... zástup vzrůstal. Lékař se zeptal "Co má tohle všechno za cenu? Já si myslím, že malířství má zobrazovat krásné, nezvyklé, něco, co každý nedokáže. Tomuhle, co děláte, nerozumím. Co tím sledujete?" - - - Jsem nervózní a se silnou hlasovou mutací vytráším: "Nerozumíte proto, jelikož máte vůči všemu, co je nové, averzi." - "Naopak, rád bych se poučil, nemějte mi to za zlé". Lékaři za mne odpovídá doktor Hrabal. Při výkladu se opírá o příklady z dějin umění. - - -

Diváků je stále víc a více. Mezi davem upoutali mou pozornost dva muži. Jeden v černém svrchníku, s tmavou obroučkou brýlí a odulými rty, a druhý ve světlém balónovém plášti, ostrého profilu a s pečlivě přičesanými prošeďivělými vlasy, v klobouku a s hedvábnou šálou. Mezi mnou a jimi je řada osob. Druhý z nich ironicky pronáší, tak, aby to všichni slyšeli: "To, co tady děláte, je staré a přežité."

Stejným tónem vracím "To vím také a malovalo se to v těchto případech oslím ocasem." - "Co!!!"

"Říkám to, co jsem slyšel od kolemjdoucího v těchto

Muž v balónovém plášti pootáčí hlavu stranou k lidem a kritizuje: "To je ten pravý. Černý klobouk, šišky a how-do you do. Že ano?" a hledí posupně na mne.

"Kvůli vám si nedám šišky oholit."

"Jak?!" - muž v plášti se prodírá ke mně s obrýlen-
cem těsně za sebou.

"Jak?! Jakéšišky?"

"Opakují to po vás. Musíte to vědět a to how do you do vyslovujete rozhodně přirozeněji, než bych to dokázal já. Máte-li však na tom zájem, kupte mi pomádu a pokusím se upravit podle vás!"

Ignoreval mou narážku a zeptal se, ukazuje prstem na obraz: "Co to má být?" Upřímně jsem mu poradil:

"Neumažte se, je to olej" -

O obsahu jsem nemluvil. Přes původní obraz, strom u jezera ozářeného měsícem, bylo nejméně sedm náčrtů dalších a celek činil dojem umazané palety; vzniklo to tím, že jsem na něj postupně maloval to, co kdo mimoděk ve skvrnách viděl.

"Tak já vám řeknu, co děláte. Jste provokatéři!"

Obrýlenec se připojil a zasupěl - "To je fašistické umění!" Chtěl jsem vybuchnout, ale měl jsem dojem,

91 že v zástupu vidím pana profesora Slýže. Mlčel jsem.

Prošedivělý muž pokračoval v útoku. Zeptal se jedenáctiletého hochy "Rozumíš tomu?" a hoch po pravdě odpověděl, že ne.

Obhajují se: "Nemáte dojem, že si obstaráváte levným způsobem hlas veřejného mínění?" a uslyšel jsem - "Podívejte se, seberte si věci a hleďte, ať jste pryč a buďte rád, že to tak dopadlo."

"Jestli máte úřední oprávnění k zákroku, tedy to řekněte přímo. Byl by to laciný efekt a neupřímnost, kdybyste mluvil dosavadním způsobem s námi, když máte záruku, že si můžete dovolit být saujatý."

Muž ve světlém plášti sahá pravou rukou do levé náprsní kapsy. Jsem překvapen, neboť místo legitimace vyjímá cigaretové pouzdo. Několikrát je převrátil, než našel správnou polohu, vhodnou k otevření.

Říkám mu co nejprívětivěji: "Nebuďte nervózní."

"Cha cha cha ten chlap se zbláznil, typický demagog... Tak víte co? Budeme se bavit odborně. A hned vám řeknu, že děláte nejsprostší diletantismus. Je to druh sexuální zvrácenosti - - -

Co má znamenat tahle špína?"

92 "Podívejte se, k tomu demagogovi- obeslal jsem desítky míst sta dopisy a nedostal jsem jedinou konkrétní odpověď.

Možná jste byl mezi obeslanými, a jestli ano, měl jste možnost se vyjádřit, a konečně: my se vám zde nabízíme jako terč a vy si na nás vylijete zlost a po příchodu domů jste v rodinném kruhu vyrovnání; co se týče té špíny - mám málo klíženou čtvrtku a ta vypíjí olej z barev. Myslíte, že bych to neměl pohodlnější, kdybych se šel válet do kavárny, místo toho, nechat se zde od vás urážet?"

Chvilí jsme prudce polemizovali a bylo mi jasné, že se můj sek nevzdá obhajoby své prestiže. Pod stálým dojmem, že mne pozoruje profesor Slyš, mluvil jsem co nejslušněji. Jelo mne taky podezření, že i muž v balónovém plášti je profesor. Řekl jsem mu rovnou, že by mu bylo školství vděčné, kdyby šel odborně radit do škol. Či snad neví, jakými těžkostmi a rozpory procházejí posluchači na výtvarných školách?

"Chudinko, dělej ze sebe spasitele a navíc mučedníka." Za ramenem se mu objevila hlava obryleného společníka. "Proč nejdete do továrny?"

"Neodvádějte nám lidi od skutečností!"

"Život na ulici není skutečný?" a potom: "Opatřte mi povolení od příslušných úřadů, opravňující mne ke kreslení na pracovištích. Osobně jsem nedostal vyřizenou

"Tak tedy děláte surrealismus, že jo!" - inteligent v klobouku se snížil k perifernímu tónu a slovům - "nebo co to tedy má představovat?"

"Nic" - řekl jsem rezignovaně. Tezatel se podíval významně na náramkové hodinky a oznámil: "Vážení, pamatujte si tento historický okamžik. Je půl sedmé a pět minut, kdy tento génius pro vás vytvořil NIC."

Můj pohled padl na postavy dvou příslušníků ŠNB. Viděl jsem, že jeden z nich uchopil pouzdro s pistolí, aby mu pistole snad nevypadla, a někam se rozběhl.

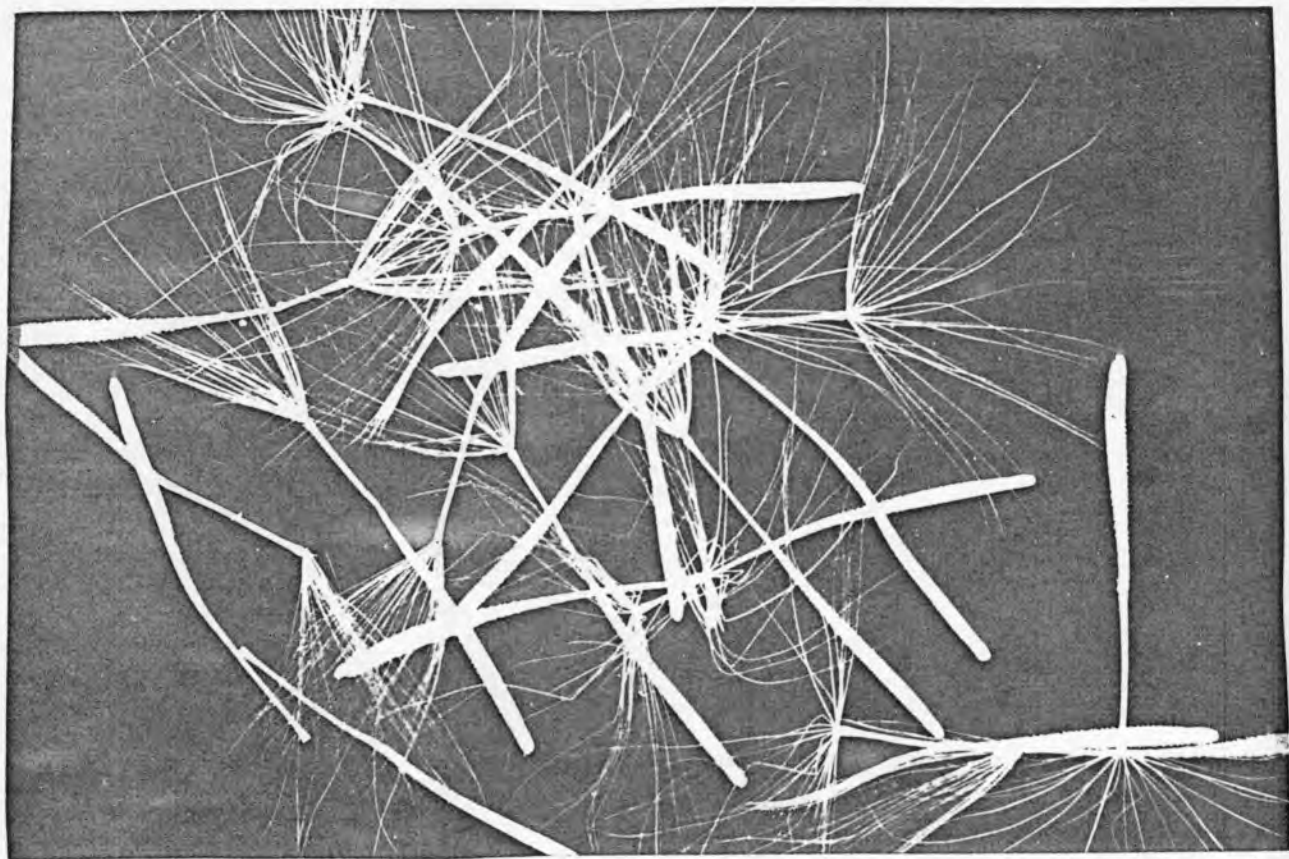
Do diskuse se vtrhl menší mladý muž, poněkud tlustý, s vlasy rozdělenými na straně pšínkou: "Soudruzi, soudruzi, takhle to přece není možné. Nehádejte se, co tomu řeknou cizinci?"

Zahoukalo auto; lidé, kteří se nevešli pod podloubí, stáli už dva metry hluboko v jízdní dráze. Mladého muže si nikdo nevšímá. Marně pomáhá svému hlasu výraznou gestikulací.

Doktor Hrabal opustil již před chvílí svou diskusní skupinku a stojí po mém levém boku.

Prošedivělý muž v klobouku útrpně hledí, jak mažu papír další vrstvou barvy. Vrací mi sarkasticky - "Ne-
buďte nervózní".

Bar 1470

100

"To se pane, opakujete po mně. A pak. Já mám důvod být nervózní."

Doktor Hrabal řekl také něco. Dostal zlostnou odpověď: "Ty si dej taky pozor. Ty si taky nějak povedený."

Doktor se sebevědomým hlasem ohradil a zaplaval jej lavinou vědomostí. Vydával se upřímněji, nežli ho byl jeho protivník ochoten vnímat, a pohrával si přitom s lincem pláště elegána moralisty. Ten se pokoušel ucouvnout, ale nepovedlo se mu to. Narazil na hradbu lidských těl.

Vykřikl s odporem: "Nesahej na mne, Nevím co seš zač!" A po nějakém čase vyjádřil svůj úsudek: "Ty seš podle řeči právník, že jo!"

Nalivně vypedající žena se nás zastala: "Proč je nenecháte, vždyť přece nikomu neškodí." Připojovali se na mou stranu i jiní a jeden člověk dokazoval, že mne viděl nedávno podle skvrn dělat pěkné věci. Například obličej, jak se sklání nad mikroskopem. Vědycky to prý nejde dělat stejně dobře. V davu jsem zahlédl Pepu...

Příslušník VB, který před chvílí odběhl, přišel s posilou. Na protějším chodníku nás mlčky pozorovali čtyři policisté.

Debate ztratila logický sled. Zástup, složený ze sta či snad dvouset lidí, se roztříštil na desítky debatních skupinek. Ozývala se jména od Rembrandta po Mánesa a

Picasse. Názvy směrů od primitivismu až po surrealismus...

Člen VB přešel ulici, podíval se na hodinky a rozkázal: "Hleďte to složit a do dvou minut odejděte."

Lidé v jízdní dráze mne již samotného znervozňovali a byl jsem rád tomuto vyřešení situace. Neoponoval jsem, a zatím co jsem skládal malířské náčiní a stojan, doktor věcně oznámil, že jezdím každý den do hutí na Kladno, vstávám před čtvrtou hodinou ráno a odpoledne jedu zpět do Prahy. Opozice zrospančila.

Mladý muž s pěšinkou navrhl: "Pojďte se mnou." A zavrhl nařčení, že nás zve úředně. Je prý redaktorem.

Šli jsme, Na Karlově mostě, v blízkosti pamětní desky připomínající svržení Jana Nepomuckého, zahazují pomalovanou čtvrtku papíru do Vltavy. Redaktor zanařikal: "Proč to vyhazujete, je to škoda!"

Jsem nějaký nesvůj. Sleduji před námi jdoucího muže v dohmění, že je to pan profesor Slýž. U mostecké věže se k němu připojuji a zdravím: "Dobrý večer, pane profesore. Zaúpěl: "Nejsem profesor" - "Promiňte, dobrou noc."

Odbočili jsme s doktorem a redaktorem k Národnímu divadlu. Redaktor mluvil tónem dobráckého učitele. Dominovalo u něj přesvědčení, že jsme lišáci. Dokazoval jsem

mu vážnost našich úmyslů, dokládal, že jsem dnes
maloval na ulici nejméně po sedmdesáté, a vysvětlo-
val, jaký má smysl naše počínání na součinnosti nej-
širší veřejnosti.

Máme žízeň a rozhodujeme se s doktorem, že zajdeme
ke Flekům. Náš přítel z ulice se dává po počátečním
zdráhání, že nepije, pozvat. Nad černou desítkou
hovor pokračuje. Doktor se s námi soudružsky dělí
o přiděl špeku.

Redaktor - Moravák a současně posluchač Vysoké
školy politické - na nás doráží, proč neřešíme celou
záležitost vědecky. Doktor mu předkládá příklady
z bible, ale po několika výhradách, začínajících
obvykle "No jo, kluci, ale - ", přechází doktor
do oblastí konkrétního života. Nakonec je moravský
jínos zavalen vědecky materialistickým zdůvodněním
a zachraňuje se smíchem. Zvrácen na židli, hrozí
prstem s dvojsmyslným "vy - vy"!

Potom zvažní a poznamenává, zda bych nenapsal
článek, že by se pokusil prosadit jej v tisku, a
ještě nesměleji, nežli jak vyslovoval prvý požadavek,
97 připojí: "Ne, že bych toužil po slávě, ale kdyby se

Vám podařilo prorazit, byla by při tom taky zmínka o mně?"

x

Když jsem 27. 10. 1950 uléhal v noci na koberec, kryjící lože ze skleněné vaty, a zhasl petrolejovou lampu, dostal jsem, pod záplevou dodatečných myšlenek, bezmála nervový záchvat s křečí a dlouho ještě polemizoval s představami svých odpůrců.

Vladimír Boudník, 1952

161
Arsen Pohribný

P ř e d h o d e

Vidím ho: s očima plechého dítěte, kterak nese krásně řezanou hlavu vysoko proti nočnímu nebi. Tak vysoko, že by mohlo být samozřejmé, proč odevzdává astrální záznamy i proč viděl vždy daleko dopředu. Už je to patnáct let, co se pokusil, aby "to bylo něco, co nebylo a přitom to bylo". "Abstraktní" tvorba. Jenže on to slovo neznal, tím méně metodu a světový vývoj. Odkud také tenkrát? Ostatně jsem samému šlo tehdy právě o cosi odlišného: prokázat psychotickou sílu sdružených představ a vyprostit se škraloupu konvencí jak umění, tak i diváky. Tehdy provokoval a fascinoval v Týnské uličce nebo v podloubí Malého rynku dav s svými demonstracemi vydražďoval jeho obrazotvornost. Na čas je proměňoval ve snílky a spolutvůrce. Také jeho tehdejší sezovky, "negativ s pozitivním účinkem", měly rozpoutat řetězovou reakci asociací. Posílal je s dopisy, v nichž žádal pochopení pro nové masové umění, různým potentátům, jako kdysi Komenaký. Titíž dostávali i jeho mírové programy. Titíž neodpovídali ani na jeho manifesty expresionalismu. To nebyl žádný atelierový spekulant tenhle nástrojař z ČKD. Co hlásal, šil.

100 Roku 1954, když mu bylo třicet roků nadešla jeho velká

hodina. Člověk, který si dřel pazoury a soužil klouby, rozhodl se obrátit tuto úmornost v protiklad. Přišel ke slovu majzlík, rašple dále odřezky a piliny, které bylo třeba vtluokat pětikilovým bac-hamrem. Později k výtvarným prostředkům přibyl autogen. Sbohem, kyse-lino, sbohem, jehly, molety a rulety, sbohem nákresy, otrocky kopírované na měď nebo na kámen. S koncem determinismu v grafice nadešel věk její svobody, možnost volného zpracování i rozhovoru s hmotou. Osvobození tisku a nastolení jedinečnosti takřka monotypické. To byla aktivní grafika, jeden z největších převratů v dějinách grafiky vůbec.

Nedostí na tom! Mohutností člověka dosud svérázné a utilitárními úkony se osamostatnily explozí psychomotorického činu. Tykadla uvolněných pocitů a v n i t ě n í c h s m y s l ů zahájila průzkum vnitřní skutečnosti. A tolik neuvěřitelných objevů přinesla po těžkém výlechu! Tenhle hmotový obřad se nikdy nezvrhl ve fašistické orgie, jaké tehdy ovládaly výtvarné je-viště na západě. Povstala tu jenom další proroctví: proroctví sémantických objektů, jejichž znaky vždy do-svědčí autentičnost grafikovu. Nebylo to jeho poslední slovo. Jestliže dosud relief hloubil, začal jej nyní

vršit z písku, pilin, tkanin zapuštěných v lakových vrstvách. Z celku vyvíjel drobnosti této strukturální asambláže. A výsledek? Opětne jedinečné skulpturní výtisky. A důsledek pro nás? Že tady, tam, zde na chodníku, ve fabrikách, všude leží věci, odřezky věcí, přístroje, jejichž básnické tajemství není tak těžké poznat. Ovšem musíš být vidoucí a vědět o hodnotě, nikoliv penězní. O hodnotě krásy. To by sis ovšem nesměl tropit šašky z kamaráda, který ji bratrsky oslovuje a zná jaksi z hvězdného pokrevenství.

Nu, a pak v roce 1959 setkala se parta žáků Akademie s V l a d í m í r e m B o u d n í k e m. Když poznali, že pracuje na problému již deset let, byli lehce rozčarováni. Kolikrát tento paradox marných objevů poznal Boudník sám? Zasvěcoval své nové přátele do aktivního tisknutí grafiky a vystavoval s nimi na obou Konfrontacích v roce 1960. Bylo to zadostiučinění? Pak vystavoval dále, z toho sedmkrát v cizině. V Praze ho nevzali ani do Svazu výtvarníků. Tento outsider je ovšem charakterizován v několika velkých přehledech světového abstraktního umění. Je jistě světový: ovšem proto, že se dovedl vymknout z ohlávky provincie a protože jako snižavec vydržel fana-ticky žít pro myšlenku i plést si ji osudně se skutečností, on, velké dítě, apoštol nového krásna.

713
Miroslav Lemač

Kdo je Vědímír Boudník

Vladimír Boudník je širší veřejnosti celkem neznámý. Výstava jeho grafiky, uspořádaná v Galerii na Karlově náměstí, je jeho první samostatnou výstavou veřejnou. Přitom řada Boudníkových listů patří k nejvýznamnějším a nejpřevodnějším výtvarným projevům, které u nás vznikly v posledním desetiletí. Kdo je tedy Vladimír Boudník?

Narodil se roku 1924. Školil se na Státní grafické škole. Pak pracoval jako dělník v ÚKD Sokolovo, kde je nyní technickým kresličem. Roku 1949 vydal svůj první manifest explosionismu, vyzývající k masovému rozvinutí schopností lidské představivosti. Tuto schopnost mohlo podle Boudníka provokovat cokoliv, například náhodná skvrna barvy nebo rozpráskaná zeď. Boudník chtěl přimět lidi, aby si uvědomili nekonečnou energii své fantazie. Proto pořádal explosionalistické manifestace, při nichž se snažil přenést na diváky vzrušení, které sám pociťoval třeba právě před rozpráskanými zdmi pražských ulic. Tím, že na těchto zdech dokresloval a domaloval, co se mu zjevovalo. A tak se dostal ke grafice, a to ke grafice zcela mimo konvence grafického projevu. Bušil do desky různými nástroji, lisoval do ní pod velkým tlakem předměty, později na

ni fixoval struktury. Tajemnou shodou souzněl tento projev s aktuálními tendencemi soudobého světového umění, které Boudník téměř neznal. Otisk desky, který měl být odrazem fantazie pro pozorovatele, se stal dokumentem setkání senzibility svého tvůrce s hmotou. Ve sféře malby usiloval o něco podobného Mikuláš Medek v procesu vzniku obrazu, který nazval otiskem psychické události. Koncem padesátých let vzešel z Boudníkovy grafiky impuls pro mladou generaci - dokumentovala její ještě nedávno výstava Konfrontace III. Tento impuls byl mnohostranně využit a později také zneužit epigony, kteří se chytili jen technického postupu a rozmělnovali jej v bezobsašné manýře.

Boudníkovým cílem nebyla nikdy systematická tvorba. Šlo mu o manifestaci osobní senzibility a zároveň o provokaci senzibility ostatních. Chtěl osvobodit a rozpoutat fantazii lidí až k tvořivému vidění. Jeho vlastní projevy mu byly k tomu jen pomůckou. Proto jim nepřikládal mnoho významu. Rozdával je zcela bezstarostně. Nestaral se ani o osud svých desek. Nevlastní dnes téměř nic ze své grafické produkce. Jeho výstavu museli udělat jeho přátelé z listů, které kdysi rozdál. S tím úzce souvisí i jiný rys Boudníkovy tvorby, její nevyrovnanost. Zaujetí určitým nápadem vedlo jednou k sérii soustředěných, výre-

zově intenzivních výtvorů, jindy ke hříčkám nebo k technickým efektům. V druhé polovině padesátých let vytvořil Boudník díla, která již vstoupila do historie současného českého umění. V posledních letech jeho umění spíše opakuje a obměňuje až k přešlapování na místě. Nejohrovenější na celé Boudníkově aktivitě je však totální angažovanost, posedlost, vůle vydat se bez kompromisu, manifestovat bez jediné myšlenky na zadní vrátka životní pocit. A v duchu této angažovanosti a posedlosti riskovat vše, i umění.

Hovoří Vladimír Boudník

PŘEVAHA FANTAZIE

Původně jsem neměl žádnou tvářčí potřebu - vyžíval jsem se v asociacích. Žil jsem do osmi let u babičky na Hané pod Svatým kopečkem - tam ve mně pěstovali obraznost: měsíce, mraky, různé útvary, siluety stínů, které se objevovaly na zdech, když svítili petrolejovou lampou. Ovlivnila mě také vzpomínka na první filmy, které se promítaly ručně. Byl to pro mně základní prožitek, který mi nikdy nezevšedněl. Do deseti let jsem byl dobrý na kresbu, ale to jsem většinou kopíroval indiánky.

Pak jsem se octl v úplné krizi, že jsem byl do patnácti šestnácti let méněcenný. Měl jsem takovou vnitřní obrazotvornost, že jsem neměl sílu to přenést na papír.

Teprve když jsem začal chodit na strojnickou průmyslovku, dostal jsem jako dar Dějiny umění od Elie Faure. Navíc jsem si koupil knihu reprodukcí Michelangela a dost mě to fascinovalo. Měl jsem v té době k umění vztah sexuální: vzrušovaly mě formy těl. Když jsem byl v roce 1943 totálně nasazen do Německa tak mě zaplavovaly prožitky - nálety, poplachy a to všechno, ale já jsem hledal vyjádření spíše pomocí básniček. Teprve později jsem koketoval s uměním - četl jsem životopis Rembrandtův, zajímal se o renesanci. Na modernu jsem neměl tehdy buňky. Po válce jsem udělal zkoušku na Státní grafickou školu - tam jsem začal kreslit.

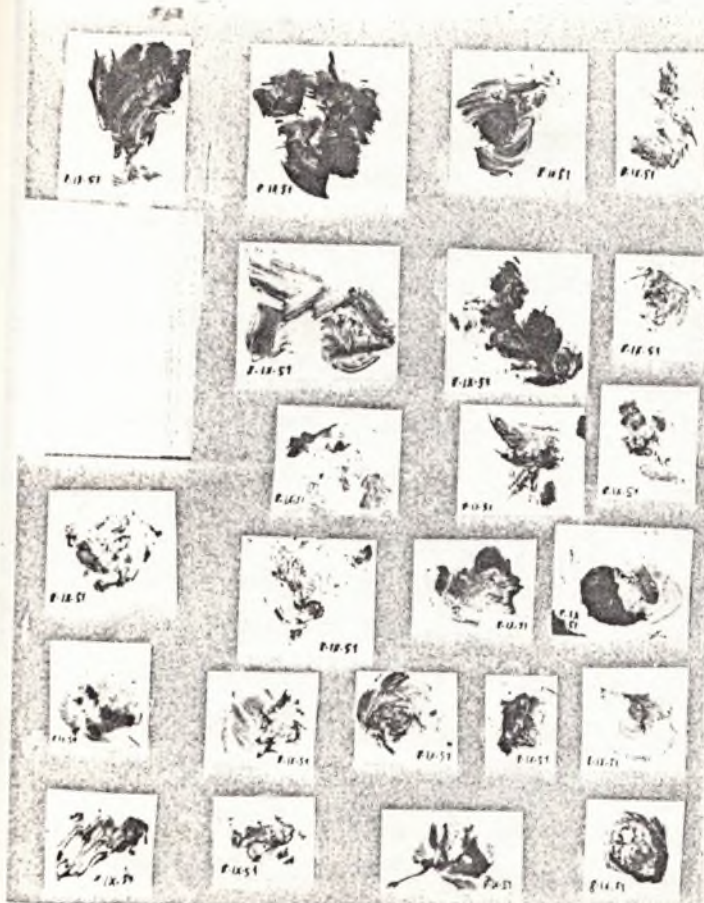
Do listopadu 1947 jsem byl úplný antitalent - stále převládala obreznost nad schopností ruky. Až jednou mimoděčně při školním úkolu jsem si pomáhal asociací ze skvrn levice, zé'suků, různých odřenin atd. Ale to jsem v sobě tutlal, protože jsem si myslel, že dělám podvod, a až do maturity v roce 1949 jsem to udržoval jako tajemství. Když jsem konečně řekl svým přátelům, jak pracuji, dostal jsem se s nimi do konfliktu. A sbych je přesvědčil, začal jsem chodit malovat do ulic.

P O U L I Č N Í A K C E

Nejdříve jsem začal v Týnské ulici, v ústraní, za asistence dvou tří diváků, a současně jsem vydal první manifest, litografovaný - měl jsem ho vždycky připíchnutý na malířském stojanu a viděl jsem, jak lidé reagují. Zkušenosti z ulice jsem přenášel do dalších manifestů, takže to ve mně narůstalo. Když jsem pozoroval lidi, povšiml jsem si, že i když jsem sám byl vnitřně roztržštěný a začal jsem dělat kresbu, která neměla tvar, tak i ta mimoděčná čára nebo aktivně poškozená plocha či struktura šepsu vyvolávaly v lidech určitou reakci. Sám jsem si zkonstruoval po dotazu u lidí, že i sledování samotné čáry vyvolávalo libý pocit v lidském mozku. Viděl jsem, že lidé nejsou s aktivní technikou, se záznamem seismografickým záznamem,

seznámení. Záměrně jsem začal působit na vjemy lidí aktivními kresbami. Úplně jsem vyloučil realitu, což byla reakce proti nadbytku mých asociativních představ, kdy jsem ve skvrnách viděl obličeje i jiné.

Záměrně jsem se snažil porušit tvarové asociace i u diváka. Tak jsem působil na ulici, měnil stanoviště, vyhledával ulice s rušným provozem, dokonce jsem se pokoušel navazovat kontakt s lidmi na nekonvenčních místech, kde umění ještě nebylo zavedeno, třeba i mezi opilými, protože jsem potřeboval prozkoumat ten absolutně čistý postoj člověka k výtvarné tvorbě - neoficiálně, bez kravaty, bez konvenčních sálů, bez přednášek. Stále jsem přemýšlel o tom, že to sepiš nebo dám do manifestů, které dnes vypadají naivně. Pomalu jsem pokračoval, až jsem to dotáhl tak daleko, že jsem začal budit pozornost Veřejné bezpečnosti. Dvakrát třikrát jsem byl legitimován, musel jsem rozpustit pouliční akci, jak jsem tomu říkal, a snad bych i ochabl, ale shodou okolností jsem na podzim 1950 poznal dr. Hřebala, spisovatele. Ten projevil určitý zájem, jak působím na ulici a jemu se to hrozně líbilo, dokonce mi tam dělal přednášejícího, takže jsem se mohl plně věnovat tvorbě. Obhajoval mně, rozváděl mé myšlenky, a protože byl intelektuálně na výši, co se týče výtvarných směrů a proudů, dokonce bych řekl, že uměl dokonaleji obhájit mé názory než bych

8.11.1951

milý příteli.

Secím v „Fleku“ tak 7.
odmí posílám sbírací
reportáž. Vidiš no
má apile, městěly,
muzikanty, strany, cizince,
ředkověly včetně púllitru
piva.

Jnes jsem si udělal odpu-
ledu valno - to je - vyhas-
tal jsem se na problémy
a chépu situaci v přístu-
nosti - bez přímětu na
stěnu důsledků - Růžan
si; dnes je 1/2 milionu
lidí - to dnes nesmíme.

na hmušt se vyseran a
prostor se rochorce
žďine-liky se žďince
přívod benzínu, nebo
liky přichází. Vídě
jsem vůl. Už bych se
~~brabal~~ brabal v roboránu
hřipadu.

Co stále dělá. Už jsi
mně nepsal máre dnu.
asi 20 metrů ode mně
jaky si curam kě jsi. Praha
je krásná a je jím sřizně
dobře. Tědram jsi Te.

Vladimír Boudník

Palis Vojtěch - na Hrázi 5.24

to dovedl já sám. Měli jsme velkou akci v Mostecké ulici, kde se nám shromáždilo asi 250 lidí - dva policisté nestačili udržet pořádek, tak přišli ještě dva, ale jelikož jsme byli zaměstnaní jako brigádníci na Kladně, tak jsme neměli potíže. Také jsem nedělal rozrušení takového druhu, aby došlo k incidentům většího ražení.

Akce bylo hodně přes sto - většinou byly na Staroměstském náměstí, na Kampě, na Malém rynečku, na Malostranském náměstí, ale i v parcích, průchodech, dokonce jsem mnil i kraje - zkusil jsem to dělat v Holešovicích nebo v Libni, protože jsem chtěl vědět, jak na to budou reagovat lidé jinak založení.

J A K V Y P A D A L A T A K O V Á A K C E ?

Abych navázal kontakt s lidmi, tak jsem si vybral zeď, kde byly trochu výše umístěné výrazné skvrny. Kolem mne muselo být místo; rozdělal jsem si malířské náčiní a začal tvořit. Na stojanu jsem měl plátno, nebo když byla zeď stará, tak jsem tvořil přímo na ni. Později jsem se zdokonalil tak, že jsem nosil s sebou rám nebo pasparty a pověsil je přímo na skvrny a maximálně jsem někdy zdůraznil některý detail.

T O V Á R N A

Současně jsem působil na lidi v ocelárně, byly tam různé průřezy autogenem, strusky v Kovárnách, zdi očazené sazemi a tak jsem mohl propojovat různé problémy: hmotový prožitek materiálu a všeho co s tím souvisí. Udržovalo mě přesvědčení, že začínám věc novou. Shodou okolností jsem se do roku 1950 vůbec nesetkal s informacemi o obdobných akcích - ani u cizinců, kteří přijížděli z ciziny nebo odjinud. Z toho pramenily moje otravné manifesty, kdy jsem obesílal veškeré redakce, rozhlas, posílal jsem je do Paříže, na mimoděčně zjištěné adresy. Po skončení brigády jsem dělal v roce 1960 jako propagační referent Kovoslužby; po několika nesrovnalostech filozofického rázu s mými nadřizenými jsem dal výpověď a šel do továrny. Deprimovalo mě, že na jedné straně jsem prosazoval určité myšlenky a na druhé straně jsem musel dělat kompromisy a malovat různé titěrnosti. Šel jsem dělat na soustruh - bylo to zrovna v době, kdy se přefazovaly do výroby administrativní síly. Pro mě to byla výhoda, protože tam byli lidé s jazykovými znalostmi, kteří mi mohli dělat překlady mých manifestů. Stále jsem působil ve svém směru a chtěl jsem obohatit nazírání člověka i na pracovišti. Chtěl jsem jím ozvláštnit prostředí, a tak jsem jím nosil

mikroskopy, nechal je hlédět na odštěpky materiálu nebo na barevné špony, a když jsem chtěl navodit absolutní asociaci, třeba pohybovou, tak jsem různé rezivé plochy sával do univerzální hlavy soustruhu a jak to rotovalo, tak jsem dostával pohybový obraz. Lidem vycitovaným filmem nevyhovuje statický obraz, tak jsem se snažil jim ten pohyb dát. Při rotaci pak si člověk mohl utvářet asociace třeba pádicích koní. Pracoval tam se mnou jeden baleták, a tomu jsem chtěl udělat něco, v čem by vynikl. Napsal jsem mu scénář, který jsem v kopii zaslal také Národnímu divadlu, namaloval jsem tak zvané iluzorní divadlo, to jest bezprostřední herecký projev synchronisovaný s filmovým promítáním a navíc jako třetí plán měla se tam objevit iluzorní kulisa pomocí různých světél, kaleidoskopického promítání, ovšem tehdy to propadlo, divadlo nereagovalo a jiní konfrontovali mé pokusy s myšlenkou E.F.Buriana, jenže já to myslel jinak.

Stále jsem navazoval na zkušenosti z ulice, kdy se mi lidé vydávali. Chtěl jsem, aby divák aktivně spolupracoval a současně se ventiloval-.

ZNÁMOSTI S PSYCHIATRY

Při zánětu trojklaného nervu jsem omylem snědl šest
týstopešů a padlo podezření, že jsem nervově nemocen.
Byl jsem poslán na psychiatrické vyšetření. Ovšem tam
jsem se seznámil s psychiatry z jiné strany. Přinesl
jsem jim ukázky svých prací a asi čtyřiceti spolupra-
covníků - z řezaných plechů nebo ze skvrn. Nebyly to
ovšem dekalky v surrealistickém smyslu, uchovával jsem
rytmus, šlo mi o seismografický záznam. Aby to nebyl
skvrna pasivní, ale tvořená. Když psychiatři viděli,
že se mi v rukou soustřeďuje množství materiálu a že
navíc jsem v depisech morálně podporován profesorem
Vondráčkem, tak se mnou navazovali přátelské kontakty.
Překresloval jsem jim Roschachovy tabulky a nosil jim
ukázky tvorby různých lidí s údaji o zaměstnání,
o způsobu jejich tvorby, za jak dlouho zrušili v sobě
averzi proti představivosti a tak podobně.

V roce 1961 mi lékaři umožnili na mou žádost konfronto-
vat svou přirozenou představivost s psychickým stavem
navozeným pomocí LSD 25.

Pokus měl pro mne význam hlavně později, kdy jsem prac-
oval jako učitel kreslení na psychiatrii. Lépe jsem se

A K T Í V N Í A S T R U K T U R Á L N Í G R A F I K A

V té době byla nouze o materiál - častokrát jsem musel užívat na suché jehly materiálu staršího - byl to odřený dural, staré železné desky, pomalované všelijak klavírem a tu jsem si všiml, že to dělá neobvyklé tvary, které se vymykají z manýry. A tak jsem potom záměrně začal používat různých odřezků nebo vypálených želez a tím jsem začal desku rozrušovat - nejdříve pasívně, že jsem sledoval, co ty stopy udělají, a potom jsem to začal řadit do různých kompozic, většinou do kruhů. To byl pro mě symbol života; hlava, páteř...

Nejdříve jsem aktivní grafikou působil na lidi v továrně a tím jsem v nich vzbuzoval zájem o grafickou tvorbu. Reakce úderu byla zachycena v matici a každý nakonec viděl výsledný účín ve formě grafického listu.

Po určité ověřovací době jsem poslal něco do redakcí a do Svazu. Tam jsem samozřejmě neuspěl. Vycházel jsem stále z primárních prožitků. Když jsem vyčerpel aktivní grafiku - nakonec se člověk opakoval - hledal jsem náhradu za konvenční grafiku, jako je třeba litografie.

Pomáhal jsem si monotypy, ale zlobilo mě, že člověk udělá jen jeden nebo dva tisky. Přemýšlel jsem, jak bych sebezpečoval bezprostřední dotyk na matici, protože jsem se dohadoval, že tisknutí u grafika nemá být věcí

pasivní, ale že to má být také součástí tvorby. Vzpomněl jsem si na smírkový papír; chtěl jsem ho zprvu zakrývat láky, ale pak jsem myšlenku přehodil: našel jsem si syntetická pojídla a do nich sypal různé pilinky a písky, a tak vznikla v roce 1959 strukturální grafika. Když jsem se dostal do konfliktu se svazovými grafiky, odbyli mě, že profanuji grafické techniky. Že je tu stoletá konvence se vzestupnou linií a úkolem grafika je pokračovat v těchto tendencích. Namítal jsem, že je možné dělat něco jiného, že se také oživí diváci.

V Ý S T A V Y

První výstavu u nás jsem měl v továrně roku 1959 - bylo mi to dovoleno jako nejlepšímu pracovníkovi. Začalo to však vzbuzovat zájem a tak jsem výstavu musel za týden svěsit: jedna kompetentní osoba prohlásila, že to budí pohoršení a odvádí lidi od realismu. Rok předtím jsem tytéž věci vystavoval v Bruselu s Janem Kotíkem. Přečetl jsem si kdysi jeho článek ve Tvaru a viděl jsem, že jsem si v mnohém příbuzní; samozřejmě, že to, co psal Kotík, bylo úžasně moudré a chytré, a doufal jsem, že ten člověk by mi mohl rozumět. Tak jsem mu napsal dopis a poslal manifest; pozval mě na návštěvu, přinesl

jsem mu ukázat své věci, a tak jsme navázali kontakt. Hodně vděčný musím být také Hrabalovi, protože až do roku 1950 jsem prakticky neznal nic od Bretona, od Teige, od Marinettiho, Joyces. Teprve Hrabal mi dával tehle všechno číst, ale byl přitom rozumný, že mě nezaplavoval kvanty, ale dával mi literaturu jako doplněk k mé vlastní tvorbě, kterou jsem mu dával číst.

JAK JSEM SE SEZNÁMIL S HRABALEM

Dojížděli jsme stejným autobusem na Kladno. Jednou jsem četl Goethova Torquata Tessa a pán, který seděl vedle, se mně zeptal co to čtu. Bývalo by z toho nic nebylo, ale autobus zrovna píchnul duši a tak jsme museli vystoupit a začali spolu hovořit.

To byl dr Hrabal. Přišel mě navštívit tam, kde jsem tehdy bydlel - chtěl jsem tehdy být oproštěně od všech požitků. Abych měl energii a sílu chodit na ulici a oprostil se od strachu, tak jsem se obklopoval čistě nejnutnějšími potřebami. To bylo koncem roku 1950. Začala být hrozná zima a tak mi Hrabal sjednal, že jsem mohl bydlet více méně u něho jako podnájemník.

117 Dělal jsem v té době osm hodin v továrně, pak jsem

dělal akce na ulicích, a teprve večer jsem psal deníky a manifesty, takže jsem spal po dobu asi dvou let maximálně čtyři hodiny. Bydlel jsem v Týnské ulici na půdě ve skladišti skleněné vaty - přes vatu jsem měl starý koberec.

MEDKEK, KOLÁŘ A DALŠÍ

Od padesátých let jsem se stýkal s Medkem, se Zbynkem Fišerem, se spořilovskou surrealistickou skupinou, to byl hlavně psychiatr Hevlíček, se suprasexuálisty Bornem a Jelínkem, s líbeňskými psychisty.

S Medkem jsem měl v roce 1950 rozpory - on byl nejdříve surrealist, pak totální realista a já jsem stále prosazoval explozionelismus, abstrakci. Posílal jsem mu manifesty, psal řadu dopisů, snažil jsem se ho přimět a přivést na svou víru a samozřejmě se mi to nepodařilo, protože to byla osobnost - já jsem byl tehdy hrozný naivka. Hrabala jsem považoval tehdy za kamaráda, který to nikdy nedotáhne dál než že své věci dvakrát třikrát rozepíše na stroji, a já se zase nedomníval, že bych udělal někdy nějakou výstavu.

Viděl jsem kolem sebe jen netečnost. Napsal jsem na Umělecko-průmyslovou školu asi dvěstěpadesát dopisů a nedostal jedinou odpověď. Psal jsem profesorům,

asistentům známých jmen...

S Kolářem jsem se sešel poprvé na Hrabalově svatbě, pak jsme se sešli na výstavě, kterou pořádal Koblasa ve svém atelieru. Pozval mě k sobě, ale protože jsem se často styděl k němu jít, tak jsem mu většinou své grafiky pověsil na kliku u dveří. Jsem mu vděčný za to, že mě morálně podporoval.

V roce 1951 jsem si udělal domácí epidiaskoé a místo negativů jsem dělal ze staniolu, ze špon, z bronzových odpadků, fotografií - koláže.

Do toho jsem dával živé květiny a za určité teploty květina začala pracovat, usychala, ronila slzy, obraz se měnil.

Dělali jsme s přáteli u toho seance, Hrabal používal ke kolážím hudbu, chodil tam Fišer, Born, Jelínek a jiní.

A B S T R A K C E

O abstrakci jsem se dozvěděl v roce 1955 prostřednictvím ironických článků v Díkobrazu. Byl jsem rozčarován, že já se tu namáhám s dřem a najeďnou zjišťuji, že ty flekance dělají i jinde. A když v roce 1957 vyšel obsáhlejší článek v Mladé Frontě, napsal jsem polemiku a poslal opět do redakce manifesty. Tehdy mne poprvé
119 setřeli v tisku. Bylo to však dobré, že mi tam tehdy

citovali podstatné pasáže z mých manifestů, které dnes dostávají všeobecnou platnost. - Na podzim roku 1965 jsem byl přijat za člena SČSVU. - Přes množství výstav, kterých se účastním, mám však tísnivý pocit, že již nemám onu vnitřní sílu jako v těch šestnácti letech, kdy jsem se hnal za vidinou - bez ambic, bez nároku na úspěch.

Dopisy přáteli

29.IX.1949

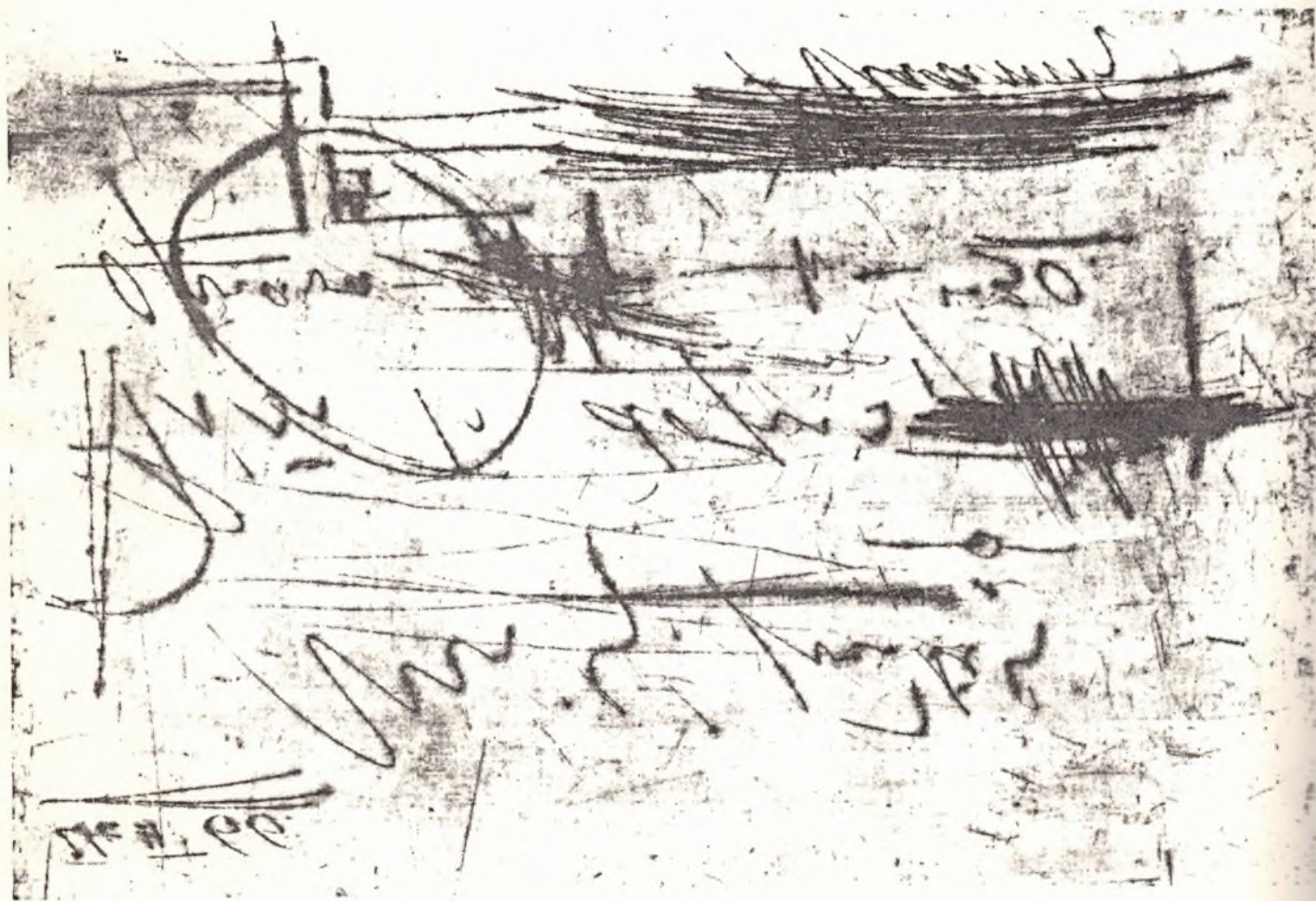
Jak to vypadá, dává se stará parta opět dohromady
alespoň prostřednictvím dopisů/.

Dnes jsem dostal dopis od Říhy, adresa: Vysoké Mýto,
pošt. schr.10/y. Hoch trpce želuje. Já měl na vojně
štěstí, byl jsem přidelen jako plukovní malíř na osvětu.
Byl jsem tam měsíc a práce jsem měl asi na 3/4 roku
dopředu. Nyní jsem doma. Bubákovi jsem šhavě psal, ale
ten hoch stále spí. Já ležel minulý týden v horečkách
se zánětem v hlavě a anginou. Ještě ležím.

Explosionismus jsem přednášel osvětářům šerším od
majora. Obracím se na Tebe. Založ archiv explosionistů.
Ať ti vojáci kreslí podle fleků. Já dělal na vojně jako
dábek, vzdor tomu, že jsem byl ostříhán dohola. Je zcela
možné, že také kreslíš, jak jsem pochytil od Tvého bratra.
Nezapomeň tedy na náš směr. Teď jsem dal provolání Svo-
bodovi na pedagogickou. Psal mi Medek ze skupiny surrealis-
tů, K.Teigeho. Budu psát velmi brzy. Mám ještě po horeč-
kách natvrdlou hlavu.

30.XI.1949

Jak si žiješ? Já jsem ještě nechořipný. Chystám se psát
Hannesovi. Jeho adresa Police u Jemnice / Morava. Ve vol-
ných chvílích maluj a na jeře by jsi práce poslal. Uspo-

Pádám výstavu. Nezapomeň, že svět je veliký a že máme možnost vador netačnosti okolí, prorazit. Zkoušel jsem mllovat, ale jde mi to blbě. Stupidní výraz jsem však zachytil. Vidíš ty kučery?

B.XII.1949

Na rentgenu zjistili, že jsem měl zápal plic. Jsem ještě slabý v kolenou a mám závrate. Mozek mi začíná opět fungovat a jako obvykle, usínám pozdě.

Mám radost, že jsi nedal věci usnout. Strýc Pepe, ten řídící učitel, má také vcc v petrnosti.

Děkuji přítelům a vojny za kresby. Víš sám, že v krajním případě užíváme způsobu porovnávání v aplikaci na průměrného člověka nebo vzhledem k tisícům.

Dnešní malířství - umění - nemá spodobňovat bodově, výsekově zevnějšek, nýbrž má snůškou hýbatí mozku člověka.

Dnešní divák nesmí být otrokem a poddaným toho, co se mu předkládá, ale musí se zapojit a spoluvytvářeti dílo, neboť si uvědomme že žijeme ve XX. století. Explosionismus povyšuje diváka z prachu středověké udivenosti, do poloh, v nichž se může cítit svobodným, a fantasií překypujícím člověkem. Psal jsem Hannesovi. Pozoruj se, že i když myslíš nejméně dopředu, opíráš se o představy /vzpomínky z minula, vyvolané k životu

podněty přítomnosti./ Jak jsme psali, žádný nemůže předejít svou dobu vzhledem k vesmíru, neboť tvoří na podnětech kde jacosich. Může však dobu předejít vzhledem k myšlení současníků, kteří neprošli podněty jako tvůrce. Je zpozdilé mít v názoru, že to lidé pochopí za 30 let a později. Explosionalismus musí lidé pochopit co nejdříve, neboť vytváříme i podněty a kde se nebudou dostávat, ten je dotvoříme.

Myslím, že to je zatím nejstručnější, nejvíce říkající a nejpravdivější věta XX. století, kdy bez okras říkáme o přítomnosti: Přítomnost je výslednicí setrvačnosti pravých výbuchů. Opíráme se o tvrdost a pohyb. Sáhni na něco a odpočítej čas od okamžiku, kdy jsi sáhl na věc. Co přičině prýšecíků předcházelo. Miliardy trilionů.

Nejezdí-li devítka v Praze kudy jezdí sáhl by člověk na onu věc. Myslím, že máme nejjemnější názor o vývoji. Píš.

12.I.1950

Tak ten život chvílemi překvívám jako kus masa strčeného přes noc do úst. Je to v mezích přirozenosti, že se na nás staří přátelé vyřvali. Chtěli bychom na nich moc, aby ještě k svým kretenským mezkám připjali myšlénku, že je zde někdo, kdo by chtěl s nimi upřímně mluvit, vzpomínáš na mé diagramy, co jsem kreslil Kostkovi?

Potřeboval bych Hannese nebo Tebe v Praze. Nebojím se

sice, že blbnu v mezích šosáctví, ale pomalu se rozjíz-

día. Lidmi v práci zatím většinou opovrhují tak dalece, že mi nezáleží na tom, budou-li mne mít za šaška nebo blbce, případně gónia. Milý Zdenku, jsem u pramene bezprostředního poznání, proč nám šofáci těžko chápají. Jak budu brát peníze, koupím prkno a papír a jdu ředit do města na ulici. Když vzpomenu co desítek snad set dopisů jsem napsal všem těm idiotům z grafické umprum, dívám se své trpělivosti. Neříkám, že to bylo zbytečné. Uvaň, že mě prorazila a oni si vzpomenu.

V práci začnu s explosionismem, až se to trochu usadí. Nyní mám tapo v hlavě, ale dívám se a pozoruji. ...V Plzni pro nás pracuje jeden voják. Je to krásný pocit, když vidíš někdy tu netečnost a nedůvěru a přitom máš desítky reálných operních bodů, které Ti říkájí, že se nezklameš. Děkuji za dopis. Začínám jej číst po druhé.

17.I.1950

Milý příteli, právě si vzpomínám, že, když jsme šli jednou z Malvasu, jak jsi mluvil, že by bylo postaručující, kdyby se kreslilo třeba jen pro skupinu deseti lidí, jejichž zájem by nám dal náladu a chuť tvořit uprostřed masy netečných a nevzdělaných, pře-

klenout artový bod nezájmu prostředím. Nyní jsme jen dva
a vypadá to, že si k udržení nálady stačíme sami.

/V mém případě alespoň ano!/ Člověk dělá potom s klid-
nějším srdcem výboje.

Moje filosofie je neotřesitelná v tom, že ji teprve čeká
přetavení širší masou lidstva.

Lidé v práci avají puntičkářskou jednostrannost i ano
v tom utvrzují. Jak jsem ti snad psal, ozývá se mi
vše, od Boha až k najfantastičtějšímu materiálistu,
ve světových důsledcích. Myslíš, že za staré náboženství
dáme lidu naplnění, o jakém nesnili? Nebudeme úspěchy
dosahovat na základě nevědomosti lidí, nýbrž na jejich
poznání sebe sama. Budeme inspirátory nových měst, ústavů
pro rozarzelé, nového sportu. Zavedeme meziplanetární
soutěže /víš, jak jsem říkal, že prestižní sobectví se
přeneso mimo naši planetu./

Ukatečnime ráj. Povjšeime umění a prachu zndsilnšni.

dožní, že se za Hennesem někdy vypravím.

Ivefin akore výhradně ze skvrn. To nás vynese. Věť tomu.
Doplňky a paměti a podle modelu. Víš, že se nenaperejeme.
Kresba má text:

Šel svec životem a dával květy dětem, kterým já dala
život.

17.I.1950

V zasílání dělám záhlaví dopisů a rozvrhuji nápisy pro tiskárnu. Díky zápiskům z Melvazu a ze škol atd. doufám, že ne degeneruji. Honnes snad má nové přátele, ale to neznamená, že musí na nás kašlet. Učení není nějaká střední škola, která je společným problémem jen potud, pokud se do ní chodí.

Učení provádí člověka po celý život!!!

Když čteš věci několik let staré a konfrontuješ je se životem, vidíš jasně, jak dobře chápeme současnost. Zaslám novu techniku??? tak zvanou dráscí. Jehlou kreslíš do papíru jako suchou jehlu a satíráš tuhou nastrohanou smírkovým papírem. Posteneš různé stupně a měkkost čáry. Vydrá a měj se dobře.

19.I.1950

Je to na světě kruté, ale kdyby člověk chcipl přestel by mít schopnost akumulovat hodnoty. Až se budu houpat na šibenici, vyřvu serii zvláštností: já ještě žiji!

Jsem rád, že ti to prošlo.

127 Hanneken nepíše, já teď opsal celkem 6 stránek psaných

strojem tekoucími versalkami s sráží mi to ruku,
neživím se lakýrníkům.
Snad ze své deprese vytečím.

7.2.1950

Děkuji za výtvarně zvládnuté obrázky. Já jsem nějaký přiblblý. Vidím to obzvláště, když se napiji. Včera jsem řádl /malířsky/ u Malvaze. Přišel jsem v 1/2 3. ráno.

Je to na světě otrava.

V neděli jsem byl malovat ve 20 hodin večer na ulici. Na rohu nábřeží Legií, jak přejdeš most od Národního divadla. Byl mráz, ale také dost zájemců. Já však mlčel. Jenom jsem se bavil s nějakým inženýrem. Chtěl mě vzít do kavárny, ale já neměl náladu. Bydlím stále doma. Hannes mi již přes týden napsal. Co ti dělají ruce? Mně je momentálně špatně s brní a ne hlava.

Kroužek rezesílám masově. Snaž se přesvědčit o užitečnosti. V kanceláři si od toho hodně alibují. Kdo v kanceláři se posmívá umění, toho apréstě - drtím! JSME NOVÍ TYR UMĚLCŮ . RADIKÁLOVÉ.

Opěrný kroužek. Užívejte jednoduchých násed u vidlí a lopat. Odpadá nadměrné svírání násed rukou.

Ušetříte 25-30% energie. Nebo zvýšíte při staré
námaze o 25-30% výkon.

Výhodné při stereotypních pracích v pískovnách atd.

16.3.1950

Děkuji za dopis. Jsem rád, že jsi se aklimatizoval,
doufám, že vycucáš tamní lidi do krajnosti.

Nezapomeň si vše zapast.

Hochu, já prožívám denně desítky náled. Od sebe-
vražedných pokusů až po vrchol požitků /minuše
ženy, to jsou většinou buď kurvy nebo blbci a střed
se na malého českého umělce vykašle a hledá sobě
po bok gáristu s velkým G/.

Dnes jsme byli s Tkalcovským, Kočoušem a Šmejkalem
u Melvazu. Blbli jsme po ulicích s napoleonem
a kreslili na ulici. Nejdříve lidé myslili, že ob-
kreslujeme fresky. Potom, když věděli o co se jedná,
tak tam uviděli spousty věcí. Jeden pán tam uviděl
dvě psi hovínka. Také jsme mluvili se severočeským
mistrem. Chválil ženáka a nás poháněl. Prý jsme
pěkní pražáci. Prý se nevybraly miliony na venkově
na radnici /Staroměstskou/ proto, aby jsme s ní
udělali pahýl. Říkal, že se byl v Praze ožrat.

Vskutku! Kufenditní pán s indigulentními záměry.
V práci má ten dobytek séře. Kdyby jsi udělal
sta věcí a jednu zblabal, tak je člověk idiot, -
u nich. Chacha cha cha ...

Už je začínám prohánět. Uličníky. Blbě má zača-
dili a ještě mně chtějí trhat nervy. Máma nad
sebou vedoucí a představ si: Nevědí z náčrtu,
jak to má vypadat. Nevědí, co je to autotypie
etd. Holt, páni ředitelé vyširají funkce. Jde jim
větší plat. Dost o nich, je mi z nich špatně
a zítra jim budu možná pochlebovat. Cha cha.
Milý Zdeňku. Čepici hlouběji na uši a napiš na
uměleckoprůmyslovou školu na Smetanovo náměstí
Praha 1. dr. Strouhalové Bedřichové a koho znáš.
DRASTICKY. Jsou to sběhli rutiněři. Mě ignorují,
ale dopisy čtou. Je dost, že si vzpomínáš na
Čenkovice.

Pamatuji na první návštěvu u Tebe v Bráníku.
I když jsme se hádali, tak jsme z toho těžili
a bylo to vždy dobré. Koupil jsem především
za 600 Kč barev a mám prázdnou kapsu a klukům
dlužím 50 Kč /to bylo dřív zřídka- nyní často./
Chystám psát doplněný manifest - nemohu se však
sebrat, tu kresbu ti posílám z ulice, jak projdeš
se strany od Vltavy kolem císaře do druhé ulice,

seděli jsme se Šmejkalem na vyzdívece výkladní skříně.
Lidé čuměli. Potom jsme šli teprve k Rothovi do
podloubí. Kreslím jako prase a chutná mi jíst. Jsem
poslední BLB.

9.6.1950

Jak si žiješ? Já jsem již v práci. Nezlób se, že ti
nezasílám ualúvené. Jsem finančně skero dutý. Jsem
stále nějak ochcípáný. Sešel jsem se s žáky z gre-
fické. Nějak podobně si představují setkání s ohni-
lými mrtvolami. Mluvíš s nimi a oni koukají jako
blbí. Vyjískou je Venoušek Brný. Hoch alespoň skládá
muziku.

Pomalu se v práci okoukávám.

Posl mi vojín z Plzně. Bouří a jde vytrvale v propa-
gaci našeho uměleckého směru. Poslal kresby.

Piši ti dodatek z Malvazu. Vedle mne sedí Rotbauer,
naproti nějaká dvojice, naproti vlevo stojí starší
pojíždá řízek. Hostů je středně.

Vzpomínám na Tebe, na Hannese stp. Poznávej s námi
Prahu, Tácky a elánka. Co asi nyní děláš? Hrají
Mám srdíčko toulavé. Asi se vypravíme za Hannesem
a ukojíme tak konvenční buňky. Chci dát dohromady
sbírku "Seismograf".

Piši pivo na Tvé zdraví.

14.6.1950

„Mnohdy jde člověk ulicí a napadá ho, nejsou-li v něm upřetrhány osnovy všech předsevzetí a je-li na světě síla, která by uvedla masek v rytmický řád tvořivosti a anešení.

Obdobný stav jsem měl já i dnes.

Tvůj dopis mi dokázal, že síly, zdánlivě zeslabené, lze přivést znova k činnosti. Měl jsem jistotu, že mi napíšeš. V člověku zůstává stále něco sterého /tvarově/. Je však žádoucí vytvořit z onoho sterého východiště nová.

Uvědomuješ si onu výhodu, že nemusíme čekat na "slávu" ve formě několika desítek návštěvníků, kteří ve vý-roční naší padesátky by laskavě a blaseované navštívili naši výstavu.

Formu této síly jež máme za sebou z ulice.

Prostředí na podnikovém ředitelství jsem využil nato-lik, že mi již nemůže nic dát. Potřebuji život, tvory, změnu. Upadl jsem vlivem okolí do městské tuposti. Rozhodl jsem se jít dělat manuálně, ale víš jaký jsem sleboch. Teprve v pátek jsem dostal příležitost. Ke vybičnutí podniku jsem se v sobotu přihlásil na 6 měsíční brigádu do hutí. Přesýlejš o tom, jak se pře-rozuje poměr diváka a výtvarníka k obrazu a jak vlivem

brigád a rukodělné práce vyvolává obraz skoro hmatově
asociační pochody v mosku. Příklad: vidíš muže s bře-
menem, hledáš obdobu svého života.

Musíme dokázat, že explosionalisté musí vyřešit
i problém socialistického realismu.

Zkusil jsem nanášet sádku, jak jsi mi řekl. Měl jsem
strach, že nejsi v Terezíně. Žiji v dojmu, že jsme se
dlouho neviděli.

Explosionalismus v Praze žije i když bojují těžce.

25.6,1950

Vidím, že kolbiště zůstává vyhrazeno nám dvěma.
Hluboká propast nezájmu o umění překlene mosty a z
plochy kolbiště budeme vystřelovat šípy lákadél.
Doba je hluchá, můžeme mluvit hlasitě. Jsem stále
nějak nesvůj, měl jsem zánět očí, nyní něco v puse.
Dodatek.

Mzí mne, že jsme se nesetkali.

Píšu ti drážecí technikou.

Zasílám monotyp a tisk ze sádky.

Díky za básně.

9.7.1950

Francois Villon měl ještě ve vězení sílu popasti zdě-
slovy a Michelangelo si dovedl uchovati touhu tvo-
řiti do poslední chvíle života. Ta věčně užitečná
síla jež mění vnější a vnitřní podobu tvarů a dove-
luje ukojit tužby, aby v zápětí rozjitřila a vzkří-
sila nové - ta je pro nás snad nejžádostivější.
Nyní jsem v období, kdy neřádám čas, aby ubíhal.
Moneříkám si - za pět měsíců skončí brigáda. Ne!
Snažím se využívat přítomnost do těch nejmenších
detailů.

Není to vlivem stárnutí.

Cítím se mlad.

Čerpám z každého pohledu, dotýkám se předmětů,
hledám obdoby, a po zabrání pilníkem, obráběcím
nožem, si uvědomuji, že jsem přeskupil miliardy
atomů a vytvořil snůšku drobnohledných tvarů z každé-
hož by explosionista vytvořil - znásobením rozměrů
sile gigantické - co do rozměrů v poměru člověka.
Myslím, že naše víra v lid se nám zachovala, ať jiní,
kteří byli ochotní pro ni kdysi zemřít, ji již stra-
tili, ohlušení osobním shonem a ziskem.

Utváří-li vojna člověka v rysech jež získal před

134 ní, z úředníka dělá konvenčního úředníka, se soustruž-

nika... tedy lidí dozrálé, tedy věřím, že byl-li někdo před wojnou spalován touhou měnit, tvořit, snít, vyvíjet se, věčně se snažit vše pochopit, rozdávat se tam, kde jiní vypočítavě mlčí, - věřím tedy, že v rámci vesmírných zákonů se stane i majitel těchto vlastností "konvenčním" a nezradí své cíle, které již samy o sobě jsou zárukou, že v duši onoho majitele se neskoření konvence statická, jež ve věčně proudně se nechce měnit a stává se prvkem rozkladným a maloměšťáckým.

9.7.1950

Jak vidím, změnil jsi adresu. Snad Ti poslední dopis doručí. Včera jsem byl se Šmejkalem a Ročoušem v Hlubočepích ze Slovankou. Hoši, ač byli dobří, tak polevíli. Až přijedeš do Prahy, budu Ti muset sejmout posartnou masku, mám ji já, Šmejkal, Ročouš: odlitky jsou přesně na detail.

Já mám zřídka kdy den, kdy bych se něčím neobíral, i když to potom vyhodím. Člověk jak jednou poleví, tak se nakupí nové proudy a na všechno se vykašle. Nechci tím říci, že nové proudy nevnímám, ale že se snažím je ovládnout. V továrně to ujde. Myslím, že se sesměním, ale udělám v nejbližší době popis. Stále vidím

jeasněji, že jsme si udělali primitivní, ale důkladný základ, z nějž budeme moci ještě dlouho brát materiál na stavby přesnější.

Jinak se vidím jedině s Krauerem. O Hannesovi není ani potuchy. Někdy si dovolím žít "složitým životem nezatiženého" občana. Je to kouzelné být blbecem bez problémů. Ale za čas mi to nedá a žiji dále pro věc. Koupil jsem si časopis "Vesmír", je to zajímavý neškodný školní plátek. Sedím právě ve vlaku a jedu do práce snad se dnes nebo zítra setkám.

Nedávno jsem byl v Malvazu. Tak jsem si zavzpomínal. Bylo mi dobře, nebýt jednoho ožralýho, který mi vynadal, že gramofon hraje rychle. Už tak, div že nechrápal, a ještě kdyby mu k tomu hrál trháč. Asi byl znělý hry, hry na tahací harmoniku.

Mám improvizovanou setinýrku asi 3 cm desky, jsem svědčev, jak si vyhraji.

5.9.1950

Mám nový druh fotografií.

Byl jsi překvapen, jak jsme se s Krauerem obuli do propagace explosionismu. Dokud má Josef náladu tak do toho.

Počasí samo předznačuje úspěch. DAVI ŠÍLÍ. Uchovej si náladu. Z Francie viděl jeden muž časopis a dějí se

tem prý ve výtvarném umění věci obdobné. Ještě, že
jsem loni v květnu zaslali manifest do Paříže. Máme
čisté svědomí, i když to posínulo.

721

23.11.1950

Prožívám stavy, které byly dříve pro me zvláštností.
Má zrůdnost /tělesná/, která mnoho zavinila je mi
nyní průvodcem držícím me na laně nad propastí
šilenství. Moci si tak vyklopit mozek mezi 7 a 11 hod.
ráno. Lůžka práci jako jiní, blbnu a přitom se mi
může mozek rozskočit. Chci vše psát, kreslit, nemám
sil a hned na to mám záchvaty pasivity. Člověk je
součástí vesmíru. Disponuje s vírou, přesvědčením,
ale po smrti je jen podnětem. /nejvýše činí začnu
rozpadem/.

Představ si mozek, uvidíš ženu - mozek řekne, že vi-
díš ženu. Vysníš ženu - mozek vytváří na X-Y průmětně
ženu na níž zbytek mozku nereaguje. Zde něco je!
Pilují tupými pilníky.

12.1.1951

Náladu mám, jako by ji měli ti mladí herci kolem, kdyby
byli na skřipci. Posílám kopii čekalku. Zrovna hrají
"oči černé". Sedím v "salonu" a obsluhují gramofon.

Torzo libeňských dopisů

22.7.1951

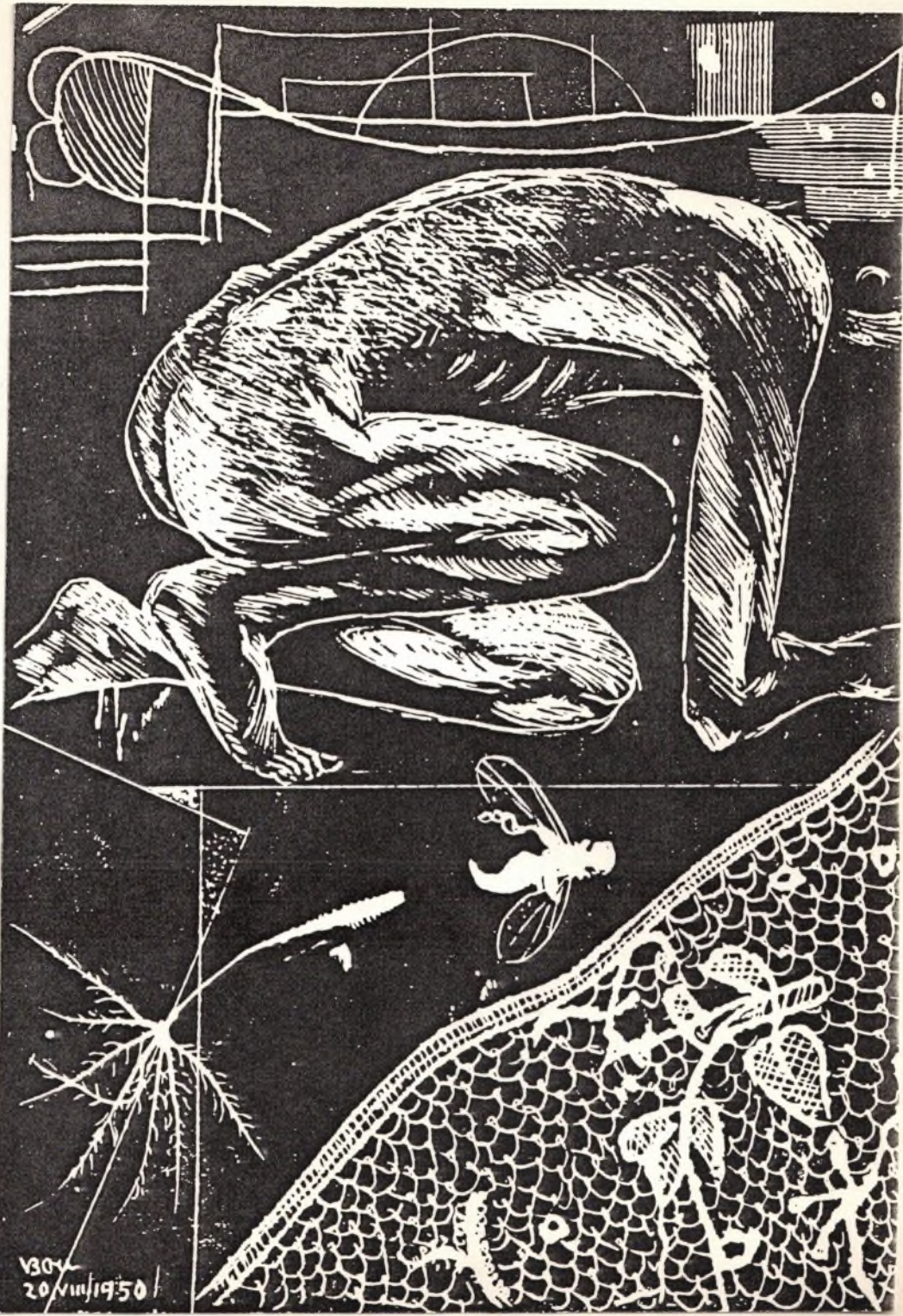
Pane doktore,

příroda kolem je krásná, šel v mracích a akropně
deštěm. Doufáme, že zítra bude krásně. Rádi bychom
se vydrápeli na Lomnický štít. Jak se Vám daří?
Pečnickli jste s panem strýcem let sarti? Mám se
letělo kouzelně. Jenom tři minuty se mi dělalo
trochu chabě, jelikož jsme naleteli na vítr.
Nadýchal jsem se prázdu a bylo to dobré. Žijeme
jako zbojníci. Je to nádherné ve stínu hradních
hradeb s dřevou oblohou nad hlavou včetně křidel
s těl netopýrů, kteří tyto průsvity občas zakrývají.
Nyní tvrdíme v Tatranské Lomnici a zítra se snad
na Pečený štít dostaneme. Obrázek na obálce je park
v Lomnici a motýl odjinud. Nemohu si vzpomenout.
Člověk je rád, že dokáže být alespoň chvíli nezá-
vislý na stavitelských výplodech a když je k ránu
pokryt rosou, že neuhře.

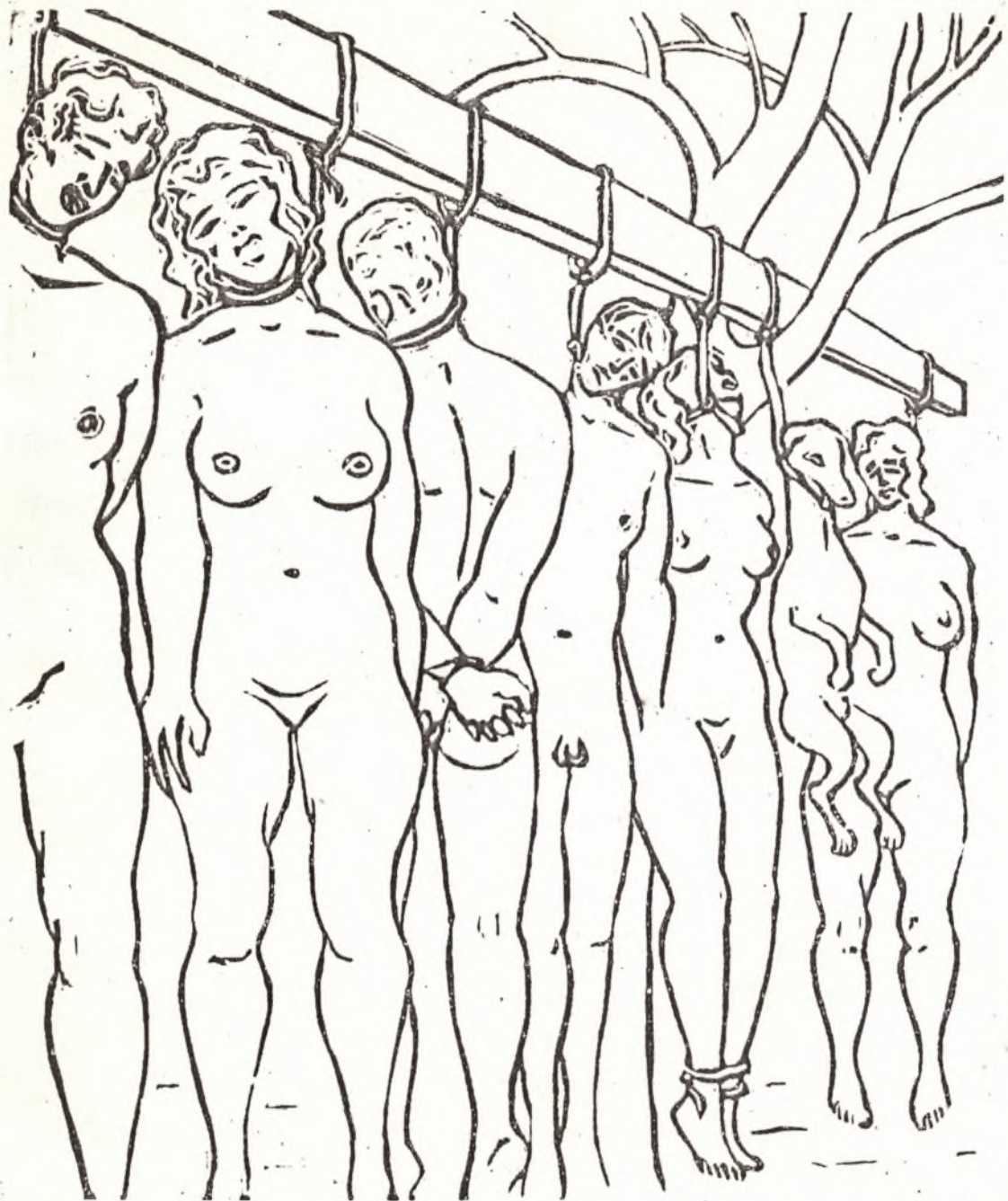
Dočetl jsem Pavlova a rád bych četl "diota. Budete-li
moci, rád bych si jej od Vás vypůjčil.

Jinak se mějte dobře a přijměte srdečný pozdrav.

139 Zdraví Vás i Rothbauer.

V304
20/III/1950

24.7.1951

Pane doktore,

je L/2 12 a pomalu se rozednívá, cedilo jako z konve, hřálo, bylo zataženo. Přikládám lístek, který přišel Vám a Kaifrovi. S Rotbauerem jsme již od neděle v Praze. Chodíme na plovárnu a skáčeme z prkna. Dává se znovu do deště a na kalužích se dělají bubliny.

Mějte se dobře.

Zdraví Bou.

26.10.1953

Milý doktore,

sám dojem, že Vás matička poděsila. Snad jsem se Vám již omluvil ohledně těch vycházek - či nikoli? Jinak vše při starém, sš na to, že jsem se před několika dny namáchnul a napsal přátelům dryáčnické listy. Člověk se v duchu ukájel, že sš přijde podzim, že se jim pohnou mozky a ono hovno - tak tu energii jsem vynaložil /co jsem v duchu věnoval jim/ sám pro sebe, zplodil jsem několik volných grafik a obtáh starší práce. Toho ptáčka Vám zasílám, je to jeden z těch he té desce. Chtěl jsem desku zničit a jsem rád, že k tomu nadošlo. Lidé jsou naměkko a spousta jich práci

Eda.

V práci jsem nezabral ani tak manifesty, jako tím okolo. / 1/7, koufení, zrcadla atd./ až jsem se vyděsil, jak jsem upoutel. Lidé jsou vyděšení, neboť měli matný obraz, že se zabývá věcí několika větami. Možná že se seznámím s p. docentem Nevoles. Škoda, že má polici zbavenou hnací síly - oné, kdy jsme poznali se - člověk vidí, že ty evokérny ho hnaly. Měl jsem jet do Boleslavi jako zlepisovatel zastupovat Aerovku. Ale odmítl jsem. Spíš mi to nabídli při vzpomínce na ministerstvo a já nepotřebuji milosti, kde schází jinak důslednost. Jsem opět nachcípáný a s trojklanným nervem, srdcem, kašlu, vše se mi podbírá a trpím pocitem nedostatku času. Nevím, zda se z toho někdy zlepší.

Mějte se dobře a napište několik řádek - nejste-li ovšem na mne naštvaný - či nepadl-li jsem z Vaší paměti.

Vladimír Boudník.

8.7.1951

Milý doktore,

píši Vám z Moravských Budějovic.

Zde v okolí je nádherná krajina. V úterý jsme byli s Bohoušem navštívit otce Reagens v Polici

Včera jsme navštívili hrob Reegena v Kdosově.

Škoda, že jste nebyl s námi.

Představte si prosté selaké stavení, včetně pytlů a moukou v chodbě, kudy přicházíte a že vejdete do místnosti, kde jedna průčelní stěna je vyhrazena dílům J.Reegena. Jeho fotografie v rámečku stojí na samostatném stolku obložená květinami, na nízkém prádelníku řada fotografií menších. Za portretní fotografií je velký obraz krásnějšího a šehrajícího Krista, nad prádelníkem obraz Police, portrét Francouzky, kterou Hannes znal z Vídně a řada obrázků menších. Potom nás otec zavedl do komůrky, kde Hannes šil a sešel.

Na dveřích visela kresba, jejíž levá strana byla zastřena barvou. Prý tam bylo něco, čeho se Reegen před ukončení začínal strašně bát, tak požádal otce, aby příslušnou stranu přetřel barvou. Potom je v místnosti množství surrealistických obrazů a obraz nahých lidí schoulených k sobě, jakoby v podzemní dráze. Ale to napětí!

Byl jsem doktora překvapen. Až, že mimo školních prací jsem nic od Hannesa prakticky neznal.

Obráz Police, chce prý muzea v Mpr. Budějovicích, též prý si fotografovali obraz lidí v podzemní dráze.

142 Otec Reegenův měl smůlu. Brzy po pohřbu jel na trak-

toru a přivázaným vozem. Mladík, co řídil nemohl stroj zvládnout a jak chtěl pan Reagen seskočit nějakým způsobem se dostala pravá noha mezi traktor a přivázaný vůz, který mu ji na dvakrát přerazil. Kostí nohy byly roztříštěny takže sám říkal doktorům, aby vzali nůžky a nohu ustříhli. Ti odvětili, že se pokusí o spravení nohy. Rozřezali ji a dali mu do ní 4 dráty. Nyní mu noha otéká, tak ho chtějí oparovat, aby se nekazila eventuelně kost. Otec nám vyprávěl o skonu Hannesa.

Bylo k večeru. Hannes seděl a hleděl na záclonku na okně a říkal: Ta záclona se kverlá průvanem, a já necítím ani záchvův vzduchu. Sundajte mi tu vyšší postel z půdy, ležím příliš nízko. Rodiče říkali, že postel sundají až druhý den. Hannes požádal, aby mu dali pod nohy postele, na níž ležel alespoň cihly, pod každou nohu nejméně čtyři. Otec odpověděl: Čtyři to by bylo málo, ale nějakou cihlu ti podstrčíme.

Přinesli cihly, podležili s matkou postel u hlavy. Potom jde otec k jeho nohám, nadzvedne postel a v tom jak chce cihlu zasunout pod nohu postele, Hannes vydechl a již se ani nehnul.

Poslední dobou před smrtí mu otékala noha. Doktora nechtěl ani vidět a nohu mu neukázal, ani když přišel.

Vyšeďoval na zahradce a několikrát se doploužil o holi
do středů Police.

Vladimír.

22.10.1955

Milý doktore,

je to děsné, jak jsem psychicky oddělaný. Nikde nenajde
člověk pochopení a pak-li ano, vidí, že se s člověkem
hraje a já jsem takový srab, že nechám lidi hrát.
Hrozná je, že jsem řemeslník a částečně průmyslovák
a dotýkají se mne i technické záležitosti. Tutěš omezenost,
jako vidím ve výtvarné oblasti vidím i v technice.

Ben předevířem!

8 hodin práce a mezi tím osobní potyčky. Po příchodu domů
matka a po jejím odchodu přišel MASER /někdo mi ho
objednal/ a po jeho odchodu jsem maloval a snil. Uprostřed
myšlenek, kdy jsem snil, že příští den řeknu jednomu člo-
věku, že je typ sebevraha a že s ním přestanu mluvit, aby
to nebylo na mě, až se oddělá, zaklepe soused na dveře
a po otevření říká: Vladimírku, stále se tragédie, dle
se otrávil paní s dítětem. A potom. Fronta ZVĚDAVců
před DOMEM, záchranka a odjezd záchranky ve 23.30.
Dítě bylo jako andílek, ona žlutá, krásná, oblečená
s naleskovanými nehty. Přijeli s rakví a dítě s matkou
odvezli.

Váš Vladimír.

13.1.1957

MOTTO: Mozek na dlažbě.

Milý doktore,

Bílili jsme s Jirkou steliér. Ve 3/4 na 10 večer jsme vyšli do ulic, sroženi špinou a pochybnostmi v budoucnost. Pod autostatem PALČOVKA jsme zatoužili po pive.

Vesli jsme. Lovil jsem chvíli poslední korunu s 40 halířů. Pijeme každý černé pivo.

Přijde hromotluk z a rukou s ovázaným raněným prstem při rozmluvě ukazuje do kouta, kde jí cikánský výrostek. - Myslel jsem, že je to ženská - zašateně vykládá - kouká, že jí vlasy nějak rostou, podívám se blíž. Ony to nebyly vlasy, ale lila se z mozku krev, nemohl jsem se na to dívat. Ukazující raněná ruka se špinavými obvazy neukazovala do kouta na cikána, ale 50 metrů přes něj, na sed, přes křižovatku. Pij rychle, Jirko, ať to stačíme... Jirka nechá trochu piva u dna, já dopíjím a hledím přes záclonu, skrze zamřížované okno na mezinárodní autobus a nepřizobeně stojící zástup lidí. Potom odcházíme... Iluze ženy je v minulosti. Drobný starý člověk leží s tvářemi na dlažbě - lebka podobná splešklému fotbalovému míči vylévá sbytek krve. Mozek svou hmotou vyrůstá nad kaluž, jako bílá krtnice. Jirka mozek neviděl! Měl by nosit brýle! Rozšířil by se mu obzor a nesral by se detailním bezúčelným puntíčkářstvím.

Vladimír Boudník.

14.2.1960

Milý doktore,

Je jisté, že jste neuspěl. Personifikuji se s Vámi já a pocituji s vámi ony stavy shledání, které jste Vám my mladší způsobili. Jistě si občas říkáte, že jste se vydával neúměrně k našim kvalitám. Rád bych se vám omluvil, ale zatím vidím toto zbytečné, neboť není prakticky dne, bych na Vás navzpoměl. Nevím, budete-li mít 1000 čtenářů v nichž byste byl natolik obsažen akce své díla. Nedávno jsem byl příjemně unaven a chorobně jsem toužil číst vaše věci, což jsem realizoval! Jinak se soustavně ničím a dávám dohromady. Je to takové střevání do plechovky mezi plechovkami, jenom člověk ví, že netrefil tu, kterou chtěl. Pro okolostojící to dělá kravál tak i tak.

PS

Minulé dny jsem slyšel od spolužáků uznání výjimečnou formou. Říkal, že vyhrál ve sportce - koupil by mi v první řadě psací stroj. Není to potěšující?

24.5.1964

Milý doktore,

146 Ve středu jsem k Vám nepřišel pro bolesti v hlavě...

V pátek jsem se od rána do odpoledne plazil jako mrzák. Dostal jsem zánět do žíly a v důsledku toho brvalou křeč po dobu mnoha hodin. - Jsem stále nějak na chřipnutí. Ještě štěstí, že jsem vydělával nějakou tu korunu a že mám doma klid. Nemám si představit, že bych těmito stavy trpěl minulý rok. Asi bych se vyseral na život. Tak nějak všechno spráchnělo. Četl jsem kousek Literárních novin. Banilo by mě artvice, jak se většina pisálků odvolává na současné nedostatky na rok 1950 - 56. Kdo měl potřebu tvořit, či névázat kontinuitu, tak šel za věcí. Copak ti současní kritici si neuvědomují, že mimo různých kultů osobnosti byly i možnosti si lehce vydělat peníze? A já si myslím, že byti ona volnost, která se doměle nedostávala umělecké tvorbě, že by stejně 90 procent výtvarníků a spisovatelů sáhlo raději do otevřeného žlabu a onu volnost by si maximálně dali pod nohy, aby dále dosáhli. Ty manifesty si Doktore vyzvednu příležitostně. Dnes jsem měl odevzdat kolekci grafik pro nějaké lidi - snad by věci vystavili v Bruselu. Ale neměl jsem nejmenší sílu udělat jedinou věc. Srdečně Vás zdraví
Vladimír.

Leden 1964

Pane Dr.Hrobal.

Opět jsem nějak psychicky promáskal zahájení své výstavy v Liberci. Snad je to tak dobře. Ovšem co se týká konvenčního vztahu k výstavě. Jinak to bylo senseční. Pan Č.Krátký, který mi napsal text do katalogu, byl ke mně tak lidský, že až mám výčitky svědomí!

Milý doktore!

Četl jsem Vaši povídku v LN - Diamantové očko. Je velice hezká. Na reprodukované fotografii jste typický!

Doktore!!! Vývoj se pohne dál, jest-li vydržíme dále, než mladší /mladší/ generace se uráčí nás brát na vědomí.

Doktore! Přece nebudeme naplňovat pasivně šlaby senem, které jsme pracně získali z polí z nichž jsme museli nejdříve odstranit kameny. V senu musí být vždy nějaký hřebík, ale o tom až jindy.

Váš Vladimír.

8.8.1964

Milý doktore!

Patrně jste se již vrátil z Paříže, tak Vám píši. - Dnes je neděle a mimo jiné jsem hledal knížku Pábitelů. Zeptal jsem se matky, jest-li o ní neví a to byl počátek hádky. Doma se může mluvit jen o blbostech, příbuzných či co se napsalo v novinách. Jinak řeč o sebemenší nicot-

nosti, týkající se domácího prostředí se vyhrává
v pitomé příbuzenské napětí. Já bych se už šťastné slovo -
poslal. - Že nedokážu být grázlem, každý si skrze mne
ventiluje své napětí. Navíc jsem záviděl každý den na
tom, zde mi někdo půjčí 10 Kčs na pivo a cigarety. A co
je mi plátné, že jsem filmoval, vystavoval ve všech
koutech, že jsem v Barceloně ve Španělsku uváděn na
psychiatrickém sjezdu jako případ nonplusultra, když
můj všední život je sešňorován kritickými měřítky, jež
mi dávají cenu pomocného dělníka. Kdybych alespoň byl
pomocným dělníkem, odnést denně několik metrů je
vyložená arenda. Ale já musím 8 hodin navíc zapojovat
mozek a snášet pitomé kecy za lidi, kteří jsou publiko-
vání ve Výtvarné práci. Hladík, Kotík, Kolář, atp. atp.
jsou z obliga.

Otázky jsou kladeny mně. Co máš s tím společného, že
Hladík-sochař zpitveří kus dřeva, Kolář že dělá roldže,
Kotík že páše nesmyslné čmáranice. - Dávejte odpovědi na
otázky právníků

foťbalistů

a lidí,

kteří středejí sračky od celé rodiny na svou zahrádku,
aby byla drobná... Chechache!!! Srdečně Vás Doktore zdravím.

P.S. U Světu se prý opět filmaje.-

Váš Vladimír.

26.12.1964

Četl jsem Váš článek v Literárních novinách... Po dlouhé době jsem si opět safňukal. Je od Vás hezké, že jste vzpomněl Hannese Reegens. Je to zajímavé, že se stále sdružuji v představě, že jsem idiot a přitom každou chvíli jsem zaplavován katastrofálními city, jako když se protáhne přehrada.

Svoji rybářskou sezónu jsem skončil s vykřičníkem! Nabral jsem se na bahnitém břehu a najednou jsem v naplaveném listí a odumřelých rostlinách uviděl mrtvé lidské novorozence. Když jsem podnět své představy vylovil pomocí vlasce na břeh, zjevil se mi Kristus. Snad jej někdo vyhodil z vlaku při přejíždění mostu do řeky.

Pe.

V současnosti mám - či jsem před několika dny měl - opět výstavu v Lisabonu. Pan J.Kolář mi přinesl dvoustránkový katalog. Hezkně cizí jazyky, tak nevím, co o mně píše. Vzpomínám, Doktore na Vás a přeji Vám vše nejlepší v roce 1965. Vyřizuji pozdravy od méjí matky. Současně přeji vše nejlepší Vaší pení matí. Vzpomínám na všechny příjemnosti, kterými mě oblašila v Nymburce. Pozdravujte pana otce, svého bratra, svou manželku a strýčka. Zostal jsem mu dlužníkem. Ten obraz provedený sedmi barvami jsem mu neudělal. Měl jsem Doktore životní štěstí. Být Vás, pane

Koláře, Hirsala, soudů atp. atp.-- nevím- nevím...
Váš Vladimír.

23.12.1965

Milý Doktore.

Včera jsem viděl Vaši povídku - zfilmovanou - Sběrné
surovosti. Tak se mi to líbilo, že jsem ani nečekal na
hlavní film a šel jsem domů. Stále na Vás vzpomínám. -
Nechci Vás navštěvovat, poněvadž vím, jakou máte z návštěv
"radost". Mám děsivé uspokojení, že jste dosáhl cíle,
o němž jsme si ani neodvažovali snít. Hlavně Vám přeji
hodně zdraví, abyste svých úspěchů plně zažil, a co je
důležité, aby Vám to stále dobře myslelo! Já sám smůlu,
že většinou v době svých úspěchů je pitomé počasí a zasí-
rám si mozek idiotskými maličkostmi. - Ale snad i to je
správné.

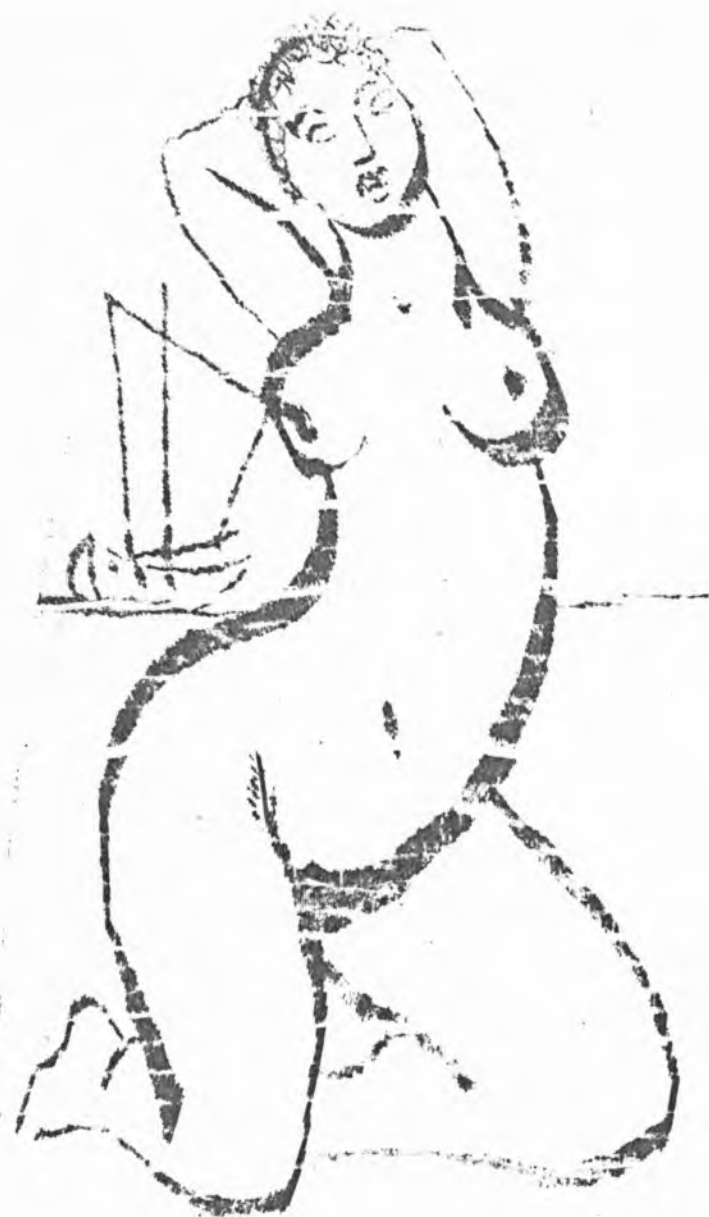
Pozdrav Vám i Vaší paní zasílá Vladimír.

11.1.1966

Milý Doktore,

Na plakátech jsem četl, že v bio Praha 20.1. budou promítat
Perličky, jsem zvědav, jest-li tam sám sebe ještě jednou
uvidím. Nevím, zda jsem Vám psal, že jsem byl přijat za
151 členu ČSVU. Mám dojem, že pan Kotík a jiní, měli před lety

pravdu, když mi říkali, že bude lepší, budu-li nezávislý. Nyní vidím, že při svých komplexech bych býval ustrnul. Dnes je mi smutno. Připadám si jako pensista, který dostal diplom za svoji činnost. Tak mít dnes Doktora tu energii jakou jsme měli od roku 1950-60. Babrali jsme se v hodnotách a měli při tom pocit naplnění a přitom cíle. - Já dnes osobně mám chvílemi pocit naplnění, ale cíle jsou jakoby v mihách. Snad se to spraví. Zatím se bráním proti stagnaci tím, že si nepřipouštím ty různé úspěchy.

Chtěl bych se s Vámi doktore někdy setkat, i když jsem nezábavný. Vůbec bych se měl trochu stýkat s lidmi. Co mám dovolenou tak žiji jako v samovazbě- až na řídké vyjímkky. Na ulici a na pivu je člověk také sám. Zítra si jdu koupit šaty asi za 1200 Kčs. Jde to se mnou a kopce. -Kde jsou ty doby, kdy jsem byl sám sebou i v hadrech. Kdyby měli v továrně se mnou trochu lidského uznání a nesneužívali mé povahové slabosti, šel bych opět dělat - navíc si dělali privilegia na mé soukromí a vůbec: byl jsem nahým otrokem a při tom na druhé straně tchán, soudy, psychiatrie atd...

Těším se na shledání.

Pozdravujte svého bratra a paní manželku.

11.6.1966

Milý Doktore!

Stále vzpomínám na Vaše čtenářské večírky v Libni. Přál bych Vám doktore, abyste se dožil nejméně 80 let. Našel jsem staré deníky. Musím Vám říci, že jsme žili - a nikoli stereotypně. Kdyby měl dnes člověk fortel jako před 15ti - 14ti lety! Moje vzpomínky na Vás jsou snad tak tak čisté, že jsem neměl řadu let pobabrané styky s různými veličinami - uznávanými pány-. Dnes mám v k hlavě kaleidoskop. Pánové Kotík, Chalupecký, Hráz, Šmejkal apod. atp.! Styk s nimi mi dopomohl k jisté oficiálnosti a jsem jim skutečně vděčný. A o co méně bylo, když jste mi po padesátém roce dával ze svého uhlí, či platil popř. účet za proud? A ty procházky na Červenou Bář, Prosek, cesta do hutí na Kladně, kolem Rokytky a sta a sta dalšího. Nakonec bychom mohli do všeho zamíchat Teklu, Miladu, Jiřího Šmejkal a jiné.

Skutečně mám dojem Doktore, že jsme část života nežili zbytečně. Až se mi trochu a nastartuje mozek, rád bych se s Vámi někde uviděl -

Váš V.Boudník.

6.8.1968

Pane Hrabal.

Nějak jste prostoupil mým životem - přibližně ze dva až tři týdny se žením. Je to dnes již absurdní, ale bude-li to ve Vašich silách, velice rád bych Vás uvítal při své svatbě.

Mám se ženiti v Č.Krumlově. Nevěstě je 22 let. Před několika dny jsem uzavíral minulost do velkého kufru. Bral jsem ze skříní a zásuvek dopisy v bezmezném množství a pouze jediný dopis mi upadl na zem - od Vás - z roku 1952. Léta jsem již o existenci tohoto dopisu nevěděl. Žení to osudové? V neděli jsem Vás šel navštívit - ale byl zamknutý dům. Poslední dobou jsou pro me dveře zamknuté příliš často. Nešel jste Lhánka? - náš Miša je nemocný a máti je nešťastná. Srdečně Vás zdravím, a budete-li mít sílu, napište mi, mohu-li s Vámi při svatbě počítat.

Srdečný pozdrav

Váš Vladimír.

1.9.1968

Milý Doktore.

154 Stále na Vás s Věrkou vzpomínáme, mrzelo nás, že jste

nemohl přijet na svatbu. - Svatba byla básnická. Jakoby oněch 15 minut určeného termínu bylo vyhrazeno osudem. I celá atmosféra byla ojedinělá.

Manželka je člověk, o němž jsem se neodvážil snít.

V poměru k minulosti je to prostě nádherne.

Minulý týden jsme chodili na zemědělskou brigádu. Byla to dřina ale pravý balzám na nervy.

V úterý přijedeme s Věrkou do Prahy. Doufám, že někoho zastihneme.

Jak žijete Vy? - Doufám, že jste zůstal pohromadě.

Srdečně Vás a paní zdraví Vladimír Boudník.

Manifesty "NÁRODŮM"

Nedávno několik odrostlých pacholků ukradlo ze statku malého psíka. U starého lomu jeden z nich přišel na nápad, že by si ho mohli vycvičit. Shodli se na jednu a aby mu pes uvyknul, popustili řetěz, zavolali na něho a když na volání nereagoval, trhali jím směrem k sobě, až se čokl svalil. Padl však tak pítomě, že se praštil o hranu kamene do oka, které mu vyteklo a rána počala krváčet. Pes sebou házel bolestí a snažil se z malého obojku vyvléknout. Nešlo mu to. Počal se dusit chrchlavě sípal a vyvaloval komickým způsobem oko, jež měl zdravé a které slzelo, - do prázdna. Je jasné, že takto zmražený pinčl neměl již valnou cenu. Jeden z mužů ho nakopnul do břicha, že se zavytím nadletěl. Jiný mu vykloubil čelisti a vyřezal zuby, to už psa obklopila většina přítomných a střefovali se do vořecha kameny. Ten se točil, vyl, prekal krev a poskakoval po třech nohách. Jednu měl zlomenou a směšně ohnutou na obrácenou stranu. Ten co ho držel, křiknul na druhé, aby mu ho najednou neubili-, zatížil řetěz kamenem, vyjsul něž, přiblížil se ke svířeti ze strany, do níž neviděl, pěstí ho obrátil břichem vzhůru a toto mu rozpáral. Pes vypískl jako dítě a začal s nářkem chňapatí po ráně, ze které se opaly ven střevo. Jeden z kluků, který stál 157 opodál s úsměvem rozpačitého blbce, na výzvu druhů se

přiblížil a podrážkou svých bot rozmělnoval vnitřnosti na kaši. Pak stihl, položil se na bok a přehlédl naposledy tlupu trýznitelů...

Doufám, že jsi člověče prožil rysí soucit nezkrivený starostí o vlastní osobu. Je to smutné, že ti člověk musí prostřednictvím zvířete podávat obraz o utrpení statisíců, kteří zhynuli v poslední válce a byli přece lidmi jako ty. Je tomu podobně, když vidíš přejati člověka. Nelituješ toho že trpí, nýbrž se zbaběle děsíš, že by něco podobného mohlo potkat i tebe. Utrpení druhého ti pouze připomíná možnost utrpení tvého.

Pod podobným dojmem obdivovááš žebráka a pokrytecky kupčíš s vesmírem a Bohem. - Aplikuji to vše proto na ojedinělých příkladech, protože Tvůj omezený "mozek" neumí pochopit utrpení masy lidí, ať tato masa lidí se skládá z jedinců. Lituješ zašlápnutou květinu a o několik metrů dál jdeš klidně přes louku a zničíš podobných květů stonásobek. Takováto ZPRŮSOUDNĚNÍ tvého mozku ti dává sílu sednout do bombardéru, vrhat bomby, šrapnely a trhat desetitisíce organismů. Čím více mrtvých, tím vyrovnanější svědomí, že ano vlastenče - MECHANISME, PÁKO !!

- Stáváme se generací neuvědomělých nahaledců, pausákových kopíračů, - hrajeme si na individualisty a jsme zatím stereotypním opakováním jeden druhého. Jsme

nebubřelí frázemi, závistiví, když nemůžeme žádané věci
dosáhnout raději ji vidíme zničenou. Jsme pokrytečtí,
užvanění, - bojujeme a zájímáme pro vlastní duševní
pohodlí, ale tvrdíme, že to vše činíme pro blaho svých
dětí. -

Haníme sami sebe, v předtuše vlastní nemohoucnosti s vě-
domím, že když ůkol skazíme, okolí nás pro naši "SKROV-
NOST" osluví. Přemýšlej každý sám o sobě. Přestaň být
tupcem a nezapomeň že jsi ŽIVOT !

Když se gorile narodí mládě, stane se z ní krvežíznivá, sobecká samice, která zabíjí již z pouhého pomýšlení, že by mohl jiný tvor jejímu mláděti ublížit - nemůže jinak, neboť po svých předcích zdědila pud sebezáchra-ny a nikoli "vhodné prostředí", v němž by mohla od podobného počinání upustiti.

Ač toto vhodné prostředí obklopuje Vás lidi, jste přesto mnohokrát zručnější nežli uvedené zvíře. Máme civilizaci, chvílemi i kulturu a podívejme se na sebe. I Ty, matko! Dáváš světlu dítě v doměni, že z něho vyroste BOH, byť i na úkor jiných. Nad Tvé dítě není - Učíš jej velikášství, sobeckosti a pocitu nadřazenosti. Aby si je zachránila před smrtí, obětovala by si s radostí tisíce životů dětí cizích. Řekneš "pochopitelně", ale zapomínáš že podobně usu-jují všechny matky. I Tvá přítelkyně, přesto, že se nad Tvým "ROBÁTKEM" rozplývá, jako Ty nad jejím. A kdyby se ocitla ona v naznačené situaci, tu by Tvoje dítě nebylo již Bohem, ale bylo by mezi tisíci oběto-venými a v očích Tvé přítelkyně pouhým žvancem bez-cestného MASA - již by vykoupila život dítěte svého.

160 Tento Váš sobecký myšlenkový pochod, sobecké matky,

prakticky uskutečňovaly bez rozdílu doposud všechny válčící národy. Vidíš ženo, onen harmonický souzvuk války a Tvého nitra? A můžeš-li se potom divit, že svět je stále jediná krvavá elitina?! - Nemá-li se lidstvo opět zvrhnout v krvavou orgii, vyžaduje se od každého jedince i národa mnohem více, než-li pře-exponovaný pud sebezáchovy a lásku k vlastní krvi neb "RACE".

Uvedený pud vytváří naopak atmosféru, v níž se dějí při dnešním technickém pokroku milionkrát větší zhovadilosti nežli tehdy když byl tento pud uveden na minimum...

Uvědomte si již jednou, že dnešní generace se nachází v roli dědiců, a to jak po stránce materiální, tak i po stránce duševních statků.

Jdi člověče do knihoven a studuj. Zjistíš, že to, co Ti zatesňuje Tvůj "civilizovaný mozeček", bylo již před Tebou vyřešeno stokrát, budeš mít pak daleko méně důvodů, hrát si na nadřazeného, zneužívat pokroku k provádění lumpáren a nechati se k lumpárně zneužívat !

Lidé, položíte-li si otázku, kde začíná a končí vesmír, pocítujete že se ve Vašem mozku vytváří clona tuposti a nikoli žádaná odpověď. - Podobně, řeknete-li slovo válka, vznikne ve vás nejasná představa něčeho obłudně zrádného, co nemůže všě civilizovaný mozeček obsáhnouti. Nyní posuďte další zhovadilost svých nedokonalých mozků. Dovíte se, že v poslední válce přišlo o život "něco" přes 15 milionů lidí. Chápete, že i toto "něco" je tisíce a tisíce zmučených jedinců? Chápete svoji zrádnost, když vás rozechvře slovo "LIBIE", nebo 50 popravených amerických letců?

A toto "něco" je pro vás pouze jako přívěšek od řezníka, jež sice spolupůsobí na vaše zboží, ale který necháte ledabyle přilepený na papíře a bezmyšlenkovitě vyhodíte? Pochopte, že dnešní doba umožňuje jedinci, aby pouhým trhnutím páky zabil 100 000 lidí. Po zjištění této skutečnosti se kladou na každého z nás mnohem vyšší morální požadavky, nežli to, aby lpěl na pouhých symbolech, ve jménu starých symbolů páchal slotfilosti, které se vymykají z mezí jeho chápání a nutí jej obcházet nedostatek svého mozku tím, že si volí symboly nové.

Před několika desetiletími byli průměrní lidé ubohá po-
162 věřivá individua, utvářená omezeným okolím a zneužívaná

několika jedinci s větším rozhledem. - Když vypukla válka, neslo odpovědnost za ni několik jedinců. Je to pochopitelné, neboť jim podřízená masa lidských tvorů neměla v mozcích buňky, jež by vyvolaly potřebu spontánně se válce vzepřít.

Oproti tomu, v současné době, nese odpovědnost na válce každý z nás. Vynálezy umožnily, že dnešní člověk je utvářen vlivy z celého světa. Pozorujte, jak této výhody užíváte každý z vás, mamontský hřeb, plivá po druhých a má okamžitě zkrvavené oči závistí při sebemenším úspěchu svých bližních.

V dobách minulých bylo takových, jako jste vy, malé procento, a zneužívaných, kteří na tuto menšinu dřely a vyhovovaly jejich vrtochům, bylo nespočetné množství. V dnešní době jste vyděrači všichni - plných sto procent. Každý z vás se snaží urvat z života pro klid svého nenasyceného svědomí tisíckrát více, nežli může životu dát. A když jsme si zvolili již měřítkem všeho peníze, je jasné, že při takovémto počínání vzniká ve vašich mozečcích dojem, že se ve světě vytváří úpadkový schodek. K tomu jste tak sprostí, že svalujete vinu za tento schodek vždy na toho druhého a vyrovnáváte jej krví - při vzájemné podobnosti by jste mohli klidně podřezat sami sebe, když už chcete "zlo" napravovat sarti!

N. Ladinin 7. IV. 57.

XVI.

8. XII/1943.

Hlučný den.

Dívne, hluše, prošel den,
bez ráčitek, smudů;
temněji než noční sen
jen vzpomínky sludů.

Vzpomínky na mrazy, prach
stáhnout kol i, nále
v duši klíč, pocit strachu
a deprese tlak

+++

Některé body, které se na lidech vyžadují: -
- Přiznejte své nedostatky, vybědnáte z politikeření,
poněvadž jste se v tomto směru dostali do stavu, v němž
se neplodně hádáte ze zaujatosti a z prestižních důvodů.
Jste již z toho tak smatení, že si nevidíte do úst,
belháte se přítomností a otravujete jedem svých skor-
natělých mozků nejmladší generace, které nemají vůbec
potřebu ani povinnost, bít se za věci, jež již mno-
hokrát propadly a pro množství prolité krve stratily
již dávno právo na existenci...

713

Prózy / 3 /

"TVÁŘ NA ZDI"

Procházím se městem
opuštěn a sám,
čekám na svou lásku
věčně sklamáván,
a když mímám skvrny
v pestré omítce
zdá se že v nich vidím
povědomou tvář.
Ač ta tvář je pouhý klam
patří milé kterou znám
vidině se spovídám
jí svou touhu vyznávám.
Vlahý večer sen svůj snil,
lampář světla rozsvítil -
a já zůstal před zdí sám
zašel i můj anový klam.
Dál já chodím městem
opuštěn a sám,
čekám na svou lásku -
již se nedočkám.

VLADIMÍR BOUDNÍK

7.I.44

Nauč se mít zájem i o zdánlivě nepatrné věci; neboť tyto urychlují vývin věcí velikých.

7.I.44

Bez konce jsou vzduchové víry života vytvořené koly setrvačnických starých tradic.

Pedatelný smysl života jest dobře lit, žel: člověk se naučil stavět do popředí sebe a své zájmy, byť by to činilo újmu bližnímu. Ber se do popředí, povyšuj se jak chceš, zůstaneš nahraditelným. Jest ti dán tvar a úkol. Vzpřeš-li se nebo poroucháš, bude se okolí k tvému prospěchu snažit opravit tě nebo nahradit součástí jinou.

Jako kov lnoucí ke kovu bývá prostoupen stejnorodým proudem, tak též tebe, budeš-li lnout prospěchářsky k lidem, prostoupí proud jednostrannosti. Budeš se bát, postrádaje objektivnosti, opravit sebe i bližní.

Vypěstuješ ze sebe povrchního zbabělce, přikyvujícího na vše, aby sis udržel vážnost i obdiv vybudovaný na zakeřeněných základech. Postav se sám ním sebe a snaž se najít. Najdeš-li se, neboj se vystoupit z davu, byť by jsi se našel i směným.

Najde-li v davu každý jednotlivec sám sebe, dav různorodí.

Vzájemnou objektivností by se vypěstovala nezištná láska k bližnímu.

PRAHA 17.I.44

Naše století jest poněkud s l o ž i t ě j š í, a jest vrchol naivnosti chtít je vyjádřit několika stereotypními, povrchními skicami.

Význam obrazu nesmí zaniknout v stejnorodosti. Pro plný účinek se musí hlavní rysy obrazu zdůraznit.

/Ze zápisníku se záznamy básní a úvah, které V.Boudník psal od října 1943 do ledna 1944 během "totálního nasedání" v Dortmundu/.

Čím více jsem fyzicky unaven, tím přesněji vidím asociálně. V hutích je tisíce tvarů. Myslím, že velmi získám.

/Z dopisu V.Boudníka Z.B. z 25. června 1950/

Po umrzlých, sněhem poprášených dlažebních kostkách šly dvě ženy. Jedna z nich měla černý kabát a nesla hrnec s mlékem. Její chůze a pohyb, jímž držela hrnek, symbolizovaly okamžik, kdy hospodyně snímá formu z bábovky

168 v obavách, že ji poškodí. Její chůze a pohyb, jímž hrnek

držela, symbolizovaly okamžik, kdy se dělníkovi zasekne
pneumatické kladivo a kdy se je pokouší vytrhnout ze
spěry skal k obrozené činnosti.

Tři čtvrtiny závor jsou staženy a místo čtvrté stojí
muž v modré uniformě s červeným praporem. Podchází pod
koleje a vidím autodrožkáře utíkat k zvonícímu tele-
fonu a napadá mě věta - "přejel se svým vlastním autem" -
a mozek hledá logické zdůvodnění této věty. Ulehl upro-
střed kopce pod váz a povolil omylem brzdové lanko.
V elektrice jsem byl zatahán za rukáv a přijal od cizího
muže svůj vlastní krajón.

Opět v práci. Kovář uzavírá myšlenku úderem kladiva.
Soustružník nechá rozplynout asymetrický
předmět ve válec s průsvitným okrajem.
Tkadlena rozkmitá člunek a utká plachtu.
Slévači protéká ze myšlenkou šhavý kov,
valcír může sehlédnout konec svítícího
ingotu v přesvědčení, že se mu z druhé
strany vrátí právě tak silný, jak slibuje
mezera v těsném sousedství, mezi válci.

Jsem opět v práci. Dělá návrh, který nebude schválen.
Dělá žáry, které nebudou platit.
Dělá transparenty, jež žádný neponese.
Dělá v noci pro klid patolizalů.

Jde se z práce. Kovář půjde na kuželky.
Soustružník okroužkovat holuby.
Tkadlena na scházku s milým.
Slévač k přátelům.
Velcíř na přednášku.

Jdu večer z práce a z očí mi vysaňuje tupost dne
prožitého na nově zřizovaném hřbitově.

/6.2.1952, edice Explosionalismus/

Poslední léta razím termín humánní abstrakce-

Obraz /grafika/ má minimálně dva plány:

zadní plán - převážně psychický;

přední plán - převážně optický.

Jedna z variací : Zadní plán je složen z měkce modelova-
ných skvrn, přecházejících jedna do druhé.

Přední plán je určen seismografickými čarami /vyplývají-
cími z nervových impulsů/, koláží či kresbou v běžném
slova smyslu.

Zadní plán vyvolává na základě myšlenkové asociace
v diváku konkrétní reálnou představu, jež má dostoupit
takové síly, že činí prakticky trojrozměrný dojem a pře-
koná výraznost plánu prvního, jenž je však opticky natolik
vtíravý, že si jej podvědomě /zastřeně/ uvědomujeme.

Tím dochází vlivem aktivní spolupráce diváka k maximálnímu účinnu obrazu.

Počátkem roku 1949 jsme původně tvořili obrazy tak, že jsme se dávali inspirovat skvrnami v omítce na základě myšlenkové asociace k předmětnému přepisu. Vývojem téhož roku a po mnoha diskuzích s lidmi jsme se snažili vymezit ohluk skvrn z estetického hlediska, snažili jsme se zdůraznit tvarovou a barevnou jejich podstatu; až konečně jsme dospěli k obrácenému postupu, kdy konkrétní představy a emoce jsme vyjadřovali nezobrazujícími projevy jehož podstatou byla dynamicky tvořená skvrna.

/ Tak zv.: seismografický záznam nervových impulzů a vědomé určení základní polohy. /

/Z dopisu V.Boudníka ze dne 1. listopadu 1958/

Vážená redakce,

/ ... /

Roku 1949-53 jsme realizovali přibližně 120 výtvarných výbojů. Mezifídka bylo přítomno přes sto lidí. /To mělo veliký význam pro utlumení konvencí./ Většinou jsme malovali a kreslili v Týnské uličce, na Staroměstském náměstí, na Kampě, v Karlově ulici, v podloubí na Malém rynečku, 171 na Uhelném trhu, na Mariánském náměstí, ve Valdštejnské

ulici, v Holešovicích a v ulicích Libně. V továrně realizují aktivní grafický projev. Postupují tak, že namísto konvenčních grafických nástrojů používám úderů a vrypů různými železy, či vytvářím stopu v grafické desce pod lis, za použití struktury různé /včetně rzi/ kovových, tvarově různých předmětů. Výtisky těchto prací budí v lidech bohaté emoce a asociace, neboť tvary a struktury různé jsou shodné a vjemy jejich každodenního života.

Píši Vám proto, abyste se nedomnívali, že dodatečně navazujeme na cizí vzory. Jelikož nemám možnost vystavovat v oficiálních síních, vystavuji své grafiky v továrně. Ale i tak dodatečně konfrontuji svou tvorbu s veřejným míněním, což mi přináší řadu dalších podnětů a možnost upřesňovat příslušné zákonitosti. Minulý rok na podzim jsem instaloval v našem závodě po dobu jednoho týdne 40 abstraktních prací. Zesílám Vám fotografii části kolekce a kritický článek závodního časopisu.

Proštěte mi stručnost dopisu. Doufám, že jste jej přijali prostě, jak Vám píši. Budete-li mít alespoň stín zájmu, byl bych Vám zavázán za odpověď, případně bych napsal podrobnější dopis.

S přátelským pozdravem

P. S.

Abych předešel případnému Vašemu podezření, že se z mé strany jedná o neupřímnost /či dokonce provokaci/, chci Vás upozornit, že tuto formu dopisů zasílám léte kulturní redakcím, redakcím denních listů, televizi, čs. rozhlasu, výtvarníkům atp. Jedná se o nezávaznou, spíše přátelskou korespondenci.

Grafické listy nevracejte. Byly původně určeny pro pana Michela Seuphora do Paříže, který projevil o mou činnost zájem. / ... /

/Z dopisu V.Boudníka ze dne 23. února 1960/

Budou dvě hodiny po půlnoci - to není tak důležité - jako ta skutečnost, že po mnoha letech mám poprvé pocit, že má předchozí tvorba se stala reálnou teprve dnes. - Dříve jsem měl dojem, že se pouze dotýká podnětů a proudů, které se někde ř í t í l y, vzájemně se propojovaly, třístily - byly těžce uchopitelné jinak než cizím citem. Ale dnes se vše jako by sklidnilo do podoby absurdity - sklidnilo po prudkém nárazu. Dne propasti je hřbitovem tvarů, porůznu pohrozených psylů, životodárné půdy - tichem. A opět začíná mluvit slovo člověk. Tisíckrát má na očích důkaz, kam došel. V hlavě si odnáší zkušenost. Nevím, zda se přesně vyjadřuji - ale již

za války - po náletech, kdy jsem viděl desítky rozbořených chrámů, sta zničených obrazů a soch, shořelé knihovny, snil jsem o tom vytvořit takové umění, které by přetrvalo veškeré katastrofy, přežije-li člověk. - Mnozí mne nechápali, proč se věnuji více lidem, burcuji v nich obrazotvornost a proč má vlastní tvorba je více okrajovou záležitostí. Vedl mne k tomu puť sebezáchovy. Je to jedna z nejnádhernejších lidských vlastností. Od zvířet se lišíme tím, že to není pouze pohlavní styk, který nás udržuje přes jako jistý druh živočichů při životě. Lidský mozek má schopnost plně využívat akumulovaných hodnot. Chápete, že i když teoreticky budou zničeny veškeré hodnoty, člověk s obrazotvorností bude mít vždy sílu vytvořit svou galerii? V tom jsem viděl právě poslání expresionismu - a odvažují se tvrdit, že jeho síla se nevyčerpala suchopárným gestem některých kritiků, že mámu směru určila omezený úsek v nedávné minulosti. Věřím, že podstata myšlenky bude umocněně působit v nastávající budoucnosti. Lidé se musí již dnes bránit proti hrůzná skutečnosti, že si vytvořili natolik mohutný arsenál atomových pum, který má moc zničit vše živé. Výtvarné umění se stane nezbytnou složkou lidského života. Bude vyrovnávat napětí ve společnosti zodpovědněji než kdykoliv předtím. Je to nutné, nemá-li se společnost při své úzké specializaci roztříštít na roztříkané

skupenství vzájemně si cizích jedinců.

/Z dopisu V. Boudníka A. H. ze dne 10. září 1968/

7.1

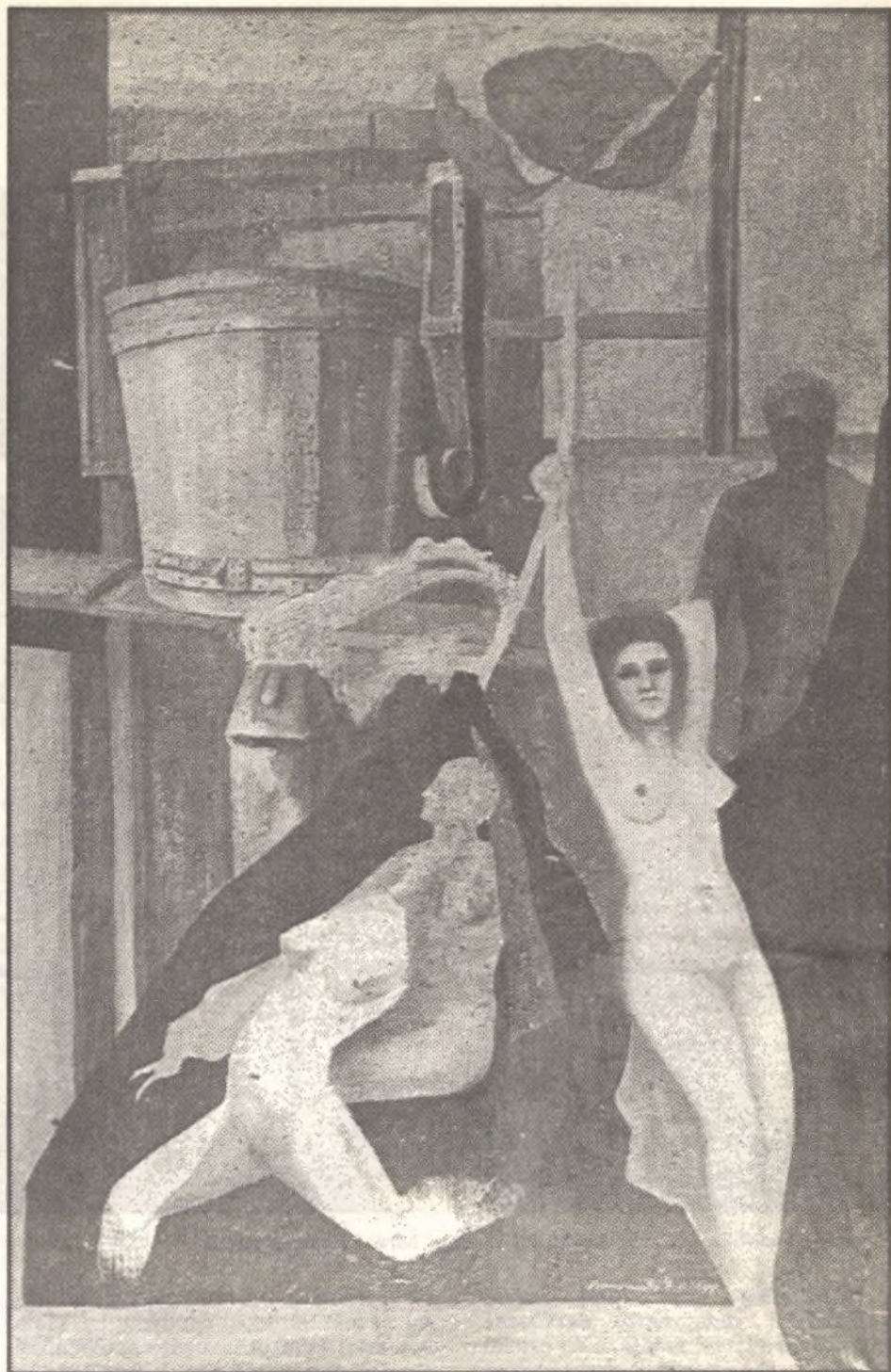
/ ... /

Svým způsobem, "explosionalismem", jsem se pokoušel o návrat člověka k sobě samému, k více v osobní psychickou sílu, jež by ovšem nebyla na škor bližního, ale naopak by v bližním vyvolávala pocit souznění. Moje pouliční akce nebyly realizovány pro ukájení či pro-sazování sebe samého. Snažil jsem se být anonymní. Měl jsem radost, když se lidé například doplňovali při asociativním cvičení - moje akce nebyly happeningovým diktátem ve smyslu, jak jsou happenings realizovány často dnes, a také jsem nikdy neusiloval o samodělné skandály. - Moje vývojová cesta k abstrakci byla korigována nikoli samodělnou spekulací - jak ano v r. 1957 v Mladé Frontě napadl kritik Hrych - ale naopak splyvavým pocitem lidskosti a respektováním svého bližního, jemuž jsem nechtěl upírat právo osobního pohledu. Tím si ovšem neříkám, že jsem chtěl výtvarnou činnost zasunout do oblasti pasivity - nikoli ! Pouze jsem chtěl uniknout ze sebe samého uvědoměním, že průměrný člověk neabsorbuje kompaktně teorii o umění

jako studovaný výtvarník a tudíž rozhodně je jeho případný zájem o umění řízen způsobem, že pro přilnutí k jistému druhu výtvarného vyjádření si automaticky vytváří v sobě psychickou slepotu vůči vyjádření jiného druhu. - Chtěl jsem vytvořit směr, jenž by převážně citovou složkou devalvoval lidem propojenost všemi směry a formami. Pochopitelně - neusiloval jsem o zavedení rovnostářského pohledu - lidé nejsou beztvářá plazma. Můj únik k abstrakci byl veden humanními podněty, ale korigoval jsem se při projevech vždy natolik - či jsem se o to pokoušel - aby dílo nebylo samoprostem. V práci musele být patrná činnost člověka ! Proto se někomu zdá, že při způsobu mé tvorby bych mohl vychrlit desetinašobná kvanta, než jaká produkuji. / ... /

Dříve než začnu psát - musím mít absolutní životní prožitky - nechám si lidově řečeno myšlenkami protékat laviny dojmů - nedávám je do krabiček, ale nastavuji jim - či nastavoval jsem jim - "síta". Než jsem vydal nějaký manifest či pojednání, byl jsem v kontaktu před tím se sta a sta lidmi - reagoval na jejich konvence, impulsy atp. Mám několikrát míst v svých manifestech si všimněte, že málokdy volím pevné definice - to jsou rybníky - rezerváry - ale spíše volím průtok myšlenek a ty rybníky spíše uvádím v pohyb kolébáním, aby "voda" byla okysličována.

176 V současnosti mne ochromuje přílišná sebekontrola a vědomí

kontroly, ať již se strany kritiky, či psychiatrie.
Zkrátka nejsem už ten "čistý" člověk. Dříve jsem
měl sílu podřídít se i po mnoho let nepohodlné
životní disciplíně, abych uchránil myšlenku či
poznatek před poškozením, než tyto hodnoty včlením
do vývoje. / ... /

/Z dopisu V. Boudníka A. H. ze dne 24. října 1968/

H i r o š i m a V A R U J E

K tomu nesmí dojít
aby nad mraky
létaly přízraky se smrtí.

K tomu nesmí dojít
aby lidé bez viny
měnění byli ve stíny
a aby za milion let
byly vozeny zdi do muzeí
kam chodily by děti
s panem učitelem
který by mluvil
napůl jako o báji
že vědci se domnívají
že na tyto zdi neznámí umělci
neznámou technikou
vytvořili siluety.

Vladimír Boudník

Corpus delicti

4.5.1955

Paní S....

Víte, co je láska?

Nebudu mluvit o příčinách a vzniku lásky. Je to nudné a připomíná to naučné slovníky.

Budu mluvit o lásce!

O lásce, citu horoucím, kde životem zkušenosti starci se stávají koktavými, kdy rozdílný věk je směšnou záležitostí, kdy fetišismus, tak dobře známy na psychiatrických klinikách, se stává tou nejběžnější věcí u normálních lidí. O lásce, která zanítí mozek člověka, kdy člověk halucinuje a rozalouvá a artvými předměty, kdy mluví ke květinám i hvězdám, kdy se nechává ukolébát stínem stromů, kdy se stává hluchou, opotřebovaným činitelem v očích jiných.

Milovala jste? Dnes snad žijete v klidných poštách. Avšak jak musíte vděčit mnohostrannosti osudu, že v době zamilovanosti Vám nezkrátily tři, čtyři špatné dny. Dny, odvádějící Vás na jiný konec myšlení, dny beze stopy nadějí. Jste manželkou. Lidé zapomínají na milé žijící, zemřel-li; jak zapomenout na dny zastků. Nyní si představte, že jsem potkal člověka, který snad pro jiné nic neznamenal. Ale já musel žít 31 let, abych se s ní setkal. Je to žena. Člověk

v jednadvaceti letech už trochu domýšlet. Ale přesto mám již mnoho dnů horečku. Ale co nejkrutější, že nesním o budoucnosti.

Vše se odehrává v přítomnosti. Její smích, poraněný prst, pohyb obráběcího nástroje. Myslím minulostí o minulosti. MYSLÍM NA NI. Snad není krásná, ale je částí mého já. Vláčím ji krajinou /jsem jako ten mrtvý ze "Svatební košile"/, ale její výraz nenabývá rysy úzkosti. Její oči nenechávají svůj strnulý výraz vtisknutý do kamenů, trní jí krvácí a vlévá se do mých prázdných dalek. Já ožívují! Já blízky vrátům bláskoce se těch vrat bojím. Oživnu, abych zemřel.

Vladimír.

23.IV.1956.

Musím ji milovat, abych neskončil v šílenství z odpírání si představ.

Vladimír.

23.IV.1956.

Vážené slečno.

Osud mně Vás letos určil jako zdroj inspirace. Je to
180 složitá věc. V první řadě jsem nucen vyloučit z mozku

vtíravé představy o Vaší budoucnosti, jež je Vám přichystána "moudrými" lidmi.

Vaše budoucnost mi nepatří, ale ti, kteří Vám ji budou pomáhat žít, se ještě nepřihlásili. Škoda, že osud nás určil prožít jen intermezzo.

Vladimír.

27.IV.1956.

Před zasnoubením, po zasnoubení, po sňatku s Ní nebudu bránit panu J.P., aby se s Ní stýkal, navštěvoval naše soukromí a zúčastňoval se společenských večírků s jejími přítelkyněmi.

Vladimír.

28.IV.1956.

Irena se pro mne stala mrtvou záležitostí, nebudu o ní mluvit, ani se nedám vyprovokovat k rozaluvě o ní - ani obdivovateli explosionismu, jako je pan J.P., s nímž se budeme vyhýbat rozaluvě i o jiných ženách, pokud nebudou součástí výtvarných problémů. Smlouva platí speciálně před změnami počasí.

Vladimír.

Platí do tlaku 650.

10.VI.1956.

Já se ti, moje lásko, vzdávám, já se Ti, lásko,
odevzdávám, ležím u Tvých bílých nohou, raněn
Touhou dokonávám.

Nevidíš mě zmučeného, nevidíš otrocka svého, nevidíš,
jái příliš mladá, příslib zítřků v hrudi se vkrádá
Tobě. Ty můžeš ještě snít, Ty budeš sílu mít uchopit
Člunek nadějí. Ty vzpomeneš si na mne, - Žel - až později.

Vladimír.

23.VII.1956.

S panem J.P. máme úmluvu, že nebudu mít námitek,
bude-li Irenu fotografovat a bude-li k ní mít normální
lidský vztah. Osobně je mi vztah lidí k Ireně lhostejný
a žárlivost, jež je mi přisuzována, přemění z pomlou-
vačnosti mého okolí. Obavy pana J.P., že já z žárlí-
vosti probodnu pilníkem jsou neopodstatněné.

Vladimír.

P.S.

Příkoří, kterého se mi dostává od lidí, jakož i úřední
zákaz stýkat se s Irenou, nebudí ve mně proti ní
nenormální vztahy, již proto ne, jelikož by bylo šílen-
stvím kazit si život pro nejistě utvářenou osobu. Přes

své komplexy známa svoji cenu. Lidé nechápou, že Irena je pro me ne čistě psychologickou pomůckou, prostředek pro zklidnění, jakýsi dynamický stereotyp. Onu funkci může v několika okamžicích převzít jakýkoliv jiný tvar, předmět, dle mých okamžitých dispozic. Někdy se zklidnění myšlení na rybku v akváriu.

Začíná léto a musím najít novou formu zklidnění. To idiotské žvanění a úšměrné odpovědi mě již nudí. Neumím si představit, že bych uměl být tak uboze šosácky pokrytecký jako mnozí v mém okolí.

8.IX.1956.

Viděl jsem ji dnes podruhé - snad potřetí. V její tváři se vpalovaly podoby mých předchozích lásek. V jejím těle se chvělo maximum mých představ o ženském těle. Maximum střádané vjemy z plováren, pohledem na modelky, pohledem na ty, které patří minulosti a s nimiž si budu v budoucnosti cizí.

Není tříští, není klasicky krásná, ale dotýká se vrcholů, které mi dopřál chápat život v mých letech.

Vladimír.

10. II. 1957.

Vážení paní doktor.

Po dobu dvou roků jsem pozoroval následující jev. Před začnou počasí - mimo jiných symptomů - pociťuji averzi, takřka nenávisť k panu J.P. Zajímavé na tom je, že tato averze je po dva roky doprovázena stereotypními myšlenkovými pochody a sexuální indispozicí vůči ženám, s nimiž pan J.P. má bližší společenské styky. Ověřil jsem si, že jde o podmíněný reflex, oživený reakcí na řečenou začnou počasí.

R O Z B O R :

Žil jsem vůči panu J.P. v ústupné pokoji po dobu asi 3 měsíců. Snášel jsem jeho psychickou úchylnost v onom směru, že se vzrušoval skrze ženu a muže, kteří navázali jeho prostřednictvím bližší styk. Částečně měl vliv na má polointimní setkání s paní J.P. Bylo deštivé počasí a já si uvědomoval plně dayslné a scestné požitkářství pana J.P. Z vlastního uvážení jsem odmítl setkání čistě intimní.

Příští schůzka s paní J.P. byla realizována za obdobného počasí. Vliv myšlenky, že jsem sledován, ve mně probudil opět zábrany, takže opět došlo k fyziologickému selhání pohlavního orgánu za plného vypětí psychických sil.

Výslednost prožitku disharmonicky jítřily klasné doměny
pane J.P.

O psychičnosti celého případu svědčí ona okolnost,
že totální impotence byla srušena okamžitě v prostředí,
kde účest pane J.P. byla vyloučena.

Dnes přál. Stereotypní opakování myšlenkových pochodů.

Vladimír.

P.S.

Můj vztah k Ireně byl v prvních měsících mimo vliv
pane J.P.!!!

3.III. 1957.

M í l á I r e n k o !

Dnes jsem šel po stopách své první procházky v místech,
kde bydlíš.

V okně, kde před několika měsíci byla loutka orientálního
prince, spočíval na kloboukovém stojanu kraj z doby
Willona. Četla jsi o něm? Prokrvovál svou poezí staletí
a zemřel v nestřeženém okamžiku na některé z rozblácených
silnic. Divné vzpomínky!, a dnes byla slunečná neděle...
Procházel jsem se bezlistou alejí se Solidaritou, kolny
zahrádkářů tvořily bizerní temný kaleidoskop, proplétany
filigránskými osdobami z drátů. A o něco dál cihelny,

řada rodinných domků. - Vše obklopeno temnou oraní. Na nízkých svazích dětí - na cestách matky a kočárky. Děvče, které na mě hledělo zvědavě z dálky, se při mém přiblížení ukrylo za dveřmi a sledovalo mě skleněnou výplní...

Hledal jsem v rysech protijdoucích žen Tvou podobu. Fotografie, kterou Ti přikládám, mi připomíná Hanu Barthelovou. Než jsem s ní promluvil, chodil jsem po atšese tovární haly a pozoroval rozkvetlý broskvový květ.

P.S.

Viš, že jsem Ti nesmírně vděčný, že jsme si minulý rok patříli? Nebyť Tebe, byl bych o jeden rok opožděn za přítomností.

Vladimír.

Skutečná událost, která hnala Vladimíra do kreseb nazvaných Corpus delicti, je velice prostá. Vladimír se zamiloval ve své fabrice do mladičké dívky pracující u počítačového stroje, zasnoubil se s ní bez jejího vědomí a zdá se, že jí ani nepolíbil. Dívčin otec této lásky nepřál, a když vyčerpал prostředky obrany a marně, počádal závodní řadu podniků, aby případ té kuriozní lásky vyřešila. Byl svolán soudružský soud, na kterém Vladimír sice rozvinul peví chvost svých citů, avšak tyto příliš romantické pocity přesvědčily radu o opaku a bylo Vladimírovi písemně doporučeno, aby přestal se jakýmkoli způsobem stýkat se s dívkou, které není ještě šestnáct let. Vladimír z tak minimálních podmínek vytvořil maximální napětí a Corpus delicti je řetězovou reakcí symbolů utrpení a lásky, variací téměř všech forem vivisekce, dramatizací sdánlivě banálních událostí, které Vladimír vždycky uměl hrát na ostří nůžek a nožů. V těchto spontánních kresbách podobajících se kreslenému dopisu, jako poprvé ve Vladimírově tvorbě se objevuje profil milované dívky sáňující k šifře, která v posledních letech Vladimírových grafických listů zcela nenásilně přechází v zeklinaci šifru jeho milované ženy Tekly, která se tolik podobala té šestnáctileté dívence Corpusu delicti. V dopisech, které tvoří

3/6

~ Baudouin 1955-X.

nerozdílnou součástí této knížky, je básnická imaginace skloubená s přesnou, skoro vědeckou analýsou. Tyto dopisy značkují potřebu syntetizující ventilace a hojivost proudících slov z hrotu tužky nese tytéž znaky jako léčivost zraňujících obrazů. Corpus delicti je tak celistvý, výtvarně literární text i test, ve kterém následnými explozemi se směšuje rovina tvaru i slova. Tento grafický románek je ale i předznamenáním Vladimírova nešťastného konce, kdy zrovna tak přehnal významy několika událostí, seběhnuvších se během jediného dne, a místo aby se vybil grafickými listy, s maniakální zufivostí sám sebe dohnal až na okraj morality, do které byl stržen, aniž by chtěl. Kdo umí číst v symbolech a šifrách, ten ne bez ustrnutí shlédá, že jako Corpus delicti, tak i celá Vladimírova tvorba se neustále pohybovala mezi propeští života a smrti... a tím dosahovala a dosáhla lidské vznešenosti...

P.S.

Tento bibelot je vytištěn na počest nedožitých Vladimírových padesátých narozenin.

Jiří Valoch

Vladimír Boudník zeďel

Vlastně se o něm málo vědělo, a přece byl jednou z nejpozoruhodnějších postav současného českého umění. Narodil se 17. března 1924 a vyučil se nejdřív nástrojařem, než se dostal, až jednadvacetiletý, na Státní grafickou školu. Absolvoval ji r. 1949 a tehdy také začala experimentací, která zrovna v této době připadala docela nepochopitelná: zatímco se u nás ze všech sil prosezoval socialistický realismus a mělo být likvidováno vše, čeho moderní umění dosáhlo, Vladimír Boudník šel ještě dál: k lyrické abstrakci. Neměl tušení, že souběžně s ním dochází několik umělců ve Francii a ve Spojených státech na stejné pozice a že se spolu s nimi účastní velkého dobrodružství moderního umění; sám si začal psát manifesty nového směru, který nazval explosionismem, a rozesílal je po redakcích, po úřadech, po známých lidech. Všichni je házeli do koše pokládající je za projevy maniaka - a s nimi také zahazovali série miniaturních kreseb a akvarelů, kterými své teorie dokládal a které ve skutečnosti byly jedním z nejpodivuhodnějších projevů světového umění těch let. Bylo jich sta a sta; zbývá jich hrstečka. Stýkal se jen s jinými vyvrženci své doby, s Hrabalem, s Madkem, a s Hrabalem také podnikal ony památné výpravy do pražských ulic, kde manifestoval překvapeným

chodcům na starých zdech principy svého expresionalismu. Spíše apoštol než umělec, nikdy si nemyslel, že by se mohl uměním živit: věnoval se grafice, která se nejlépe hodila tomuto misijnářskému poslání, a rozdával své listy na setkání po desítkách kdekomu. Lidé přijímali podivínův dar a doma jej zahazovali. Nemohli vědět, že Boudník je velký umělec, jako na to nemyslel ani Boudník sám; spíš se dal časem přesvědčit o tom, že je nejspíš blázen, zvláště když potkal psychiatra, který, nasycen právě ideami socialistického realismu, to začal vědecky dokazovat, a když i v rozvodové při se objevily jeho listy jako dostatečný průkazní materiál o nenormálnosti. A zatím vyvíjel Boudník s nevyčerpatelnou invencí nové a nové grafické techniky a v hlubokém soustředění vytvářel listy nasmírné čistoty a jemnosti. Inspiroval mnohé mladší umělce, pomalu se stával legendou, ale živil se dál jako nástrojař a dílenský rýsovač. Osm hodin denní namáhavé práce v ohlušujícím hluku tovární haly a potom v noci hodiny práce nad deskami a u tiskařského lisu ho však nakonec přece schvacovaly; tiskl už jen ze starých desek, opakoval se a pozbýval své jasnozřivé citlivosti. Teprve roku 1960 se u nás poměry do té míry uvolnily, že Boudník - po několika výstavách v cizině - mohl

začít vystavovat veřejně i v Praze; a když se změnilo i vedení Svazu výtvarných umělců, dal se přesvědčit přáteli, aby si podal přihlášku, a přijat konečně za člena, odvážil se opustit svou práci v továrně a být už jenom umělcem. Do jeho bytu a ateliéru v proletářském Žižkovském domě poslední dobou nechodilo mnoho lidí. Možnosti lyrické abstrakce byly vyčerpány a Boudník sám si musel hledat nové cesty. Pomalu je nacházel a s nimi i svou starou uměleckou jistotu: z jeho lisu vycházely listy, mezi nimiž zase byly skutečné grafické klenoty; a zase je rozdával a zase s nimi rozdával svůj život. Neuměl je prodávat. Věděl, že umělci jeho život nepatří, ale nechápal, jak jej směňovat za peníze. Byl vždycky trochu cizí v našem světě a nenaučil se nikdy bezpečně v něm chodit; a toho časného rána 5. prosince ho cestička přivedla na srážné místo a on se najednou zřítíl do smrti.

Jindřich Chalupecký

Vladimír Boudník mrtev

Je v tom kus ironie, že v době, kdy vyšel v Hostu výběr reprodukcí z grafické tvorby Vladimíra Boudníka, nebyl autor již mezi živými. Tragicky zemřel pátého prosince 1968 ... Umělec, jehož jméno nelze vynechat z historie českého výtvarnictví po druhé světové válce, mimořádná osobnost, vzbuzující údiv a nepochopení, ale také zájem a ohlas. V první polovině padesátých let patří k libeňskému okruhu autorů hlásících se více nebo méně k surrealismu, jejichž vůdčí hlavou byl Bohumil Hrabal. Boudník začal ovšem již v této době formulovat svůj vlastní program, který nazval explozionalismus. Šlo mu především o poskytování podnětů lidské imaginaci - sám člověk mimořádně senzitivní, připomínal Leonardova slova o tom, že obyčejná skvrna na zdi či tvar mrsku mohou, díky lidské obrazotvornosti, být zdrojem mnoha rozdílných vjemů. A právě mnohost vjemů a představ, jejich bohatství považoval Boudník za hlavní cíl umělecké tvorby. Při svých explozionalistických akcích na ulicích (mimo chodem - leckdy se při nich dostal do konfliktu se strážci veřejného pořádku) se snažil náhodným kolemjdoucím předvést tyto bohaté zdroje představ. Často je Boudník považován za jednoho z předchůdců happeningu, s nímž mají jeho akce společnou snahu o negaci tradičních umě-

leckých forem i osvobození umění od prostředí, v němž je tradičně přijímáno. Kromě toho ovšem psal deníkové záznamy i básnické texty, kreslil, vytvářel drobné spnotypy. Druhá polovina padesátých let je obdobím největší tvůrčí aktivity - soustřeďoval se stále více na grafiku, v níž si získal světovou proslulost. V roce 1956 či 1957 objevil "aktivní" (přesněji snadřakční) grafiku; vývoj vlastní tvorby jej vedl k realizacím stále expresivnějším, práce v továrně ho pak přivedla k bezprostřednímu záznamu různých pracovních procesů - svažování, pálení atd. Na kovové desce se tak objevily stopy činnosti, jejich "otisk". Desku bylo možno považovat za hotový artefakt, ale Boudník šel dál, interpretoval ji barvou, tiskl jako grafický list. Podobnou grafiku nechal vytvářet i své spolupracovníky, jejich zájem se pro něj stal potvrzením správnosti vlastních teoretických úvah. Rozšířil svou propagační činnost - píše dopisy, v nichž vysvětluje svou činnost, a posílá je novinářům, kulturním pracovníkům a výtvarníkům. Odpovědi na tyto dopisy - stejně jako na Boudníkovy mírové manifesty - bylo mlčení nebo ironický výsměch. Objevili se však také opravdoví zájemci - mladí teoretici, básníci, výtvarníci, pokoušející se samostatně o "abstraktní" projev, vesměs ještě posluchači Akademie. Brzy po aktivní grafice, která je

vynikající grafickou transformací problémů tašismu, objevil Boudník strukturální grafiku. Na povrch desky vrstvil různé materiály, fixoval je a otiskoval, a to v době, kdy se začínají ve světovém umění objevovat problémy strukturálního materiálového informelu. V této době byl Boudník nejen na vrcholu svých sil, ale také na špičce světového vývoje. Došlo i na první výstavy, ze zájemců se stali žáci. Soukromé výstavy Konfrontace jen potvrdily Boudníkovo čelné postavení mezi avantgardními autory. Počátkem šedesátých let objevil ještě "magnetickou" grafiku, u níž je otisk fakticky záznamem existujících přírodních sil. I těmito realizacemi zůstal Boudník v čele - objektivizující tendence nabývaly právě na významu (zvláště se nabízí srovnání s Takisovými pokusy s elektromagnety). V posledních letech využíval poučení vlastních objevů - strukturální grafiku reaktualizoval v symetrických tiscích, vrací se k expresivním monotypům. Patří k paradoxům, které Boudníka po celý život doprovázely, že se jeho objevy "ujaly" tak dalece, takže jich dnes využívají nejen jeho žáci, ale i ti, kdož jej zasměšňovali a zásadně zamítali. Potřeba být "à jour" se ukázala silnější než vlastní nepochopení. Naštěstí i v této konfrontaci obetl Boudník dobře.

Byl nejen objevitelem ale i opravdovým tvůrcem: jeho listy zaujmou výrazovou koncentrací a vysokou barevnou kulturou, perfektní jistotou a vizuální nápaditostí. I když byla práce Vladimíra Boudníka náhle přerušena v jeho čtyřiačtyřiceti letech, nestává se zatím záležitostí dějin umění, ale zůstává součástí naší živé výtvarné kultury.

O B S A H

Jindřich Chaloupecký: Příběh Vladimíra Boudníka	4
Bohumír Mráz: Klasik českého explozionalismu	32
Antonín Hartmann: Vladimír Boudník	41
Prózy /1/ Omluva	52
Bez názvu	
Samota	
Dialog	
Prózy /2/ Umění - explosionalismus	69
Manifest	
Teorie nadenergie	
Noc	
Ulice	
Arsen Pohribný: Předchůdce	99
Miroslav Lamač: Kdo je Vladimír Boudník	103
Hovoří Vladimír Boudník	107
Dopisy přátel	121
Torzo libeňských dopisů	138
Manifesty "národům" č.1, č.2, č.5	156
Prózy /3/ Tvář na zdi	165
Z dopisů	
Vladimír Boudník: Corpus delicti	178
Jiří Valoch: Vladimír Boudník zemřel	189
Jindřich Chaloupecký: Vladimír Boudník mrtev	193

722

POCTU VLADIMÍRU BOUDNÍKOVÍ jsem vydal v počtu 8 exemplářů
z nichž tento s číslem 5 obsahuje 15 listů příloh.

Petr Ažm 1990